

مندرجہ سی

ابن خلدون

اسلام مؤرخلرینک ایک
مشهورلرندن .

آول معیشتمنده فن نك
اهمیتی .

ق . صوزدالسف .

تارانچی توركلری .

حفظ صحت .

(طبی مقاله) عارف چقالی .

ملی عرف و عادتلر .

گوزهل خاطرهلر .

ف . ك .

ناپالیون مسلمانمی ایدی؟

عالمجان الادریسی .

حیوان ایتی نك آدمگه

تأثیری .

صابرجان القورماشی .

تربیه و تعلیم :

«سكاوده خلق دارالفنونی» -

مصطفی . «تل و ادبیات اوقتو

اصوللری» - عبدالرحمن سعدی .

اشعار .

مراسله و مخابره :

پتربول هم قازاندق .

مطبوعات خلاصهسی .

حکایه - ایکی اعلان -

صابر عبدالمنف .

حوادث .

شورا

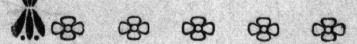
عدد ۱۴

ایول ۱۵ = سنه ۱۹۱۴

موقت محرری : عبدالرحمن فخرالدینف

ناشری : «م. شاکر و م. ذاکر رامیفلر»

محترم «شورا» ننگ ۶ نجی نومرونده مرجانی، علی ایشان، عبدالله الحاقی، نعمت الله حاجی بک محترم ذاتر ننگ ترجمه حالری یازولغان «آثار» ننگ باصلو باصلماوی توغروسنده، اگرده باصلماغان بولسه نی طریقه باصدررغه دیگان امام محمد صلاح حضرتنگ کیگاشن کوردک. شول طوغوروده «شورا» ادلوه سی ده اوز طرفندن اگرده ایکی یوز نسخه گه اییه تابولسه، مهیلی قانچه غه توشسه ده شو ۲۰۰ آدم آلامن دیب طورسه لر باصدروغه بولا دیب وعده قیلا. آتا بابالرمزنگ تاریخلرن بلمه ک بزرگه فرض بولسه ده، تأسف که بزر بر سوزده بلورگه طرشمایمز. شوندی اثرلر باصلوب چققان تقدیرده ده بر ایکی صوم آچمه لر منی آیاب شونی آلماسقه طرشمه مز. اوز تاریخندن قاقچان ملتن، استقباله نی امید ایدرگه کیره؟ مین اوزم تاریخ قاری بولدیغمدن محترم «شورا» ننگ یرگان کیگاشینه قوشولامن. مهیلی ۲۰۰ مشتری تابولسه باصدرا یرگر. بر نسخه سی بیش صوم تورسه ده (خدای پیورسه) آلامن. ینه بر ایکی کشی دوستلرمدن تابوب یباروگه وعده قیلامن. ینه شونی آچارغه کیره ک: اول آچهنی قایچان یبارامز. انشاء الله بزده سی گدای ملار، گدای معلملر، گدای شاگردلردن بر ایکی یوز آدم تابلوب قالور. شولارنگ همتلریله بیک قیمتی بر اثر میدانغه چغار دیب امید ایده مز.

منزله اویازی، تله نجی طاماق قریه سی ننگ مشهور داملا عبد الحیار (۹۱۲ یلده ایول ۱۲ نده ۸۷ یاشنده وفات) حضرتنگ ترجمه حالی یازوب یبارولرن اوغللری مخدوملردن یاکه شاگردلردن اوتسه گر، اویلا مین که باصولاچاق آثارنگ طاغنده قیمتی آرتور اییدی. استاذمز بولغان بو محترم ذاتنگ ترجمه حالن اوزمز آز بلگانلگمزدن، یاخشی بلگان بر آزامات «شورا» غه یازسه نمون اولور ایدک. صابر جان القورماشی. آلماتا.

۱۱ نجی عدد «شورا» ده «شورا اوقوچیلرندن بر کشی»، اوزینک گل تابشماققه غنه یرلگان، شورا طشنده تابشماق یازلردن کوره. تابشماق یازلو، آنک بوتن کتابلر، ادبیات و غزتلر اوقوبونه میسایت ایته باشلاغان!

مین اول افندیگه، نه یتهم: سزنگ بکک عالی جناب آدملر یاش شاگردلرنک آزلرن و جوانچلرن تارتوب آلورغه طرشماسقه تیوش. کوب کشی، زورنالنی اوزی هم بالاسی فائده له نسون

ایچون آغانغه کوره، باشقه، بالارغه مخصوص زورناللر بلهن قاعته نمه ینچه، تابشماقلرنک «شورا» طشینه یازلووی لازم. مین بو سوزنی. یاش و قتمده اوزم (حاضر ۱۸ یاشنده) «شورا» طشنده غی تابشماقلردن بیک کوب فائده ایشکغه کوره اختیارسز نه یتورگه مجبور بولدم.

مین اوزم «ترجمان» علاوه سی «عالم صیدان» ده ده تابشماقلرغه جواب یازوب طوردم. آ کار قاراب، فائده لی بند و مقاله لر نی اوقودن، استفاده ایتودن دیوار قیلوب طورغانی یوق. اداره ننگه بو سوزلرنی (اوقوچی افندی سوزن) تقویه قیلووی جانمنی آچیتوب ییاردی. احسن شیخ قورماشی (میتزله).

مرجانی حضرتلرن ایسکه توشرو

توبانده گی دورت سطرلی شعر، مرجانی حضرتلرننگ تحسر وقتنده نه یته تورغان شعر ی بولغان. بن بو شعرنی آلماتا ده عارف کریمیدن ایشدوب خاطره دفترمه یازوب قویغان ایدم. اول کشی قازانده شا کرد وقتنده خلفه سندن ایشکان ایمش. اما آنک خلفه سی کمندن ایشکاندر بله آمام. هر حاله درج ایتلورگه تیوش بولغان بر شعردر.

مناره:

اون ایکی کورکه بر نه ته چنی قایچان جیکمه س، نه ته چ طاغن کورکه برلن بر تیگ ایرمه س، آلایده نه ته چ کورکه گه سرن یرمه س، آرتقه چیکوب کیسکریک دیوب قچقروور ایمدی.

اون ایکی کورکه دن مراد قازاتنگ اون ایکی امامی بولغان. آلا هر وقت مرجانی حضرتلرینه دشمانلق قیلغانلر. هر چرده آکا خلاف کیلوب آرقلی توشکانلر. مونه اوز وطنده اوز عصرداشلرندن شوندی دشمانلق قیلنچاچ، مبارک ذاتنگ اختیارسز یورا گندن چققان شعری در. مونه شو شعرن اوقوب بر آرتسلی ابا ایمش. نه ته چدن مراد مرحوم ذات اوزیدر. نه ته چ آخرسی کورکه گه قاراغانده یکیلرک گه وده لی، آنده سیکروب قچقروغان مونده سیکروب قچقروغان. نه ته چ منگان جیرگه کورکه لر منه آلمغانلر. توبه نندن آزلرن آچوب قاراب طورغانلر.

صابر جان القورماشی. آلماتا.

شورا

۵ رمضان - ۱۳۳۲ سنه

۱۵ ايول - ۱۹۱۴ سنه

شهر آذربايجان و الوغ حادير

ابن خلدون

(۷۴۲ - ۸۰۸)

بابالری بو شهردن کوچوب کیتدی لر و «تونس» مملکتده «تونس» شهرینه باروب اورنلاشیدیلر.

ابن خلدون ۷۳۲ - ۱۳۳۲ نجی یل شهر رمضان برنجی کونته «تونس» ده دنیاغه کیدی و تحصیل یاشینه یتدیکندن سوڭ اوزینگ آتاسندن وشول وقتده علم برله ممتاز و کالات برله معروف بولغان استاذلر (۱) حضورنده درس اوقودی.

تونس ولایتده کوچلی بر طاعون خسته لگی شایع بولوب ابن خلدوننگ آتا و آناسی، اقربا و استاذلری وفات ایتدی لر و اوشبو جهتدن بو آدم، زور قایغورلرغه اوچرادى و بو حسرتینی آرزغه بولسه ده اونوتو و کولگینه تسلیه یرو قصدی برله ابن خلدون «آفریقا» غه سیاحت قیلورغه حاضرله ندى. لکن تونس حاکمی بولغان ابو اسحاقنگ تکلیف قیلوی سببلی آکا کاتب بولوب خدمت که کردی (۷۴۳ - ۱۳۵۱ هـ). اوشبو خدمته بر قدر وقتل دوام ایتدیکندن سوڭ سبته، جزائر، تلمسان، بکره طرفلر نده سیاحت ایتدی وشول یرده گی حاکم و پادشاهلردن کوب حرمتلر کوردی.

ابن خلدون، یک باش یکت بولغانی حالده علم و فضل برله شهرتی چیقدی، اسمی تلرده و مجلسلرده سویله نور، حسن خلق و معرفتی مدح قیلنور ایدی. اوشبو خبرلر فاس سلطانی بولغان ابو عنان مرینی (۲) که ایشولدیکندن مذکور سلطان

(۱) «التعریف بابن خلدون» اسمی اثرنده، ابن خلدون اوشبو استاذلرینی تعریف ایتده.

(۲) بنو مرین پادشاهلردن بولوب ۷۵۹ هـ وفات ایتدی.

ابن خلدون حضرتلرینگ دنیاغه کیلوینه اوشبو ۱۳۴۲ نجی یل رمضان باشنده هجری برله آلتی یوز یل طولدی. اوشبو مناسبت ایله مونگ ترجمه خالی یازلادر.

اسلام مؤرخلرینگ مشهورلردن بولغان ابن خلدوننگ کنیه سی ابو زید، لقبی ولی الدین بولوب اسمی عبدالرحمن بن محمد بن محمد بن محمددر. اوتنجی بوونده بولغان خلدون بن عثمان اسملی باباسیته نسبت برله «ابن خلدون» دیب مشهور بولدی (۱). (خلدون، مشهور صحابه لردن بولغان وائل بن حجر نسلندندر). خلدون بن عثمان، جزیره عربده «حضر موت» ولایتده «کنده» قبیله سندن بولوب، اندلس مملکتینه هجرت ایتدی و «قرمونه» ده طوردی. اوزندن سوڭ مونگ بالالری (ابن خلدون بابالری) «قرمونه» دن «اشبیلیه» شهرینه کوچدی لر (اشبیلیه، بو کونده ایسپانیه مملکتده «سویله» اسمنده مشهور و یوک بر شهردر. ابن عربی اوشبو شهرده تحصیل ایتکان ایدی). ابن خلدون بابالری هجرتدن اوچونجی عصرده اوشبو شهرنگ معتبر فامیلیه لردن بولوب یر صولری، ملکاری کوب ایدی. «اشبیلیه»، اسپانیوللر طرفدن ضبط ایتولگانندن سوڭ، ابن خلدون (۱) «خلدون» نگ اصل اسمی خالد ایدی.

ياوز قصدلرينه اوچرادى و استعنا قلوب كيتارگه مجبور بولدى .
موندن صحراى كير طرفنده بولغان « بسكره » گه كيتوب شونده
طوردى .

« تلمسان » حاكى ابو حمو طرفندن ايلچى بولوب ينه دن
« اندلس » گه كيتدى و اوشبو وقتده فاس حاكى طرفندن توقيف
ايتلوب تورمه گه سالندى و بر كون سوگنده تورمه دن آزاد ايتلوب
« اندلس » گه كيتدى و ابن احمر طرفندن بيوك حرمت ايله قبول
ايتولدى . موندن صوك « تلمسان » غه باردى . اوشبو وقت « تلمسان »
حاكى ، ابن خلدون گه بر منصب بيرمكچى بولسه ده سياست
اشلرندن طويغانلغىنى بهانه قلوب مذكور تكليفنى ابن خلدون
قبول ايتادى . موندن « اولاد سلامه » (۱) قاعه سینه كيتوب دورت
يل طوردى و مطالعه گه كرشوب مشهور تاريخى بازارغه باشلادى
و « مقدمه » سینی تمام ايتدى .

۷۸۰ - ۱۳۷۸ تاريخنده ابن خلدون . اوزينگ اصل وطنى
بولغان « تونس » شهرينه قايتوب درس ايتورگه باشلادى . علم
اهللى و شاگردلر ، بالغه جيولغان چين مثالنده مونك اطرافىنى
ساروب آديلر . بو حالنى كوردىكلر نده ملالرنك حسد تامرلىرى
قوزغالوب ابن خلدون ضررينه سعى قیلورغه كرشديلر ، افترى
و تزويرلى برله سلطنتى اغوى قیلديلر .

مونلرنك جفالرندن ، ناحق بلا يابولرندن قورتولو اميدى
برله ابن خلدون حج سفرينه ديب سلطانندن رخصت آلدى
و ۷۸۴ - ۱۳۸۲ تاريخى شعبانده مجبوري صورتده « تونس » دن
« اسكندريه » گه كيتدى . ديگر اوستنده قرق تاولك عمر اوتكارديكندن
صوك « اسكندريه » گه ييتدى . حج سفرينه حاضرله نوب برر آى
قدر طوردى ايسه ده اول وقتده كروانلر كيتوب بتديكندن چاره سز
حج سفرندن طوقتالدى و مصر (قاهره) گه باردى . ابن خلدون
مصرنى كوزوب عجب ايتكان بولسه كيرهك ، مونى : « فرائت
حاضرة الدنيا وبستان العالم ومحشر الامم » ديب تعريف ايتهرگه
كريشه هم ده « فاس » ده طورغان وقتنده « من نم ير مصر لم
يعرف عز الاسلام » مضموننده ايشتكان سوزلرينگ درستلكرينه
اشارت قياه در .

ابن خلدون اسمى و شهرتى مصرغه كوبدن كيلوب يتشكان
ايدى . شونك ايچون مصرغه كيلوينى بلولرى برله شاگردلر
مونك تيره سینه جيولديلر و درس اوقور ايچون اوزينى ايركسزله ديلر .
شوكا مجبور بولوب جامع ازهرده درس اوقوتورغه باشلادى .
مصر سلطنتى برقوق (چركس پادشاهلرنك الك اواگيلرى

(۱) ابن خلدون اوزى بو شهر اسمىنى بعض وقت « اولاد سلامه »
روشنده و بعض وقتده « ابن سلامه » اسمنده يازادير .

ابن خلدوننى اوز حضورينه چاقردى . اوشبو دعرتنى قبول قلوب
ابن خلدون ۷۵۵ - ۱۳۵۴ ده « فاس » غه كيلدى و مرادينگ
خلافيه اوله رق سلطان تكليفينه كوره آكا كانبلك خدمتینه كردى .
ياش گنه بر يكتنگ (۲۲) ياشلر نده ايدى) موندى معتبر اورن غه
اوطورووى بيك كوب كشيرنك حسد قيلولرينه . دشمنلرى كويابوگه
سبب بولدى . اوزاق و قتلر اوتمادى اوشبو حاسدلرينگ افترا
و تزويرلى سببندن اورتدن عزل و حبس ايتولدى . تورمه ده
ياتقان كونلر نده سويله گان گوزل شعرلى بار .

ابو عنان وفات بولغاندن صوك ابن خلدون تورمه دن چيقاردى
و « فاس » حاكى ابو سالم مرينى (۶) نك كاتبلك خدمتینه تعيين
قيلدى (۷۶۰-۱۳۵۹ ده) . اوشبو اورنده كوب ماجرالر اوتكارديكندن
صوك خاتونى برله اوغلىنى « قسنطينه » شهر نده بولغان قاينيشلرينه
ياردى ده اوزى اندلس مملكتينه سفر قيلدى . ۷۶۴ - ۱۳۶۲
تاريخى شهر ربيع الاولده « غرناطه » شهرينه كردى و مشهور
وزير لسان الدين ابن خطيب (۲) دلالتى برله اندلس پادشاهى
بولغان ابن احمر حضورينه قبول ايتولوب زور احترام كوردى .
موندن خريستيان مملكتى بولغان « قشتاله » گه باردى و آنك
پادشاهى موگا زور التقاتلر كورساتدى . « قشتاله » پادشاهى ابن
خلدونك « اشديه » ده قالووينى اوتدى و آتا بابالرندن قالغان
ير صولرينى تماما قايتاروب بيره چگنى وعده قيلدى ايسه ده
ابن خلدون موگا كوغادى و كيرو قايتوب كيتدى .

« غرناطه » غه قايتقاندن صوك ، خاتونى و بالالرينى صاغدووينى
سبب كورساتوب ، آنلر يانينه سفر قيلو ايچون ابن احمر دن اذن
سوراغان ايدى لکن ابن احمر اذن بيمادى ، بلكه « قسنطينه » گه
خصوصى صورتده كويمه يبارتوب عائله سینی « غرناطه » غه
كيتورتدى .

حاسدلرينگ تون كون سعى قیلورلى سببندن وزير لسان الدين
برله آرالرينه صالحونلق توشدى . اوشبو سببندن ابن خلدون ،
ابن احمر دن اذن آلوب « غرناطه » دن كيتدى (۷۶۶ ده) و « بجايه » گه
باردى و آنك ، حاكى ابو عبد الله على ، ابن خلدوننى اوزينه وزير
قيلدى . اوشبو وظيفه نى باشقاروب طورديغنده مونده هم دشمنلرنك

(۱) ۷۶۲ تاريخنده بولدرلدى .

(۲) غايت عالم ، فصيح واديب بر وزير بولوب « الاحاطه فى اخبار
غرناطه » اسملى الوغ بر تاريخى بار . مونك اولندن ايكى جلدى مصرده
باصلغان ايدى ، باصلماغانى ينه دن يدى سيكر جلدلر بولسه كيرهك . احمد
المقربك « نفع الطيب من غصن الاندلس الرطيب و ذكر وزيرها لسان الدين
بن الخطيب » اسملى دورت جلدده مطبوع اثرى اوشبو وزير حقنده
تأليف ايتولمشدر . لسان الدين ، ابن خلدوندى ۱۹ ياش الوغ ايدى .
حبس ايدلوب غايت فلاكتلى و قاجهلى روشده قتل قيلدى (۷۷۶ ده) .

ملك ناصر تخت گه چيقدیغنده ابن خلدون تورمه گه صانندی وکوبعی آزمی وقتلر اوتکاندن صوگ عفو قیلندی .

ملك ناصر، تیمرلنگ گه قارشیی صوغش غه بارغان وقتنده ابن خلدوتی ده اوزی برله برابر آلوب سفر ایتکان ایدی . لکن مصر عسکرینگ قورقارغی و ثباتسزلیگی سیندن مصر سلطانی صوغش یرندن قاچارغه مجبور بولدی، ابن خلدون شول یرده طوروب قالدیغندن تیمرلنگ عسکری طرفدن اسیر آندی . تیمرلنگ ایسه عزت و حرمت برله ابن خلدوتی مصرغه اوزاتدی (۸۰۴ - ۱۴۰۰هـ) . (بیک یاخشی بر تاریخ تالیف ایدم، شونی حضورگرغه کیتیر ایدم، دیب تیمرلنگ گه سویله دیکنده تیمرلنگ شونی آلوب کیلور ایچون یبارگان ایدی، لکن ابن خلدون، تیمرلنگ حضورینه کیرو بارمادی، دیب روایت قیلوجیلر بار) . موتدن صوگ ابن خلدون سیاست و حکومت اشلرینی بتولندی تاشلادی و خلقدن عزت قیلوب عمرینی مطالعه و تالیف برله اوتکاردی .

•••

ابن خلدون اوز عصرینک انابتی عالمردن و مستثنی فاضلارندن خصوصا اجتماعی و عمرانی حالر همده تاریخ فلسفه سینی بلوچی حتی بو فنی ایجاد قیلوچی نادره ردن ایدی . شولای بولسه ده بر یرده باصلوب اوطوروب نشر علم قیلورغه و درس برله شغله نورگه موفق بولمادی . بیچاره نی عمری بارنجه حاسدلر زهرله ب وهر بر خیرلی اشینه مانع بولوب طوردیلر . ابن خلدون، صاف خلقلی و عالی جناب بر آدم بولغانلقدن اوشبو دشمنلرینه مقابله قیلمادی، مدافعه برله شغله نمادی، شول جهندن عمری مشقت و نکبت ایچنده اوتدی . باش و دنیاوی مرتبه جهندن بیک زور بولغان وزیر لسان الدین ابن الخطیب، ابن خلدوننی اوشبو سوزلر ایله تعریف قیلورغه کیرشه در: «فهو رجل فاضل حسن الخلق جم الفضائل عالی الهمة عزوف عن الضیم متقدم فی فنون عقلية و نقلية متعدد المزایا سدید البحث کثیر الحفظ صحیح التصور بارع الحظ...» (۱) .

یزینک عصرمزده روسلرنگ معتبر عالمردن بولغان آ. قریسکی ده مونی Arabскій Монтескье دیب تعریف ایتدر (۲) .

ابن خلدوتنگ ادبیات، منطق و باشقه فنلرگه دائر تالیفلری، کوزل اشعاری، هر توری موضوعلرده مقاله و نثرلی کوب بولسه ده شهرتی تاریخ حقدنه یازغان کتابی برله در .

(۱) فتح الطیب، ج ۴ ص ۶ .

(۲) "Арабская Литература". Стр. 101.

اوشبو ذات ایدی) . ابن خلدون گه التفات ایتدی و معیشتی ایچون وظیفه لر تعیین قیلدی .

ابن خلدون، «تونس» ده بولغان خاتونی و بالالرینی اوز یاینه چاقرغان ایدی . کیلورینی کوتوب طوردیغنده، ابن خلدون اوزینک عائله سی برله مصرده اورنلاشوب قالماسون، بلکه تونس گه قایتورغه مجبور بولسون دیب تونس سلطانی مونلرینی یارمادیکندن خبر آدی . شونک ایچون ابن خلدون، بو طوغروده سلطان برقوونگ تونس سلطانی حضورنده واسطه لقی ایتوونی اوتدی .

سلطان برقوق، صلاح الدین بن ایوب وقفی بولغان «قچه» مدرسه سینه مدرس ایتوب قویدی . ۷۸۶هـ مالکی مذهبی ایچون قاضی القضاة نصب ایتدی (ابن خلدون، امام مالک مذهبه منسوب ایدی) . ابن خلدون اوزی بو اورن غه کرماز ایچون طرشدی حتی سلطان برقوق حضورنده عذر ایتدی ایسه ده سلطان برقوق عذر فلان غه قارامادی، شول اورن غه قویدی .

ابن خلدون اوشبو منصبنده بر قدر وقتلر طوردی ایسه ده توره لرگه مدارا ایتمادیکندن و حکم وقتنده هیچ بر طرف فائده سی ایچون شفاعت قیلمادیغندن، طوغروسی ده اوزینک طوغریلق گناهسی سیندن اوشبو وظیفه دن استعفا قیلورغه مجبور بولدی (بو ماجرانی اوزی بیک لذتلی و بیک گوزل صورتده تصویر ایتدر و شول وقتنده غی مصر مسلمانلرینک اجتماعی حاللری نیندی روشده بولوونی تمام قلیل قیلوب کورساتدر) .

تونس سلطانی طرفندن اذن یرلو سیندن خاتونی و بالالری مصرغه اوز یاینه کیلورگه چیقغانلر ایدی . کویه لری غرق بولوب بتون عائله سی دیکرده هلاک بولدیلر . بو الوغ فلاکت سیندن ابن خلدون زور قایغوغه دوچار بولدی (بو حادثه، حج گه بارووندن مقدم بولدیمی یا که صوگمی، آچیق بله آمادق) .

عزل قیلنوب اوچ یل طوردیغندن صوگ سلطان و آننگ امیرلرینه وداع قیلوب ۷۸۹ - ۱۳۸۷هـ حج سفرینه کیتدی . سلطان و توره لر، سفر یوررلک بلکه آرتق ایتوب مال و آقچه یردیلر . رمضان ۱۵نجی کونلرنده مصردن چیقوب «طور» غه باردی و آندن «سویس» دیکری برله «ینبع» غه کیددی . حج عمللرینی تمام ایتکاندن صوگ «ینبع» آرقلی مصرغه قایتدی (۸۹۰نجی یل) . اوشبو وقتنده «التعریف بابن خلدون» اسمی برله اوزینک ترجمه حالینی یازدی .

شوشی کونلرده سلطان برقوق، اوزی طرفندن هدیه ایتولگان یرلرینی ابن خلدون قولندن کیری آدی و اختیارینه قویمی مالکی مذهبه قاضی ایتوب قویدی .

بدویله و عوام آراسنده شونلرنك بریسی روشنده کون کوردی، عائلهسی هلاک بولو سببلی دنیانك بیک آچی فلاکتلرینه اوچرادی. اوشبو قایغو و نکیتلر هر بری ابن خلدون گه عبرت درسلمی بوردی، زمان مشقتلری و جفالری، مونك طبیعتینی تربیه قیلدی. عمرانی، سیاسی اشلر حقتده غی تجربه لری بیک فائده لی ثمره لر بوردی و شوشی اشلر سببندن ایجاد قوتی اوسدی و گویا الهام برله یازغان روشده اثرینی غایت ییگل اسلوب اوزرنده ترتیب قیلورغه موفق بولدی.

نوزنك قسقهسی ابن خلدوننك اوشبو مقدمهسی ادبی و اقتصادی، سیاسی و اجتماعی علملرنك خزینهسی بولوب عبارتی و اسلوبی جان راحتیدر. اوشبو سبیدن بولسه کیرهك فرنکلر موکا آیروم صورتده اعنا قیلمشدر، فرانسز، انگلیز، نمسه لسانلرینه ترجمه قیلوب باصدمشدر. تورکیچهده بر ایکی مرتبه ترجمه قیلوب باصلدی. بری بری زاده برله محمد رفعت ترجمه لری بولوب زور قولده ۶۲۶ بیتده و ایکنچیسیمشهور محررلردن جودت پاشا ترجمه سیدر.

مقدمه نك عربچهسی اوزی گنه ۱۸۴۷-۱۸۵۱ ده جزائرده، ۱۸۵۸ ده اوچ جلدده «پاریژ» ده و آندن صوگ «بیروت» ده طبع ایبولدی.

تاریخ، الك الك مرتبه ۱۸۵۱ تاریخده فرانسزلر اجتهادی برله ۷ جلدده جزائرده، آندن صوگ ۱۲۸۴ - ۱۸۶۷ ده مصرده باصلدی.

ابن خلدوننك تاریخی عربلر و بربرلرنك تاریخلری حقتده آوروپا مؤرخلری ایچون بردن بر مأخذ بولغانلغندن اوشنداق تورك قوملری و دشت قیچاق حکومه لری حقتده درست و باشقه اورنلرده تابولمی طورغان خبرلر یازغانلغندن قیمتلی بر خزینه سانالمقدهدر. شونك برله برابر عبارتی بیک چوالحق بولووی، یوزلرله یلارنی برنرسه سویله می بوش قالدروب کیتووی، واقعه لرنك نظامسز و ترتیبسز ذکر قیلولری، قبط و آشورلر، عبرانی و یونانلور همده رومالور حقتده لزومندن آرتق قسقه سویله نووی اوشبو اثر ایچون الوغ قصورلقدر.

۱۰۴۱ تاریخده وفات بولغان احمد مقری: «ابن خلدون تاریخی فاس شهرنده کوردیم. شونده اوزینك یازووی ده بار ایدی. باریسی سیکز جلد و جلدلری ده بیک زورلر» دیمشدر. اوز قلمی ایله یازولر بولغانلغندن اوشبو نسخه نك اوز عصرنده یازغان بولووی لازم کیلور. مونك قول یازمه نسخه لری آوروپاده انگلتره موزه خانه سنده، پاریژ کتبخانه سنده، استانبولده نور عثمانیه هم یاکئی جامع کتبخانه لرنده، مصرده خدیو هم زکی پاشا

«غرناطه» شهری حقتده بولغان تاریخ کتابندن بر نسخهسی بو کونده اسپانیه ده «اسکوربال» کتبخانه سنده صاقلانمقده در. اوز ترجمه حالی حقتده بولغان «التعریف بابن خلدون» اسملی بر اثری بار. صوگندن اوزی شوشی اثرینی بر آز قسقارتوب مشهور تاریخینك آخرینه یالغامشدر. فقط مستقل بولغان «التعریف بابن خلدون» حوادثی، اوزینك وفاتندن برگنه یل مقدم بولغان ۸۰۷ تاریخینه کیلوب یتکانی حالده تاریخ کتابی آخرینه قوشلغان «التعریف بابن خلدون» ۷۹۷ ده طوقنامشدر. مستقل بولغان «التعریف بابن خلدون» کتابینك یازمه بر نسخهسی مصرده خدیو کتبخانه سنده بار. مونده ایسه ۷۹۷ حوادثندن ۸۰۷ گه قدر یازلغان نرسلر ۴۲ بیت قدردر.

تاریخ حقتده بولغان اثرینك اسمی «العبر و دیوان المبتداء والخر فی تاریخ العرب والعجم والبربر و من عاصرهم من ادوی السلطان الاکبر» در. بو اسم بیک اوزون بولغانلغندن خقلر آراسنده «تاریخ ابن خلدون» و «ابن خلدون تاریخی» دیب مشهوردر.

ابن خلدوننك شهرتینه سبب بولغان نرسه، تاریخ کتابینك اوزی توگل، بلکه آنك مقدمه سیدر. چونکه ابن خلدون اوشبو اثرده اوزینك بیک مقتدر بر عالم ایکانلگینی بتون دنیا طرفندن تصدیق ایتدررگه موفق بولمشدر. بز نك اوشبو عصرمز عالملرینه گنه معلوم بولغان عمرانی و اجتماعی حاللرنی ابن خلدون اوشبو مقدمه ده بیک آچیق تعریف ایتمش. جزئی بولغان حادثه لرنك هر بری کلی بولغان قاعده لرگه تابع ایکانلگینی کورگامش و اسلام تاریخینك فلسفه سینی ده بیک گوزله صورتده شرح قیلمشدر. مونك اوستینه ده عبارتی فصیح و بلیغ هم ده غایت لذتلی و سنس بولدیغندن هیچ وقده بازاری توشمی طورغان بر اثردر. عرب لسانینك محسنانندن خبردار آدملر اوشبو مقدمه نك اسلوبی گوزله ایکانلگنده متفقلدر.

یونان و روما تاریخلرنندن خبری بولمادیغی، عربچه لسانندن باشقه تل بلمادیکی حالده ابن خلدوننك بو اسلوبده و اوزندن مقدم علملر طرفندن هیچ یازلماغان روشده موندی بر فلسفی فکلر، عمرانی و اجتماعی قاعده لر برله طولی بولغان «مقدمه» سینی ترتیب قیلورغه یاردم بیرگان نرسه، باشینه کیلگان مشقتلر؛ زماننك جور و محنتلری، بر برده اوطوروب طنچاق تابا آلمی همیشه سفرده بورولری، بو کون پادشاهلرگه مقرب بولوبده ایکنچی کونده بتون حقوقی بتلوب تورمه لرگه صالتولری بولدی، دیلر. ابن خلدون، مملکتندن مملکت که یوردی، بر سرایدن چیقوب ایکنچیسینه کردی. پادشاه و سلطانلرنك خاص صحبتلرنده بولدی،

برله كورساتورگه، مصححجر جمعيتى اوز اسملرندن بر بيان نامه توزوب كتاب يائنه قوبوب هر برى امضا قیلورغه وشوندن صوڭ طبع ايتارگه تيوشلى. اوشبو خدمت بو كونگى عالمجر اوستنده بورچدر. بو اش، كوب سويلى و آزالى طورغان مسلمانلر قولندن كيلماسهده آزالى سويلى و كوب اشلى طورغان آوروپا عالملى قولندن كيلسه كيرهك.

ابن خلدون هجرى برله ۷۶ ياشنده وقتنده ۸۰۸ - ۱۴۰۶ تاريخى شهر رمضان ۲۶ نچى چهارشنبه كون (۱۳ نچى مارت بولسه كيرهك) مصرده وفات ايتدى. قبرى «باب النصر» طشنده «مقابر الصوفية» اسملى قبرلكده در. وفات بولويونه اوشبو رمضاتنگ ۲۶ نچى كوتنده هجرى برله ۵۲۴ يل طولادر.

سُمر:

عبادت

بار مینوتلر: صافلانا روح، چيكله يه هم ياقزرا،
شونده هر نرسه آچق كورنه، اوزن آ گلاندرا...
آ گليسگ شونده توبه ن طورمشنى هم واق قاينسن،
واق، توبه ن كورنه آلارشول چاقده. بارسن آ گليسگ...
آ گليسگ: بارسى بولار ييك قسقه اش، بر چوبكنه،
آ گليسگ: دنيا، تيوش بولغان ئوتو، چوبلكككنه،
آ گليسگ: بار باشقه بر ييك زور جهان، دارالحیات.
باشقه بر نورلى حیات، اينگى حیات - دنياغه يات.
آ گليسگ: بار بر الوغ ذات، كوچلى، رحمن هم رحيم،
اول سويه بز قللرن -- سويوي تيرهن، توبسز و ييك.
شونده چنلاب آ گليسگ ايندى محبت معناسن،
مهنگيلىك نور، مهنگيلىك شمعن كوگننگ - قله سن.
شونده دل بوفىض حق برله ن طولوب، جنلوب، ئروب،
رئه قللق قيله، سجده قيله اخلاص يروب...
اسكندر كيلهولى

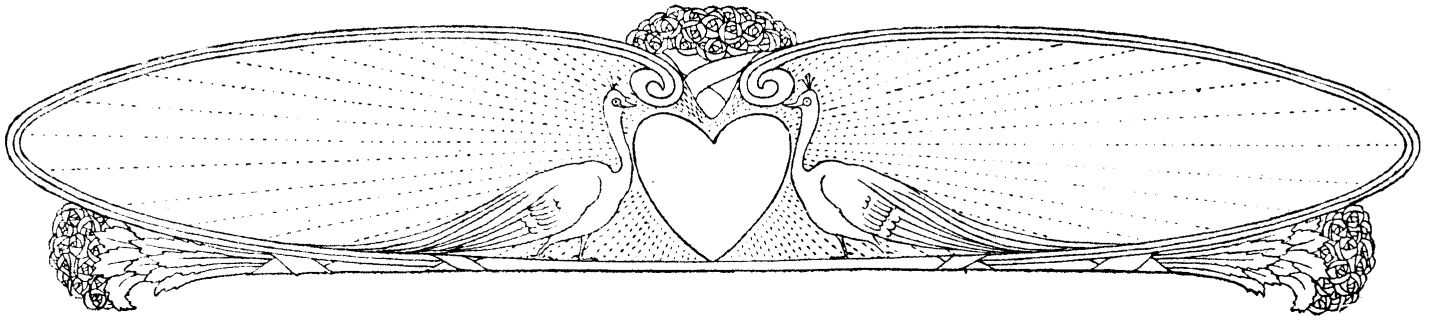

كتبخانه لرنده و باشقه اورنلرده ده بار، ديلر.
مصرده باصلغان نسخه لرده آچق اورنلر كوب بولو. اسملر
يك يا گكش رسملر برله يازلو باصدروچيلرنگ مساهله قیلورلى
و تصحيح خصوصينه اهميت بيرماولرندن بولسه كيرهك. يوقسه
يازمه نسخه لرى شول قدر كوب بولغان بر اثرده فاحش خطالر
قالماز ايدى.

كتبخانه مزده بولغان ابن خلدون تاريخى مصرده «بولاق»
مطبعه سنده، مقدمه سى ده مشهور، اعتمادلى و معلوماتلى عالمردن
نصرالهورىنى تصحيحى برله باصلغانلغندن درستلگينه اشانومز
كامل ايدى. كونلرنگ برنده اوشبو «مقدمه» ده بولغان بر
عبارت حقنده شبهه كه توشوب باشقه بر نسخه برله مقابله قیلورغه
لزوم كوردلى. موننگ اوچ جلدده «پاريز» ده باصلغان نسخه سى
«اورسكى» شهرنده احمد افندى اسحاقى كتبخانه سنده بارلغينى
كوروب بله در ايدم. رجا قیلوومزغه كوره احمد افندى، اوچ
جلد «مقدمه» نى عارىت ايتوب بزگه كوندردى. كيرهكلى اورغزنى
قارادق. بز شبهه لنگان اورنده آرتق اش كورلماشه ده باشقه
بر يرده بزنگ نسخه مزده اوندورت يوللر قدر بر بحث توشوب
قالغان بولدى. طبع وقتنده خطالق برله توشوگه حمل قیلوب
اوز نسخه مزنگ حاشيه سینه كوچروب قويدق. لکن موندى
توشوب قالغان اورن برگنه اورنده توگل، بلكه يك كوب اورنده
بولووى و بعض اورنلرده حتى دورت ييش بيتلر قدر كيم باصلووى
معلوم بولدى. بو حقده دهشت و حيرت اينچنده قالدق. «الك
اشانچلى مطبعه واك اعتبارلى بر مصحح خدمتدن اشله نوب چيقغان
بر اثرنگ حالى اوشبو روشده بولسه باشقه لرنگ حاللرى
نيچوك بولور؟» ديب باشقه ائرلر حقنده زور شبهه كه توشدك.
اگرده قول يازمه نسخه سى مشهور عمومى كتبخانه لرده
بولماسه و خصوصى كتبخانه لرده تابلماسه بارى برگنه نسخه
بولوب شوندن طبع قیلنو لازم كيلگان بولسه ايدى بو حاللر
البته عفو ايتاور، طبع قیلوچيلر معذور سانالور ايدى. لکن
قول يازمه نسخه لرى متعدد اورنلرده بولا طوروب بو روشده
كيمچيلىك برله باصدرو ياخشى اش توگلددر. هيچ بولماسه طبع
وقتنده شول «پاريز» نسخه سيني ده كوز آلدنده طوتارغه تيوشلى
ايدى.

اوشبو سيبدين موندن صوڭ باصقان وقتده ابن خلدون
تاريخينى تورلى آدملرنگ قلملى برله يازلوب ده عمومى
و خصوصى كتبخانه لرده صاقلانوب طورغان ايسكى نسخه لر برله
مقابله قیلورغه، هر نسخه ننگ آبرلغان اورينى مخصوص اشارت

مقاله :

اول معیشتنده فن نك اهمیتی

دیساتینه دن عبارت .

هواسنه قاراب، شمالی ولایتلرده بغدادی، صولی و مال آزیغی چه چهلر؛ جنوبده مصر بغدادی، پاخته (مامق)، تماکو، دوگی هم یمش آغاچلری اوسدره لر. همه اشلری ماشینا ایله . ایسکی صابانلر طاشلانغان؛ حاضر یرنی دورت آتلی زور صابانلر یا که ۵-۱۰ تره نلی پاراوا ی صابانلر (تراقتاتور) لر ایله سوره لر. تراقتاتور ساعتکه ۳ چاقرم یوری در. آشلقنی دورت آتلی سه یلکه ایله چه چهلر. بو ماشینا بر یولی ۸ آرشین کیگلدده یرگه آشلق چه چه بارا. آشلقنی اورو هم حیوده ماشینا ایله . بو ماشینا بر یولی بر صاژین کیگلدده یرنی اورا واوزی کولته لرنی به یلکه چغارا بارا. ماشینا آرتنده بارغان ایکی کشی چاق کولته لرنی حیوب اولگره لر .

بهره نگی او طر تو هم قازوب چغاروده ماشینا ایله اجرا قیلینادر. ماشینا ایله اشله گانده خدمت ینک آز کیره ک بولا، شول سببلی آرزان توشه در. مثلا: یاصالغان حسابقه کوره، آمریقاده ۱۰ دیساتینه یرنی صوقالاب، طره الاب بغدادی چه چو ایگ تیز اشله نگانده ۱۰ یارم ساعت وقت آلا ایکان، پاراوا ی ماشینا ایله بو خدمتنی ۴۵ مینوتده بتره لر.

الک اوروب صوغوب حیو ۲۴ ساعت که صوزلغان مقدار آشلقنی حاضر پاراوا ی ماشینا ایله بر کشی اشله گانده بر ساعت ۳ مینوتده، یدی کشی اشله سله لر یدی مینوتده بتره لر.

آمریقایلر مال طویدروغده ماشینانی خدمت ایتدره لر. مثلا: بعض ولایتلرده زور آلپوتلر سیمرتوب صویار ایچون مگرچه باش صغر مالی آصریلر. بونلرده همه آزارلرغه پاراوا ی ماشینا یچان طاشی، آنی واقلی، کورپه ایله قاتشدر، صولی و صغرلرغه بولوب بولوب بره. صغرلرغه صاف چشمه صوی صالا، سوکره اولاقلرن ریزینکه ایله یووب قویادر. ۲۰۰۰ باش صغرنی آشاتوب صوغارو ایچون باری بر خدمتچی کافی در.

بو طریقه ماشینا میلیونلرچه اشچیلرنگ خدمتن ایفا ایته، قوللرن باشقه کسبلرگه بوشاتادر.

۱۸۵۰نجی یلرغه قدر بتون غربی آوروپا شهرلرن طویدروب کیوندروب طوروچی روسیه ایدی. آوروپا سودا گرلری روسیه گه کیلوب آشلق هر تورلی اورقلر، جین، کیندر، مای، تیری- یاری و باشقه نرسه لر آلار، روسیه ده حسابسز کوب آچهلر قالدرا لر ایدی. بو ماللرنی چغارو باری روسیه قولنده بولوب باشقه یرلردن ظابو ممکن بولماغانلقدن آنلرغه «بها قویوچی» و بازارغه خوجهلق ایتوچی روسیه ایدی. روسیه ده آشلق اوگغان یلارده آشلق آرزان ایسه ده، آشلق آز یتشکان یلرده بها ینک کوناریله و آوروپایلردن حق قیمت آلیوا یله آچلقدن کورگان زیان قابلانا ایدی. دیگر پاراخودلرنده اولگی کبی تگرمه چ قویو بتریلوب، آنک اورنینه پاراخود آرتنده، آستنده وینت تگرمه چ قویولا باشلاغاچ دنیاده کینات زور اوزگرش بولدی. پاراخودلر تیز یوری باشلادیلر، پاراخود قضالری کیمودی. شول سببلی خلقده دیگر پاراخودنده یورودن قورقو بتدی. آوروپادن یوز مگرچه، میلیونلرچه کشیلر آمریکا و آسترالیاهه کوچدیلر و آنده بوش یاتقان یرلرنی قوللرینه آلوب اشله ته باشلادیلر. اوزاقده اومه دی، الک گل روسیه دن گنه آنغان ماللر غربی آوروپا یله آمریکا ایله آسترالیادن ده کیله باشلادی. شول وقتدن باشلاب روسیه نگ آرق بازارنده خوجهلقی و حاکمگی بته در. حاضر آوروپاده آشلق بهاسی روسیه ده گی حالگه قاراب یورومی، آمریقاده غنی بازارغه قاری. روسیه ده تلاسه نیندی آچلق حکم سورسون، آوروپا یله آشلقنی ینک قیمت بها ایله صاتوب بولمی؛ آچلقدن کیلگان زیانار قابلانمیدر.

روسیه دن کوب کچکنه و خلقی آز بولغان آمریقانلر نیچک تیز آشلق و اول اشی اسبابلری بازارینه حاکم بولغانلر؟ نیچک ایتوب ینک تیز روسیه دن اوزوب کیتکانلر؟

بونگ جوابی: «مکتب وزارت فنی اوقو آرقاسنده». در. آمریقاده بتون یر ۶ میلیون عائله قول آستنده. هر کشی نك یری بر «فرما» تشکیل ایته. هر فرما کوبسنجه ۱۸-۳۶

اوله‌ن و آغاچار بارلقنی قاراب یوریلر، هر بری حقدنه مکمل معلومات جیالر و آنلرنی آمریقاغه اوزاتوب چه چدروب قاریلر. بر یل اچنده بونلر آمریقاغه ۱۵۰۰ تورلی یا کا آشلق، آغاج، اورلوق کرتکانلر. مشهور قوبانقه بغدادی نك و اسلام مملکتارنده گنه یتشکان کوب نوع قیمتلی یمشدرنگ آمریقاغه طارالووننده شول سیاح علما یاردمچی بولمشدر. مثلاً: «ته‌نه‌سی» اشتاتنده بغدادی ناچار اوکا ایدی. حالبوکه هواسی و طوبرانی بغدادی اوکو ایچون موافق بولورغه تیوش کورینه ایدی. حکومت دنیانك هر طرفینه متخصص لر بیاروب بغدادی نك هر نوعسن تیکشردی. نهایت بر نوعسی بو ولایتده بیک اوگاجق بولغانلق بلندی. حاضر بونده هر دیساتینه دن چقغان یا کا بغدادی الککیگه قاراغانده ۸ مرتبه آرتقدر. دیک دیساتینه که ۶۰ بود آلیناطورغان یرده ۴۸۰ بود جیولا. آشلق، چه‌چکه و یمشدرکه هر تورلی حشرات و قورتارنگ زور زیانی تیگانك معلومدر.

آمریقاغه هر یل بوندی حشراتدن آشلق و یمشدرکه کوبو تخمینی زیان کیلگانك حسابلانغان. صوگنی اون یل بوینچه کیلگان بتون زیان ۱۴ میلیارد صوملق، دیمک هر بلغی زیان بر میلیارد ۴۰۰ میلیون صوملق بولغانلق بلنگان. بو صوما آمریقا خزینه‌سی نك بتون یلق مصرفن (بو جمله‌ده عسکر و فلوط راسخودلرن) قاپلارغه یته‌در.

تورلی حشرات و قورتلرنی بتروب بو قدر آشلق و یمشنی ایسان قالدرو مملکتنی فوق‌العاده بایتاچنن ایسه‌بله‌ب حکومت علما که بو یولده خدمت ایتهرکه قوشقان. علما هر تورلی چاره‌لر قیلغانلر. نهایت حشراتدن کیله طورغان زیاتی یلدن یل کیموته باشلاغانلر.

علمادن یره و آمریقا و آوروپاده آلمانی بر تورلی قورت بیک کوب هلاک ایتکانلکنی اعتبارکه آلب آنی بترو چاره‌لرینه کرشکان و دنیانك هر یاغنده نزله‌نوب یوری طورغاج ایسپانیاده بر قالاده آلمار هیچ قورتلاماغانلقنی بلگان. آنک سییلرن تیکشروب آلما قورتلرن بر تورلی چین بتراگانلکنی بلگان و بو نوع چین نی آمریقاغه آلب قایتوب مخصوص فی اصوللر ایله صاقلاب اورچتوب باغچه‌لرغه طاراندراغان. بو چین شوندوق هر تورلی حشراترکه و قورتارغه هجوم ایتوب آشی باشلاغان و باغچه‌لرنی طازارتقان. بو چین آغاج و یمشدر هم خلق ایچون زیانسزدر.

بو «کشف» دن نه قدر فائده کیلگانلکنی باو ایچون هر یل آلما قورتلاودن آمریقا خلقی ۴۰ میلیون صوملق زیان ایتکانك بیان ایتلو کافی بولسه کیره‌ک. حاضر بو چین «زراعت

آمریقاغه صوگنی ۵۰ یلده آشلق طاشو هم صاقلو اصولنده زور اوزگارش بولدی. همه استانسا و پرستلرده زور ایلوآتورلر بار. بونلر کریستیان بر آرباغه آشلق طوترغانچه بر بویزد، یا که بر پارا خود طولی آشلقنی اوزلرینه آلالر، یا که اوزلرندن بو شاتوب تویلر. ایلوآتورلر (مخصوص آبارلر) بیک مکمل بولوب آشلقنی کیدره‌لر، طازارتلر؛ بیک یاخشی صاقلیلر. هر بر ایلوآتورغه میلیونلرچه بود آشلق صیادر. بونلرده صاقلو، آشلقنی تویه‌و - بو شاتو بتونله‌ی یوق حقدنه یوری.

آمریقانلر فن (و ماشینا) نی بو طریقه باری ایگن ایشینه‌گنه خدمت ایتدیلر. بلکه اول معیشتی نك هر نقطه‌سندده فندن فائده‌لانورغه طریقه‌لر. یوزلرچه علما و فن اربابی بر یا گرتو، سوت و چغرتلردن فائده‌لانو، مالنی باخشیلانو کچی مسئله‌لرنی تدقیق ایتو هم آغه یبارو چاره‌لرن نزله‌و ایله مشغوللر. بو علمارنگ هر بر تجربه و کشفیاتی خلقغه اعلان ایتله و شوندوق اوللرده عمل‌که قویولا. هم زور فائده‌لر کیتره طوراً. باشلیجه علما و ایشینغتون ده «زراعت دیپارتامنتی» لابرآتوریلارنده خدمت ایتلر. لکن بوندن طش ۶۰ یرده «زراعت تجربه مؤسسه‌لری» بار. بونلرغه خزینه‌دن یر و یورتلر هم یلغه ۴۰۰ میلیون صوم آغچه بیریه‌در. بو آغچه خلقغه هر یل اون الوش بولوب قایتا. چونکه آنار زراعتنی ترقی ایتدیلر، ایگنك و یمشدرکه زیانی قورت و آورولر ایله کوره‌شیلر، یا کا فائده‌لی یمش و اوله‌نلر طابوب آمریقاغه اوسدرته باشیلر، هر بر اورنده نیندی کسبنی آغه یباررکه تیوشلکنی خلقغه اویره‌ته‌لر.

بو مؤسسه‌لرنک تورلی اوگتلی هر یل میلیونلرچه نسخه باصیلوب اوللرغه طاراتیلا.

تجربه مؤسسه‌لرینه کیلگان هر کریستیان هر بر سؤالینه قناعت ایتهرک یاخشی جواب آلب کیته و کیره‌کلی اورنه‌کلر کوره‌در.

زراعت تجربه مؤسسه‌لری اول اشلی ایچون «طیب» اورنن طوتالر. مثلاً: بر کریستیان نك آشلقی اوگمی باشلا دیسه اول یرندن بر آز طوپراق آاده تجربه مؤسسه‌نه یباره. آنده طوپراقنی تیکشدرلر و بو طوپراقنی نیچک یا گرتورغه. آنده نیلر چه‌چهره‌گه کیره‌کلکنی تفصیله‌ب بلدره‌لر. ایگنچی شول کیگاش بوینچه عمل قیلا و آشلقنی خلقنی حیرتارکه قالدردلق درجه‌ده اوکا؛ باری جیوب صاتوب اولگر!

آمریقانک زراعت دیپارتامنتی بیک اونکن فکری و تجربه‌لی علمادن ۶۰۰ قدر کیشینی دائمی صورتده باشقه مملکتلرده سیاحتده یوروته‌در. بونلر تورلی اورنلرده نیندی فائده‌لی آشلق، اورلوق

آمریقا کریستیانلری بیک طریش و ناموسلی بولار. اشچیلرینه یاخشی معامله قیلا لر. آنلرده سونکه صوقوشو، آدارغه طریشو هیچ بولمی. بر برینه بیک باردمله شلر. لکن آنک ایٹ زور خاصیتی علم و فن گه ایمانی در.

اول هر بر یاخشیلقنی و بایلقنی علمدن کوته. علما و زراعتکے دائر مطبوعات طرفندن یازلغان هر نرسه نی قبول ای توب شوندوق عملگه قویارغه طریشه. وئسنفقہ لرنی زیارت ایته، هر وقت آغرانومار ایله کیکاشه، زراعتکے دائر غزته و کتابلر آلوب اوقی، زراعت، اومارتاچلیق و باشقه شوندی هنرلر اویره ته طورغان قورصلرغه قالمی یوری در.

- شول آرقاده اول بای طور، مسعود طور. باشقه ملت اول خلقی ایچون ده آمریقانلر درجه سنه منو ایچون بردن بر یول شول در.

ق. صوزدالسف.

شعر:

سین کیتکاج

سیندن آیرلغاج بگا کون بولدی تون، طاٹک آطمادی
دوم قارا طاٹم مینم، سین تیک اوزک بالقتما ساٹک
باش آطوب، یافراق یاروب کیلگان کوکلنک چه چکسی
تیز شیکر، رحمک بلن صو سیمه سه ک، مانجواتما ساٹک
مین آدشدم، ایزگی ئزدن، یاقتیق هیچ طابیمین
کوکلنک سونگان شهمن، سین، یاقما ساٹک یاقترتما ساٹک.
صوٹک صولش، آفطق طنم، بدم حاضر، جان آشقنا
آوزیمه بر طامچی صو صالوب، اوزک قوتقارما ساٹک
مین بله بیت: خلقتا شفقتلی بارچه بیر قزی
نیک سینک بفرک سیزنمی؟ بو آهمنی ایچماسام
ایندی مینده، بتدی یاقتی یوز، کوله چ چرای تمام
منگوگه یوملور کوزم ده، سین فرشتهم آچما ساٹک
بار امیدم، بار تله ک، بار مقصدم سیندن مینم
طالبنه پاک جان، ضعیف تهنن، طاغن جان صالما ساٹک
اک آخر مینوته ده، یاردمچی بر جان طابمادم
ئلسره ب کیبکان ایرنگه، طامچی صو طامزما ساٹک؟
بختیار میرزانف (اندیجان).

دیپارتامینتده» تربیه قیلنوب اورچتله و مخصوص پیالا صاوتلرده کیره ک اورنغه ییاریله طورادر.

آمریقا علماسی بر یاگارتو مسئله سنه ده زور اهمیت بریدیلر. بردن ممکن قدر کوب فائده چناررغه کیره ک. بزده گی کبی قاتی باصو قالدرو بیک کوب فائده دن محروم قالدرا. فقط بونگ ناچار بر یاغی بار: اول وقت بر تیز ایسکره و آشلقنی اوکدرماس بولا. شول سبیلی آمریقاده بر یاگارتو ایچون کوب طرشیدیلر، کوب فنی تجربهلر قیلیدیلر. نهایت بیک مکمل روشده برنی هر تورلی مینراللر ایله یاگارتا باشلادیلر. بوگا یلغه ۱۵۰ میلیون صوملق راسخوط چقسه ده، بو آرقاده آشلقنک آرتق چغروی بو مصارفنی ۵-۱۰ مرتبه قاپلارلق بولا ایدی. لکن بارا بارافن علماسی بوگاده قناعت ایتمه دی. بو ۱۵۰ میلیون صومنی ده کسه ده قالدرو یوللرن ئزلی باشلادی. بونگ ایچون برنگ ایسکرووی نه دن عبارت بولغانلقنی و آنی نه طریقه یاگارتو ممکن بولاجقنی تدقیق ایته باشلادیلر. کوب فن اربابی و کیمیاگیرلرنک بو یولده طریشولری نتیجه سز قالمادی: بر یاگارتوغه یاگا اصوللر ظابلدی. بر ایسکرو یعنی کوچسزله نونک اصل سبیلی آشلق چه چه چه یوده آزوت دیگان ماده بتودر. حالبوکه بو ماده (آزوت) هواده بیک کوب. باری شول آزوتنی برگه کرتورگه گنه کیره ک.

علم نباتات علماسی تیکشره تیکشره بورچاق، قارا بورچاق، طوقران باشی و لوتسیرن کبی پچانلرنک طامرنده مخصوص باقتیره لر (میکروبلر) بارلقنی، بو باقتیره لرک هوادن آزوت آلوب برگه کرتدیکلرن کشف قیلیدیلر. بوندن صوٹک بغدادی اورنینه شول اوله نلرنی، آنلر اورنینه بغدادی چه چه باشلادیلر. بری برگه آزوت طوترا، ایکنچیسلی شول آزوتنی آلوب اوگا باشلادی. بو آرقاده آمریقانلر کسه سنه هر یل یاگا یوز میلیونلر صاقلانا باشلادی. چونکه بر یاگارتو اسبابی آوغه ویرگه سیبوب یوروگه احتیاج بتدی.

مونه فننگ هر بر کشفیاتی ایله فائده لانو، متخصصلرنک کیکاشلرن طوتو آرقاسنده آمریقا کریستیانلری روسیه کریستیا نلری ننگ یارتیسندن آز بولدیقلری حاده مملکتلرینه هر یل ۱۶ میلیارد ۸۰۰ میلیون صوملق فائده کیتهلر. حالبوکه اوزلری باری ۱۲ میلیارد ۸۰ میلیون صوم سرمایه ایله اش ایته لر. حاضر آمریقا حکومتی بو کریستیانلرگه آزانلی کریدیت آچو مسئله سی ایله مشغولدر. بو حقدغه غی قرارلر عملگه قویولو ایله آمریقا کریستیانلری ننگ کسه سنه یلغه ۴۰۰-۵۰۰ میلیون صوم فائده قالاچقدر.

تارانچی تورکری

(ایل ولایتی)

I

آسیای وسطی ده آلا طاع، قاره طاع آنالمش طاغیر اورتاسنده شرقدن غرب گه تابان بر دریا آققده. بودریا «ایلی» دریاسیدر. ایلی (۱) حقیقتا طبیعتک الگوزل منظره لی، اسمی جسمینه یاراشقی شاعرانه بر جایدرد. «ایلی» باشنده طرفانی اولدیغی ایچونده تورک ایلینگ تاریخی بر یریدر. طرفان، تورکلرنگ الگ پارلاق زمانلرینک یکانه یادکاریدر. «ایلی»، تورکلرنگ - اویغوزلرنگ بورنغی و سوکغی قرارگاهلریدر. «ایلی»، تورک یوردینک توغلوک تیمرلرن (۲)، سلطان اویسلرن، چین تیمر باطزلرن، جهانگیر حضرتلرن یتشدرمش، وقتیه بو قهرمان ابرلر جهاتمی تره تمش، کندی قومینی قاناتلیغه قاقدرمامش، تومشقلیغه چوقترمامش پهلوانلرنگ وطنیدر. اول عالی جناب ذاتلرنگ سویه کلری مونده مدفوندر.

ایلی، یرینک منبتلیگی بله نده گوزل بر جایدرد. بونده هر تورلی یمش باغاشلری و صابان آشلقلری آرتغی ایله بولمقده.

مانجور و شیالر هم کاشغر تورکری هجرتی.

ایشته یوقاریده تعریف ایتدکمز برده ۱۸ نجی عصر اورتالرنده یالغوز کوچه خلق غنه معیشت ایتوب اورن اورن خطای قاراوللری ده کوریه ایدی. حکومت بردن مذکور قاراولدهغی عسکرینه آزق یتشدرمک، ایکنچیدن «ایلی» یرینی آباد قیلوب مدینه شدرمک نیتیه «کاشغر» تورکلرندن هر یورددن یش اوندن چوبلاب آلمق شرطی ایله الی مک اویلوک تورک عائله سن بر یولی بونده کوچردی. بوندن بورن «موقدین» قالاسندن سکز یوز اویلوک

(۱) ایلی اویغوزجه - خوش کورنشلی معناسنده، خطایلرده ایلی - خو، دیلر. خو یاخشی دیمکدر.

(۲) توغلوک تیمر آلتچی بوون ایله جفتای خانه قوشیلور، «ایلی» ده خانلق سورمش، شونده وفات اولمش سلطان اویس، دورتیجی بوون ایله توغلق تیمرگه قوشیلور. بو یاقده بروقت ایسکی آقچه لر تابلمش ایدی. تاریخی ایسمدن چققان. یدی سکز یوز تیکره لرنده ایدی. اونده محمد خان یازیلش دی. بو محمد خان توغلق تیمرنگ طورونی و سلطان اویسنگ باباسی اولادر.

مانجور نسلینه منسوب خطای طائفه سن کوچروب اوطرقش ایدی. حاضرده مذکور خطایلر «شیبا» اسمله نب «ایلی» دریاسینک صول یاقاسنده معیشت ایتلر بونلر عجب ترتیبی خلقدرد. «دانگزه - پاک» اسملی بر محکمهلری بولوب هر کون منصبدارلر و آق ساقللر جیولش، کیلب هر تورلی یورد مصلحتلرن شونده قیلشیب تارقاشلر. بوندن بولاک «دانگزه - پاک» قارامقده برده «ساک» آتباری. برده دکانلری بولوب اوکسز بالالرنی قارت قوریلرنی بوشقه آسریلر؛ یورد ایسه قیمتچیلک یلدرنده مذکور «ساک» دن مخصوص پروسینت ایلهن آشلق آلوب چاچالر. ایشه بو سایه ده «شیبا» خلقی اصلا آبدراو کورمیلر. بز مسلمانلرغه عبرت آلورلق بر اش!

بونلردن طش خالص مانجوردن آلتی مک خطای عسکری بولوب بونلرنگ بعضلری اویلوک بعضلری ده بویداق «سالت» دزلر. ایشه یوقاریده مذکور تورکلر اوشبو ۶ مک عسکرینی آسرامقغه بولغانلر. «شیبا» لرنی عسکر اولمقدن زیاده «ایلی» ولایتی ده خطای عنصرینی چوغالتمق مقصدینه مبنی کیلترمش بولسه لر کیرهک. (شونداق بولسه ده بولارنگ خطایلردن زیاده تارانچی تورکلرینه فائده سی کوب اولمش، تارانچی اختلالنده خطای عسکرینه الگ اول بوزغلق توشرگان «شیبا» فرقه سی اولمشدر).

تارانچی تورکری و خطای مأمورلرنگ ظلمی.

۱۸ نجی عصر اورتالرنده «ایلی» ولایتی ده تارانچی تورکری اسمنده بر تورک ملتی وجودغه کیلمش، «ایلی» تارانچی تورکلرینه یرلمش و تارانچی دنیاسی اولمش. کوب ده اوتمی آباد اولوب تورلی نرسه یتشمه گه باشلامش ایدی. اما «کاشغر» یولی یالغوز تارانچی تورکلری ایله گنه توقتامادی؛ بلکه «ایلی» گه هجرت یولی آجیلوب «کاشغر» تورکلری بره م بره م کوچوب کیله طوردیلر. دیمک تارانچی تورکلری بر یاقدن طبیعی اوسمک ایله ایکنچجی یاقدن مهاجر قرداشلریله بیک تیزلک ده کوبایمه گه طوتنمشدر ایدی. اما بو وقتلرده خطای حکومتی ننگ ظلمی ده حددن آشمش ایدی. طوغروسی بو چاقلرده خلق برهن اوخشاش یاشیلر، بیک لر، و نفوذیلرنگ معاملهلری هیچ بری نظام و قانون دائره سنده توگک بلکه کلی اوز کیفینه باقوب اش یوروتهلر ایدی. هیچ بر بیک، قیلغان اشندن مسئول توگک ایدی.

بیچاره فقرانی تورهلر یه لر، بیکلر آشیلر، نوکارلر طالیلر، یساوللر صاییلر، چاپارمنلر چاپالار، ئلده بولسه بیچاره لر توزه لر، یاشیلر کون کوره لر، یوریلر ایدی. یاشاماس ایدی اوله رگه قیندر، کون کورماس ایدی یاتقز میلر، یورماس ایدی بالالر آج طورالر؛

اوزندن معلوم بولسه كبرهك. ذاتاً خطائىك يكرمى اوتوز مكلق
فرقه لرینه قارشى طوروب صوغشچيلر همه ديه رلك تارانچى فرقه لرى
اولنوردى. خلاصه: او وقت تارانچى تورك لرى بر خيلى اوسمش
ايدى).

غولجا خانلى .

هجرى ۱۲۸۲ يللرده «ايلي» ولايتى ده بر تورك خانلى
وجودغه كىلدى. بو خانلقنىك فقرالى حكمدار لرینه باققانده
نفوذ ليلر ايدى. آرتق ايسكى بلكرنىك همه سن ديه رلك قلىچدن
كيچر مش، بلكر فقرالره قورقاق تامرى اولمشلردى. هر كون
چوانولر اوترش لر قوشلر بولغالاب تورردى. بوندىن طولايى دركه
«غولجا» خانلى اوزينه مخصوص بر آنچه چغاررغه موفق بولا
آلمادى. تارانچى ديارنده كون كوريشلر نهايت درجه ده
جيتلاشدى. كاشغردن كاروان بورى، روسيه غه قاتاشمى، خطاى
طرفى ائسىز، نرسه توار آرتق كوتارلدى. بابالرنىك ايتونه نظراً
بر كاشغر بوزى بر مالغه ساتلورمش، آنچه ايسه خطائىك ايسكى
يارماغى ايمش، دارى - پورخ كىبى عسكرايچون لازم نرسه لرنى
مخصوص آدملره ايله تديره ايمش، عسكرايچومى همه ديه رلك
پوست ايمش. ديمك تارانچى خانلى اوز الدينه ياشارگه ممكن
توگلايى سيزله ايدى. بوندىن طولايى دركه غولجانىك ۳ نچى
خانى بولغان موللا شوكت، كاشغر خانلى ايله بر كمك ترددينه
توشمشيدى. فقط تقدير عمرينه يار بيرمهدى. خائن قوللر طرفندن
قتل اولندى. ۴ نچى خانى اولان اعلا خان، كاشغر خانلى غه
تابع بولونى اوزينه عار بولوب كاشغر خانى آتالق غازى
طرفندن ييارلگان ايلچى هيئتىك تله كلرن رد ايتدى. اوزى
غولجا ساطانلغىنى ۱۸۷۰ يللرغه قدر اداره ايتوب طورردى. اعلا
خان دورت يىل حكومت سورمش؛ لكن بو دورت يىلنىك بر
كوفىنى بولسون تارانچى خانلىغىنى اصلاح طوغروسنده كيچر مه -
مشدر. تمام عيش عشرت ايله اوزدرمش.

غولجا خانلىغىنىك آخر كونى .

بر وقت اعلا خان آرزغنه بر اش طوغروسنده روسيه (۱)
حكومتى ايله بوزشدى، آراغه صالحناق كردى. بوندىن ايلگارى ده
روسيه دولتى، غولجا خانلىغىنىك بار كىبى حر كىتىنى كوزدن كيچر وب
تورمقده ايدى. يتمشنىچى يللرده روس تورهلرى تارانچى ديارىنى

(۱) روسيه دن تازه بيك اسملى بر چاچفن قاچوب باروب سلطانه
كيره، روسيه حكومتى مذكور آدمنى چقاروب بيرونى طلب ايتيه،
سلطان بوگا اعتبار ايتى؛ اوپكه شوندىن باشلان.

آج نيشله سن: آنلرنى طوبىغزمق غه مجبورلر. نهايت زواللى خلق
نىك آرتق صبرى توكاندى. بو ظلملرغه بر نهايت ويرمك
وظالملردن انتقام آلق فكرى طودى؛ اچلر نده انتقام يالقندى
گوزلى باشلادى؛ آرتق وقت ده يتىدى . . .

خطاى مسلمانلرنىك اختلال .

۱۹ نچى عصر اورتالرى اوزمش ايدى؛ خطايلر آوروپايلردن
خورلق كورمگه باشلامش، افراط جوده مش ايديلر. بو وقت
خطايلر، بره ودىن خورلق كورسه اوز بالا چاغاسندن اوج آلا
طورغان آتار كىبى اوز تابعى مسلمانلر اوستينه ظلمنى آرتدرمغه
كوشمش؛ گويا فرانسز آتى (?) نى مسلمانلردن قايتارمق بولمش
ايديلر. بو ظلملرغه بر نهايت ويرمك مقصديله اچده كى توگنلر
بردىن قيام ايتديلر، «آتى شهر» مسلمانلرى ده اختلال چغارمق غه
طوتمشلردى. تارانچيلر ايسه بو ظلملرغه چدا ب غنه طورالر ايدى.
اما حكومت اچده كى واقعه لرنى بولارغه اصلا بيلدرمى ايدى.
بر كون «غولجه» واليسى اولان جانجون، حاكم بكنى چاقرتاب
آلوب ييشيوز آتلق پهلوان (مرگان) حاضرله ب بيررگه قوشدى.
بزم حاكم بك «قلق» ديه باشن اورا اورا چقدى. خطايلر بو
عسكرنى «آتى شهر» مسلمانلرینه قارشى ييارمك بولغانلردر.
چونكه بوندىن بورن «كوچا» خطايلرینه ياردمغه ديب ۱۰۰۰ قدر
عسكرايتمشيدى. اما اشنىك نه اولديغندن خبرى بولماغان حاكم
بك «بورك آديسه باش كيسهر» قاعده سنجه باتلق ده (?) مذكور
پهلوانلرنى آرتقى ايله حاضرله دى. تيزلك ده خطاى حكومتدن
تورلى مكافاتلر دم ايتوب عسكرنىك حاضرلق خبرىنى آلوب
باردى. نه كىبى مكافات بيرسه راضى اولوردگىز بلميم. اما
بزم حاكم بكنى تورلى سلتاولر ايله زندانغه يابدى. حاضر اولمش
عسكرنى آلوب كيلرگه حاكم بك نىك معاونى اولان عبدالرسول
بكه بويوردى. عبدالرسول اشنىك نه اولديغنى سيزدى ده تورلى
بهانه لرب سلتاولر كورساتوب بارمادى و حاضر مرگانلرنى ييارمهدى.
ديمك طالعنىك قارا بلوطى كللى خطايلر اوستنده يوزمكده ايدى.
هيچ يوقدن تارانچيلره منتظم قوراللى ييشيوز سوارى عسكرا
حاضرله ب بيردى. تيزدن اختلال باشلاندى، خطايلر قايفرشديلر،
زندانده يابولى حاكم بك (معظم) نى تورلى وعده لر ايله تارانچيلرنى
اوگو تله مگه ييارديلر. حاكم بك تارانچيلره كيلوب خطايلر احوال
سوزله دى و غيرتلرن آرتدردى. تارانچيلر بو كشىنى شوندىق
سلطان اعلان ايتديلر. (بو كونلرده ايلي ولايتى ده مانجور طائفه سى
اوجيوز ملك غه بالغ اولديغنى «تواريخ حسه» صاحبى بيان ايتدر.
بونداق بولغانده تارانچى توركلرنىك ده بر مقدار اوسووى اوز

زنگاله (تسینغا) آورووی و آندن داوالانو

(طبی مثال)

تسینغا هر وقت اوچری طورغان وزور خطرهل آورو بولماده بعضا - مثلا: آچلق بلرده - خلق آراسنده طارانبوب کینه وقورقچلی روشلر آغالیدر.

بو آورو - باشقهرغه قاراغانده - مسلمانلر آراسنده یش اوق اوچری (۱). شول سببلی آنگ حقنده خلقه معلومات بیریلو هم آندن قوتولو چاره لر کورسه تو فائده سز بولماس. تسینغا کشی ده کینات پیدا بولمی. بلکه آقرنلق ایله ظهور ایته و اوسه. باشده آنگ کوب علامتری باشقه آورولر نقینه اوخشی، شول سببلی کشی نک تسینغا ایله آوری باشلاغان بلو قیون بولا. تسینغا باشلانغانده:

(۱) کشی ناچارلانا، یومشی، کوچسزله نه.

(۲) اش اشه گانده تیز آری، صولوشی بوولا، یوره گی نق تپه، باشی ئیله نه و آوری.

(۳) یوزلری آغارا، کوز دائره سی کو گاره، کوزنده حیات اثری کیمی.

(۴) ته تده ایت کیمی، نه ننگ کوب برنده یارغالانوعلامتری ظاهر بولا.

(۵) آشوی کیمی یا که ییک آرتا. صوکنی وقتده کشی نک کوکلی گل آچی نرسه تلی. تسینغالی کشی ییک عصیبه نه، لزومسز آچولانا؛ بو حال بعضا بر نیچه کون، بعضا بر نیچه آتنا صوزیلا. بو علامتلر باشقه آورولرده بولغالی. شول سببلی بونلر بو نیچه غنه کشی تسینغا ایله آوری باشلاغان دیب قطعی روشده حکم قیلوب بولمی. بو علامتلر اوستینه کشی نک تش ایتلری ششوب آورتا باشلاسه آورونگ تسینغا بولوونده شبهه قالیدر.

تش ایتلری، باشده آلی تشر تو بونده شسه باشلی صوکندن آقرنلاب اچکه طابا جه یله. تش ایتلری ششکانده الک چه نه گانده آورتقانلق و اوکغایسزلق سیزیه. بر آزدن ایکمک کبی قاتیراق نرسه لر تشله ب آغاج قالغان کیسه کلرده قانلی ئزلر کوریه؛ بر آز وقت اوتکاج تش ایتلرندن قان آقغالی باشلی. قان آقغان صایون

(۱) قران دارالفنوننی نک مدیری بولغان مشهور پروفیسور لوبیف نک تسینغا مسلمانلر آراسنده کوبلک و آنگ سبیلری حقنده بر اثری بار

طولاشماغه باشلامشیدی. بولر بونده تارانچیلرنک عسکری ترتیلر اوبره نه، تورلی سرلرینه واقف اولالر ایدی. حتی بر وقتلر تارانچی عسکرینک ائک باطر فرقه سی سانالغان «بهل» عسکر «غالجات» ده مانیور یاساتوب کورمیش ایش. ایشته تارانچیلرنک نیمه دن عبارت ایکن چابوق آگلماش گنیرال قولپاقوفسکی حاضرلق بلانی قورمش ده مذکور واقعه سلتاوی ایله غولجا خانلغی اوستینه بر فرقه عسکر کوندرمش. طبیی بوگا تارانچیلرده فارشی چقمشار. ایکی عسکر «کنان» قالاسنده اوچرا شمشلر و اورشماغه باشلامشلر. بو وقت تارانچی عسکرینک بر قوی قاچمش ایسه ده بر قوی ییک نق طورمشلر، اما بر تونده ایکی طرف لاب هجوم ایکن روس عسکری قارانتودن فائده لانوب بر طرف غه قاچیب چقمش ده تارانچیلر اوز آرا یاخشوق قراشمشلر. شویله ایسه ده بو یولی روس عسکرن قاچرمشلر. اما روس طوبارینه فارشی طورو ممکن توگل ایکن ده سیزمشار. بو آزاده روسلره قلاغوز اوله رق کیلگان آدماردن بری اسیر آندی ایسه ده تارانچی عسکر قوماندانی طرفدن قایتاریلوب ببارمش و اوزینک روس دولتینه تابع بولورغه طرفدار ایکن ایتورگه قوشمش. بوگا کوب ده اوتمای روس عسکرینک غولجانی آغان خبری ایشیتیدی. ایشته غولجا خانلغی بونک ایله بدی والسلام (۱).

شعرلر:

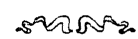
اونو تمیم...

اونو تمیم مین سینک برله ن کورشان ایدگی کونلرنی
عمرگه ئز صالوب کیشکان مقدس سرلی تونلر فی.
ک. پاتیپ.

کیته رمی

کیته رمی بر زمان - غم، غصه لر بیردن به لرلرمی؟
کیلورمی بر وقت، کوز به شله ری بیتدن کیبه لرلرمی؟
مصطفی ثابت

بن اول خاکم، که خورشید جهان آرا جلیسمدر
تم سغیلدر اما، معنی علوی انیسمدر.

(۱) بو تاریخی خبرلرنک چونغراغین ع. یابادن نقل ایتم. اوتکان سنه ۲۸ مارت ده ۷۷ یاشنده وفات ایدی. تگرینک کیک رحمتده اونسون.

تش ایتلری ننگ ششوی آرتا. نهایت طابتازا تشلرده قاتری و سلکنه باشلیر، بعض وقت قویولالرده. بو وقت قان آغو دوام ایته؛ تشلرگه آرزغه نیولسه (آشاماغاندهده) قان چغا.

نهایت تش ایتلری ننگ ششوی جینکاج چررگه طوتونالر. آورو ننگ آوزندن چیرکانچک ایسلر کیله؛ قانلی سله گای آغا باشلی. قای بر وقت اورت وقاماقلشده ششوب بتون آوز قانلی سله گای ایله طیولا. بونسی تسینغانگ ایگ قورقچلی و آور روشیدر. تش ایتلری ننگ ششوی تن تکانلری ننگ بوزیلووندن بولادر. پشکانده، نق بهرلگانده تن تکانلری نیچک بوزلسلر تسینغا وقتندهده شول روشکه کرگان بولالر.

تسینغا آوروونده تن تکانی بوزیلو باری تش اورتلر نده غنه قالمی، بلکه قان طاملری بوینچه بتون تهنگه طارالا وهر بر اورتلرده تن تکانلرن یومشاتا و چریتهدر. اول وقت کشی کوب یوروسه، سیکرسه یا آور اش اشلهسه قان تاملری یاریلار، طامردغی قان تن ننگ توری یرلرینه طارالوب توری اورنده کوم کوک قان تویدچلری حاصل بولا. باشده بوطنگ آل یاقلر نده، آباق بیتلر نده، تز- طوبق آرائزنده بولا، قوللرده اوچری؛ تسینغا کوچه یسه تن ننگ بیتلرن باشقه همه اورتلر ندهده پیدا بولغالی و چوب چوار توینلر بولوب کورینوب طورا.

بو قان تویولمه لری باشده قارا سمان قزل بولالر، صوکره بتونله قارا توس، بر آزدن زنگارسمان یاشل یا که صاری توسکه نوریله لر. نهایت بتونله کیوگکچم توسکه کره لر، گویا بر یررگه نق بهرلگان بولالر. قان تویلمه لری توری زورلقده بولا، بعضا بورچه و قاندالا تشله گان یر کبی بولوب طورا، بعضا ۲۰ تینلک کموش تنکه زورلغینه یته. اگر تسینغا کوچه یوب کیتوب بتون ته نی هلاک ایته باشلاسه تن ده قان تویولمه لرندن طش صتی و قبارچقلر، قارا توسلی قان نقطه لری ده ظاهر بولا. اگر قان ایت ایله تیری آراسنده کره باشلاسه زور ششله حاصل بولا. اگر قان ایتلر ننگ تیره قاتلاولرینه یا که بوون اوستلرینه اوتوب کرسه کشی ایچون تریلو امید یوغالادر؛ اول وقت کشی یا اوله، یا بره اعضاسی تمام اشدن چغادر. با خصوص یورده ک، اوپکه و «می» که بو قان ننگ کرووی بیک خطرهدیدر. بو وقت کشی یا اوله، یا صا گغراو، تمام صوقر و بارالیح لی بولوب قالا.

قان بورون، طاماق و بول یولندن آقسه کشی کوبسنچه شوندوق اوله؛ بیک سیره ک سیره ک گنه اولم قان ننگ آقرونلاب آزایوونیه قدر (یعنی بر نیچه کونلر) کیچیکه در. مونه تسینغا زحمتی ننگ باریشی.

لکن تسینغا هر وقت بو درجه گه یتمی، بلکه کوب وقتده

یارتی یولده توزله، یوغالادر. بو وقت آورو باری تن یومشاو، تش ایتلری ششو، قول و آیاقلر بر آز آورتو، آباقده قانلر حاصل بولغان قارا نقطه لر کوریلو ایله گنه قالا. بعضا آ گاده یتمی، آشاغانده تش ایتدن قان چغوو عمومی حالسزلک دن آرتیدر. تسینغا وقتنده دوا ایتلمهسه اوزاقفه صوزیلا و کشین حالسزله ندره شویله که آورو باشقه برر کشی یاردمندن باشقه اورتدن قوزغالا آلمی باشلی. کوچلی ویامان تسینغا کشین بر ایکی آتاده قبرستانگه ایله، اورتاچه سی بر- ایکی آیغه صوزیلا؛ آورو یاخشی تربیله نسه آورو دن تربیله آلا. آورو التفاتسز قالدلسه، چیرنی بترو یوللرینه کرلمه سه اول بیک عذاب ایله اوله در. تسینغا بولماسون ایچون بیک فقیر طورودن صاقلانورغه، ایرکن، صاف هوالی، قوزی و یاقتی اورتلرده طورورغه، توری آس آشارغه، تمام حالدن طایغانچه اشله مه سکه، دوامال کوب قایغروون صاقلانورغه. آراقی کبی مسکرات استعمالندن و فحش دن صاقلانورغه (تاینکه یامان آورو لر یوقاسون) کیره ک.

بو قاعده لر ننگ ایگ مهمی صوگغیلری در. تسینغانگ یامانلانوی کوریه ک ایسرتکچ استعمالندن بولا.

اش آراسنده یال ایتکاله و، آشدن صوگ آوزنی جلی یا که طوزلی صو ایله چایقاو، جایلکده بولسه ده آس یانده هر توری یاشلچلر آشاشدرو، سیره ک سیره ک کره ن، صوغان آشاو، طرما کبی آچیراق یاشلچلر آشاشدرغالاوده بو آورو ننگ پیدا بولوونه مانع بولالر. تسینغا یوغوشلی آورو توگل. کورسه تلگان تدیرلر قیلغانده آنک ظاهر بولغانلی اوچرامیدر.

تسینغاغه مبتلا کشیلرنی دوالاو مشقتلی توگل. جای کونی جلی و ایرکن اورتده طورو، هواده یورو کافی. خسته خانه گه بارونک لزومی یوق. قش کونلر نده ایسه فقرا ایچون بیک قیون بولادر. چونکه بولمه ده اسسی بولسه ده یارامی، صالحن بولسه ده. بولمه ننگ هواسن گل آلشدروب- صافلاندروب- طورورغه کیره ک بولا.

آورولر طازا ایت، سوت، یومورقه، ایکمک، یا که طازا بالق آشارغه کیره ک. لیمون، کیشر، قوزغالاق، آلم؛ اچلکلردن ایکمک قواصی بیرو بیک فائده لی. بعضا شیشه گه بر آز ازم صالوب آجین چغاروب برر رومکه آراقده بیر گالیر. آتاغه ایکی مرتبه مونجه کورده زور فائده بیره. آوزده غی جراحی و ششلرنی قایناتلغان ایمن قابوغی صوی ایله کونگه ۲-۳ مرتبه چایقارغه کیره ک. ایمن قابوغی ننگ صوون بو طریقه یاصیلر: بر شیشه (بو طیلقه) صوغه چیرک قداق ایمه ک قابوغن و اقلاب طوراب صالار، صوکره یاخشیغه قایناتالر. بو صونی سوزگچ

ملي عرف و عادتلر

بر ملت نك ايگ فاجعه لي و تهلكه لي كونلري «اويانو هم اوزگارو» دورى در. چونكه بو وقت ملت بر «هيت عموميه» شكلن يوغالتا؛ موقت گنه بولسه ده بر ملتلكدن چغوب طوراً؛ خلق ايكيگه بولينوب نظر و مسلكلري بر برينه بيك قارشى بولا؛ آرده زور اختلاف طووا، بو اختلاف ايكي ياقنگ ده تعصب، شول سببلى اوز قاراشلرنده اصرار قيلول مطلوب بولغان چيكدن چغولرن موجب بولادر.

بو حال بيك طبيعيدر. بو حالتى هر بر ملت كيچرگان؛ هر بر ملت ده اتباه و انقلاب كونلري بيك فاجعه لي و تهلكه لي بولغان. كوب ملت اويانو دورنده اوز آرا صوغشقانلر و قرلشقانلر. ملت اچنده بر برينه قاما ضد ايكي حركت باشلانغانده ايكي فرقه گه بولنگان آدملرنك ده تعصبرى و مشترك بر يول طابارغه طريشماولرى هم تاريخده يش تكرر ايتكان، شول سببلى بو حال - بنى آدم ايچون طبيعى بر حال سانالادر. ملت آراسنده چقغان بوندى اختلافلر نهايت اصلاحات و ترقى طرفدارلرى نك اوستده قالووى ايله بته چگي شبهه سزدر. شول سببلى «اويانو حركتى» نك بوندى اختلافلر چغوغه سبب بولووندن قورقورغه يارامى. شونك ايله برابر بوندى اختلافلردن كيله چك زيانلرنى ده هر ايكي ياقغه بلدره طورو هم بو زيانلردن ممكن قدر صاقلانوب قالو تيوشلكنى خلقه آكلاتا طورو تيوشلك ده شبهه بو قدر. «اويانو» دورنده خلق آراسنده طارالغان تعصب نك ايگ زيانلى بر نقطه سى شبهه سز اول دورده ملي عرف و عادتلر گه اورولغان ضربه در.

يا گارو حركتى هر بر وقت مدنيرهك ملت نك بعض باخشى و بعض ناچار عرف و عادتلرن آلو ايله برابر كيله در. يا گارو حركتينه خلاف فرقهلر بو كا بيك آچولانلر، هر بر يا كا عرف كه قارشى طورالر؛ آنلرنك هر ياقدن ناچار و زيانلى بولديغن اثبات ايتار ايچون اصللى و اصلسز سبيلر كورسه تور گه طريشارلر. آنلرغه قارشى اوزلرى نك ايسكى عرف و عادتلرن مقدس كى كورسه تهلر. بو حال يا گارو طرفدارلرنده قارشيلقنى موجب بولا. بو قارشولق ملت اچنده كى هر بر عرف و عادتى قارالارغه طريشو، آنك ناچار ياقلرن چوقچوب چغارو و آنرغه مقابل مدنى ملتدره كى

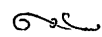
آرقلى اوتكاره لر، صوكره آگايكى قالاق آچى طاش (квасцы) سالالار. بوندن طش عادتى طوز صووى، بيرتاليووى طوز يا كه بورنى كيسلاتا، تانين صولرى ايله اوز چايقاوده فائده بيرد. صوكنى نرسه لر هر برى بر استاقان جامت صوغه بر يا كه بر يارم قالاق صالينوب كرتيله لر. اكر تش ايتلرى نق ششوب قان آغا باشلانغان بولسه كونگه ايكي مرتبه Настойка мирры يا كه ايود (ioda) يا كه تانين نى گلسيرين گه قوشوب تش ايتلرينه و اوز اچلرينه سورتو كيردك. بونلر اوريننه بر الوش ايودنى سيگر الوش گلسيرين گه قوشوب ياصالغان راستوور ايله اوزنى چايقاوده يارى. بو دولرنى تش ايتلرينه بو طريقه سورتلر: يوقاغنه چرا آلوب باشينه مامق يا فلانيل اوريلر و يابا كورسه تلنگان دولردن بر رسيه مانچالر، صوكره اوزغه كرتوب تيوشلى اورنلرغه اشقيلر. تن گه، خصوصاً آياقلرغه قامقارامايى، آراقى اسپيرتى يا كه موراقونى اسپيرت صليلر. آياقلرده ششله پيدا بولسه آنلر اوستينه جلى صوغه چلاتوب چوپردك بهيله نور، اكر آياقندن قان آغا باشلاسه تيزردهك دوقتورغه باررغه تيوش.

عارف چقالى

اشعار:

ساندوغاچ! نيك صايريسك سين،
يازنى ماقتيسكى سين،
تون و طاگلار ياطميسك هيچ،
گنتى صاقليسكى سين...

بوش آزاب اول، بوش اميد اول...
همه سى يالغان، سراب؛
ياز نوتهر، گللر بته لر...
باقچهلر ويران، خراب...

آلار

آللى گللى چه چكلر، خوش ايسلى چه چكلر آلار
چه چكنى كم صوك سوتيس، گلر ايچون بلبل دا زار.

بيك ياوز كوچلر آلار، جنلر، پهريلردن يامان،
اي خدايم، شرلرندن الامان والامان!

اسكندر كيله ولى.

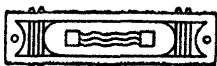
عرفلرنی آق و یاخشی کورسه تودن عبارت بولادر. عادتده خلق آقرنلاب بولسهده یا گارو یاغینه کوچدیگندن، نهایت ملی عرف و عادتلر طاشلانلق بولوب اهمیتدن توشوب قالالر. حالبوکه ملی عرف و عادتلرنک ملت ایچون اهمیتلری بیک الوغدر. ملی عرفسز، ملی عادتسز بر ملت بولو ممکن توگل. چونکه ملی حیات ملی عرفلرنک اجرا قیلنوندن، ملی ادبیات ملی عرفلرنک تصویرندن گنه عبارت بولورغه ممکن. ملی عرفسز ملیت بولا آلمی. ملی عنعنه ننگ بر ملت حیاتیته بولغان اهمیتی دین اهمیتندن کوب کیم توگلدر.

تاریخلرنده دورت بیش مرتبه دین، بیش اون مرتبه تبعه لک، اون - اون بیش مرتبه وطن آشدرغان، بوددالکدن یهودلک که، آندن نصرانیلک که کروب جقغان تورک ملتی ننگ بوگاچه آیرم ملت بولوب یا شاوی باری ایسکی زمانه لرده ملی عنعنه و عرفلرینه محبت سایه سنده بولمشدر.

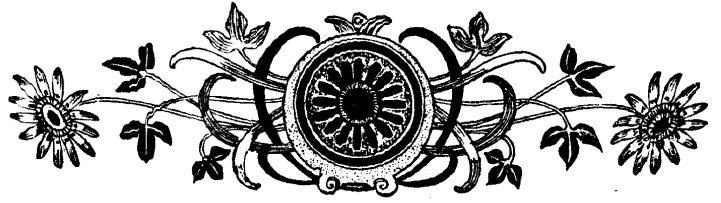
شونک ایچوندرکه اویانو دورنده گی فاجعه لرنی کیچرو ایله هر بر مدنی ملت ملی عرفلرن یهدن نزله ب طابا، آنرغه اولگی کبی یاشا. ملی عرفلرنی طاشلاو یاراماغانلقنی، باری زمانه طلبنه موافق توزه ته باروغنه تیوشلکنی دعوا ایته باشلیدر. بونی کورو ایچون آوروپا حیاتی ایله سطحی گنه بر طانیشو کافی در. بونک ایچون مدنیته باشنده یورگان انگلیزلرنی تلگه آورغه لزوم یوق. آنلر بوندن ۱۰۰ - ۵۰۰ و ۱۰۰۰ یل الکنگی مراسملرن بو کونده اجرا ایتلر. آنلرنک هر بر اشلرنده حتی یکشنبه لرده همه سی بوددنیغ آشاو لری، دیپوتانلرنک ملت مجلسی رئیس ایلدنده نزله نوب قولن اوبه رگه مجبور بولولری هر بری ایسکی عادتلرنی تقدیس قیلولرندن و تاریخی بر یادکار ایتوب طوتولری نتیجه سی در. باجیقایلیر ایله نیمسار آراسندهده ملی بایراملرده خلقنک ۳۰۰ - ۵۰۰ یل الکنگی قیافتارگه کروب، اول زمان اوینلرن اوینولری، ایسکی مراسملرن اجرا قیلولری بیک یش اشدر. بونلر ایسکی ملی عادتلرنک توزه تلمی، صاف طوتولغانلری. حالبوکه توزه تلگانلری هر آدیم صایون. بزده اورامده یوز تیوب که شه که اویناو توپن بر اش صانالسه و آنی طاشلاو تیوشلک سویله نسه آنلر شونی اصلاح قیلوب فوتوب و باشقه اوینلر یا صاغانلر. بو اوینلر حاضر ایک عالی اسپورتلردن صانالار. بزده ایر و قز بالالرنک بر گله شوب آبصطایرغه یورولری کولکی بر اش صانالسه آنلرده ایر و قز بالالر بر گه بر اوچیتلنیتسهده اوقیلر. بزده بورنی کیوملر کیونو کولکی بولسه ده آنلرده (مثلا: بالاکلر) ملی بایراملرنده تمام ایسکی قیافتلرده، ییلرینه قزل ییلبولرینه قدر به یله ب یوریلر. بزده بورنی زمان مدرسه لرنده شاگردلرنک

استانبول غزته لرندن «اقدام» ملی عنعنه نی صاقلاونک عسکری نقطه دن اهمیتنه مهم بر مثال کیتره. برون زمانده اسویچرده اوق آتو عادتی، اسویچ مملکتده قش کونی چانقی شوو بیک موداده بولغان. اول وقت تورکلرده آت اوستنده یورو، اوق آتو هم سونگو اویناتو بیک مودا ایکان. اسویچره خاخی اوق آتو زمانی اوتکچ آنک اورنینه ملطق قوللانا باشلاغانلر. یعنی ایسکی عادتنی طاشلاماغانلر. حاضر آنده ۱۸ یاشلک هر بر یگت ملطق آتوغه یاخشی صونارچیدن و اوچ یل اویره نگان صالداندن اوستادر. اسویچده همه عسکرگه چانقی بهره لر. قش کونی بتون بتون جیاولی بولقار آتلی عسکرگه طاغلوب (آت قوبروقلرینه یاشوب) هر کون هیچ مشقتسز یوزدر چاقرم یرگه کوچه آلالر. بو آرقاده قش کونی صوغشده هر کمنی جیگارگه شانس لری بار. حالبوکه تورکلر، زمانی اوتدی دیب آت اوستنده اوق آتونی طاشلاماغانلر، بو کون ره تلی آتلی عسکرلری یوق، مملکتده عسکر ایچون آت یوق، عسکرنی آتورغه اویره تو بیک زحمت ایله گنه ممکن. بوندی مثاللر اونلر ایله توگل، یوزلر ایله طابورغه ممکن.

کبری ایسکی ملی عرف و عادتلرگه احترام علامتلری صونک وقتده آقرنلاب بزنگ آرامزده ده کوریا به باشلانندی. صابان طویلری احیا قیلنو بونک کچوک بر علامتی در. لکن بونک ایله گنه قالماسقه، بلکه ایسکی وقتلرده آرامزده عرف و عادتلرنی برهم برهم تیکشدرگه، اجتماعی، مدنی، ملی و شرعی یا قلدردن آنلرنک فائده لی بولوردیلرن چوبله ب آلوب خلققه یهدن بلدررگه، اویره تورگه تیوشدر. چونکه باشقه لر ایله قاتشو کیتکان صایون آرتقان بر وقتده باری ملی عرفلرنی نق صاقلاو ایله گنه ملیت ننگ خصوصیتن صاقلاورغه ممکن بولا.

مصاحبه

گوزهل خاطرهل

مسلمان اسپیزدی ده اوتوب کیتدی . گوزهل خاطرهسی و ایلیلی آتمش بیتلك لایحهسی فالدی .

عجایب حال : شول ایلیلی آتمش بیتلك لایحهسی یاصار ایچون نی قدر مشقتلر، نی قدر سعی و غیرت لر التزام ایثارگه طوغری کیلدی . موننی یاصار ایچون ۴۰ لاب کشینگ پیتربورغه جیولوب ۱۵ کون سویله شولرینه ، ذهن و فکر صرف ایبولرینه احتیاج توشدی . ایکی اوج کشی موننی اوزلرینک بازو بولملرنده یاصی آماغان بولورلر ایدیمی ؟

البته بولور ایدی . احتمالکه موندنده یاخشیراق بولور ایدی . لکن اول ملت وکیللری ، جماعت خادملری و ضیالیلر طرفندن یاصلغان لایحه کبک روسیه ده کی میلیونلرجه مسلمانلرک امیدلرن اوزینگ صحیفه نری آراسینه صیدرا آلماس ایدی . بو سوکغیسی صیدرا آلادر . بولارنک بتون فرقی ده شوندهدر .

یکرمنجی عصر افکار عمومییه عصری . خلق تلگگی عصری . گرچه افکار عمومییه نك آغومینه قارشى طاو قدر مانع لر بولسون ، آنی طوغدرماس ایچون ، آنی اوسدرماس ایچون نلله نیتدی زور کوچلر صرف ایلسون بولارنک کوب اثری تبعی . یکرمنجی عصرنک هواسی ، طوفراغی ، محیطی افکار عمومییه نك طوغو و اوسوونیه بیک مساعد بولغانغه ، یکرمنجی عصرنک مکمل تیمر یوللری ، پوچته ، تیلیغراف ، تیلیفونلری اول افکار عمومییه نی تیربتهب اوسدر وچی بیشنک خدمتن ایکنانگه کوره ، هیچ بر مانع که قاراماینچه اول اوسه بیره ، قوتلنه بیرد .

۵۰ بیتلك بر لایحه برلن افکار عمومییه آراسته نی مناسبت بار ، دیه چکسگر توگلمی ؟

مناسبت بارغنه توگل : بلکه بو ۵۰ بیتلك لایحه افکار عمومییه نك بالذات اوز بالاسی ، اوز اوغلیدر . شول ۵۰ بیتلك لایحه ده ملت نك بتون مطالب دینییه و ملیهسی تجسم ایته . شونک ایچونده اول بیک گوزهل بر یادگاردر . بو ۵۰ بیتلك لایحه روحنی اوزندن الوک طوغان برنجی ، ایکنجی مسلمان اسپیزدلرندن آلدی . اوزندن الوک دنیاغه کیلگان بیش آتی یوز عریضه لردن ، پیتسیه لردن آلدی . سویله نب ، مذاکره ایتلوب اوتکان مسئله لردن

آلدی . بولار نرسه لر ایدی . بولار بارسیده ملت نك کوگندن قوبوب چفقان مطلبلر ایدی . مونه شونک ایچونده ، سوکغی اسپیزدنک خاطرهسی بزنگ ایچون بیگر دکده قیمتدار سانالاجقدر . اما ، اسپیزدنک بو لایحهسی اشکه آشارمی ، حکومت آتی بیرمی ، غ . دو ما قبول ایته رمی ؟

بولار باشقه مسئله ، لکن طاغوق اوزمزنک همت و غیرتزرگه ترهله طورغان مسئله لردر . اگر بر ملت بار بولسه ، چن حیات بران یاشاو یولینه کرسه اول آورغه ممکن کورلمه گان بیک کوب نرسه لر نی ده آلا آلا . ایکن جیتی استحقاقنی اثبات ایتودر . بر کشینگ ، یا که بر ملت نك بر نرسه گه استحقاقنی اثبات ایتلدیمی آتی بیرمی توزه آلایلر . بیرلر ، بیرمه سه لرده آلوب بولا .

حاضر گه قدر بزنگ محروم بولوب یاشادیغمز نرسه لر همه سیده آدرغه اوزمزنک استحقاقز اثبات ایتمه گان نرسه لردر : مثلا : آلیق حریتی . بزگه سیاسی حریت بیرلمی ، یا که آلا آلمییز ، نیچون ؟ چونکه بز اسپرلکدن لذت آلامز . بز ممکن قدر اوز اوزمزنی اسپر بولوب طوتارغه یاراتامز . بز اوز اوزمزرگه اسپر ، بز عرف و عادتلر مزرگه اسپر . بز اوزمزنک کیوم صالوملرغه ، بورک و کله پوشلر مزرگه اسپر . آق بورک اورنینه قاره بورک کیودن ، بورک اورنینه اشله په کیودن قو طومز چغا . کله پوشنی طاشلاب کله پوشسز یوروگه ، اوزون چاپولی جیلان برینه قصقه چاپولی جیلان کیه رگه جساترتمز یتمی ، یوزلر ، مکملر صرف ایتوب سنت طویی یاصاونک ضرورن بلدگمز حالده شونک اسارتندن اوزمزنی آزاد ایته آلمی مز . ایبول نك ۳۵-۴۰ درجه لی اسپرلگنده باشغه بتون قوی تبریسندن تگلگان ۱۰-۱۵ قداقلی جونلی بورک کیوب یورونک عقل و حکمت گه هیچ بر موافق بولماغانلی بیک آجق معلوم بولدیغنی حالده بیچاره خیره لیلر ، تورکانلر آنی طاشلی آلایلر . چونکه آلا شول بودکاری قولنده ، اوستلرنده گی صرما یشمت نری قولنده اسپردرلر .

یغمیر : « میندن معجزه صوراما کر ، مینده سزنگ کبک کشی من ، مین باری سزگه طوغری یول کورسه توجی من » دی . لکن آنک قیمتدار سوزلری اعتبارغه آوغنی . کوره نك اسپرلری آندن معجزه صوریلر ، آندن غنه توگل ، ایکن عادی بر کشیلر دنده کراملر کوتلر ، اوزلرن قبرلرگه ، جیر آستنده غی سویه کارگه اسپر ایتوب طوتودن لذت آلالر .

شریعت گه . عقل و منطق غه خلاف اولدیغنی حالده قبرستانلرغه نذر و قربانلر قیللر . بعض اولوکلر نی ولی الله اعتقاد قیلوب آلا ردن استمداد ایته لر ، بو ، نی بو ؟ بوگا کم قوشقان آلا رنی ؟ هیچ کم قوشماغان . آلا ر اوزلرن اوزلری اسپر ایتودن لذت آلالر . نیکه گنه

بولسه، اکثریتی اوزن اوزی اسپر ایتوب طورودن لذت آلسه اول وقت ملت گه نیچوک حریت بیرسونلر، نیچوک حقوق بیرسونلر. آلا رغه حریت و حقوق بیر ایچون آنلر نك اوزلرینه قارشی جبر و قورال استعمال ایتارگه حاجت توشه چك در.

مونه، مع التأسف، یاقن زمانلرغه قدر بزنگ روسیه مسلمانلر نك اکثریتی شول حالده ایدی. اولیلر نی، کرامات و معجزه لر نی قبرلردن، ایسکیلر نك روحلردن کوتهلر ایدی. عقل و حکمت قاعده لرینه ایهررگه تله میلر ایدی. مونه شونگ ایچونده بزنگ شیکللوک روسیه ده بر وطنده طوروجی ارمنی لر اوزلر نك مکمل و منتظم دوخاونی سیمیناریالر نك ۷۵ یللق و مسکاو ده گی ارمنی دارالفنونی نك (لازارف اینستیتوتی نك) ۱۰۰ یللق یویلیسن بیرام ایتدیلر. بزنگ بابالرمز قبرلرده اولیلر یاصاو و آلا ردن کرامات کوتو ایله مشغول بولغانلر. شونگ ایچون بو کونگی کونده ۲۰ میلیون مسلماتک بر دارالمعلمینی، بر دار-المعلماتی، بر اورتا مکتبی یوق.

اگر مسلمان اتفاق نك جیولشلی و پیتربورغ اسپیزدلی موندن ۵۰ یل، یوز یل الوک بولغان بولسه حاضرگی زمان بالاری موندی لایحهلر توزو ایله وقت اونکاررگه مجبور بولماسلر، باشقه تورلیرک نرسهلر اشلر لر ایدی. باشقه ملتلر آراسنده اوز سانلرینه، اوز شانلرینه مناسب اورن طوتارلر ایدی.

اونکان اشکه صلوات، دیلر. اوکنودن فائده یوق. نکن اونکان اشلردن عبرت آلورغه یاری. شونگ ایچون بزنگ بو لایحه لر مزدن عملی بر نتیجه چقماسه بیله ۵۰ یل صو ک کیلگان بالار مزی شوندی لایحهلر توزوب او طورو مشقتدن قوتقارغان بولورمز آلا ر باشقه نرسهلر اشلر لر، «رحمت؛ بزگه گوزهل یادگار قالدراغانلر» دیرلر. بزنگ ایچون بوده بیوک تسلی. لکن تله سه ک، استحقاقزنی اثبات ایتسه ک باری بولماسه ده بیك کوب قسمی نك عمل گه قوبولوینده ایمان ایتهرگه تیوشمز. هیچ بولماسه مین اوزم شول اعتقادده من. **ف. ک.**

عبرتلی سوزلر.

دنیاده کشی علملری ایله «عالم» بولوب یوروچیلر کورله اما کشی حکمتی ایله «حکیم» بولوب یوروچیلر کورلمی، بو اش ممکن توگل.

ایدگو اشنی قیلو یاخشی، اما شونی باشقه لردن یاشروب طوتو ییگره کده یاخشی.

بولسه ده بر نرسه گه اسپر بولوب طورماسه لر کیفلری کلمی. «شورا»: رسول اکرم واسطه سیله تبلیغ ایتولمه گان مدت ده بر آدمی تعین قیلوب ولی الله یا که عدوالله دیب اعتقاد قیلو قطعی صورتده درست توگل، دیه عقل و منطق غه موافق بر سوز سویلی. لکن، اوزلرن قبرستان اسپر لگندن آزاد ایتهرگه تله مه گان بر طاقم ملا ع. ع. قاریلر بتون کوچلریله بوگا قارشی طوروب، بونگ عکسن اثبات ایتهرگه، یعنی رسول الله آرقیلی تبلیغ ایتولماسه ده بره ونی ولی الله دیب ایتورگه درست دیلر و اول ویلر نی ده مطلقا جبر آستندن قبردن آزیلر. گویا شونی اثبات ایچون اسخولاستیکه دریاسینه چوموب اباحت لفظیه گه کرشهلر.

بو، نیچون؟ بو بیچاره لر نك جبر آستنده بر طاقم اولیلر یاصارغه نی احتیاجلری بار؟ قرآن و آنک احکامی یتعی می؟ هر برده ناظر و حاضر بولغان خدا ایله گنه بولار اشنی بره آلیرمی؟ اول اولیلر نی جبر آوستندن، ایسان کشیلر آراسندن، خدانگ حکمت و خلقتنه موافق حرکت ایتوب، هوالرده اوچوچی، جبر آستلرنده، صو توبلرنده یوروچی کشیلر آراسندن آزله سه لر و شولارغه ایهررگه طرشسه لر بولمیی؟

یوق، بولمی. چونکه بولار، اسپر. بولار منگولک اسپر. بولار اسارتدن لذت آغان. بولار فکر و عقل اسارته بیرلگانلر. تن اسارتدن قوتولو، یا که قوتقارو اول قدر آور بولماسه ده انسانلر نك عقل و فکر اسارتدن قوتولولری، یا که قوتقارولولری فوق العاده چیتدر. شونگ ایچوندر، که موسی افندی بیگیف، یا که ضیاء الدین الکمالی افندی و یا که باشقه بره و میدان غه چغوب عقل و حکمت گه موافق بر سوز ایته. نی ایکانلگن بلمه سه لرده، نی ایتولرن آ کلامه سه لرده شونگ طاوشی ایشتلو برلن تگی اسپر لر گروهی شاو کیلوب آ ک قارشو فخرشا باشیلر. بر یارقانات ایچون یاقطی غه چغو نی قدر اوگایسز بولسه بولار ایچونده عقلی و منطقی بر سوز ایشتو شول قدر چیتن بولا. اوستلرینه اینگان قاره پرده نك بر چیتنه بر قول طوقان دیسه شول کوتارله ایندی دیب بولار نك یوره کلری قوبا. چونکه بولار اسپر لر. بولار اسارتدن لذت آلا ر. بولار نك عقل و فکرلری بیك ناچار و کوچسز بولغان «قیل» «قال» «وفیه» زنجیرلری برلن باغلانغان. بولار شوندن قوتولا آلیرلر. شریعت نك «نقل ایله عقل بر برسینه قارشی کیسه، نقل تاویل اولنور، عقل ترجیح ایتلور» دیگان سوزی هر نه قدر بولار نی حریت قاپقاسینه طابا اوستره سه ده بولار اول یاقفه طابا بارماس ایچون اول سوزنی ایشتماسکه طرشالر. چونکه اسارتدن لذت آغانلر.

الله صاقلاسون، اگرده بر ملت نك اکثریتی شول حالده

ناپاليون مسلمانني ایدی؟

بو سنه نك ۱۱ نهي عدد شورا مجله سنده طرويسكيلى محترم احمد تاج الدين افنديك ناپاليونتك مسلمان اولوب اولماديغي حقنده گي استفساري درج ايتولگان و استاذ محترم رضا الدين حضرت طرفدن بيك طوغري و حقيقت حالگه موافق جواب يازلسده بر طرفدن آوروپاده اوقو اوستنده طروجي ياش عالمگرده حواله ايتولگان ایدی.

مين هر نيقدرد عالمرد عدينه داخل بولا آلماسامده آوروپاده اوقو چيلرنگ ايچنده بولغاناغمدن، همده - مسلکمنك اقتضاسي بولماسده - فرانسیه نك معتبر عالمردن اوج كشي طرفدن ناپاليون حقنده يازغان اوج معتبر اثر اوقوغاناغمدن بو طوغريده بتونه يوك سكوت ايتوب قالوني تيوشسز طايدم.

ناپاليون مسلمان توگل ایدی و هيچ بر زمان جدی رويده اسلاميتي قبول ده ايتكان يوق. مصدرده غيسي ده «شورا» ده بيان ايتولگان شيكلي يالگر سياسي بر مياشدين عبارت ایدی. اول دينر حقنده بيك اعتبارسز و آنك يكانه مقصودي «سيزار»، «اسكندر»، «نيرون» لرنی تقليد ايتمك؛ آلا شيكلي جهانگير و دنيآغه حاكم بولماقدين عبارت ایدی. دينلر نك هيچ برينه اهميت بيرمه سده اوزی رسما قاتوليك ایدی و اولگان وقتنده ده شول قاتوليك ديننده دنيادن كوچدی.

بو يوغاريدده غير همه سي دعوالر. دليللری توبه نده كيه چك. شاتوربيريان اوزينك ناپاليون ني تنقيد ايتوگه تخصيص ايتولگان «Mémoires d' outre tombe». اسملي اثرنده يازا:

(۱) مارت اوتنده اوگله دنصوگ «يافه» ده آلتغان اسيرلر جنرال «بون» قومانداسنده غي عسكرلر نك قول آستنده يولغه چيغارلديلر. اسير توركلر زور بر اوردانك ملطق و سونگولری آراسنده قارشيق بر روشده هيچ جلامي و متأثر بولميناچه جورده لر، گويا آلا محمد طرفدن اوزلرينه حاضر لانغان جنتي كوره لر ایدی. آلا رنك آراسنده شرافت و نجابتي چهره سندن بيلونوب طورغان آفساقللي محترم قارتلر بولغان شيكلي معصوم و گناهسز ايكانلكلری يوزلرندن آتقوب طورغان ياش جكتلرده كوب ایدی. مجروح بولو سببلي بر آز ير كيتكاج يورودن عاجز بولغانلری هيچ بر تردسز

بز نك جهانگير جنرال نك امری بويينچه تيزگنه سونگوله نهر ایدی. يافه نك غرب جنوبي سنده گي قوملق قه كيلوب يسكاج بر باتاقلق يانده آلا رنی طوقا تديلر. اسيرلر نی آلوب كيلگان زور اردو حاضر ايندی كوچك كوچك قطعه لر گه بولنوب باتاقلق قه كرده مجبور ايتولگان اسيرلر نی آثارغه باشلاديلر. اسيرلر نك صاني بيك كوب بولغانغه كوره - ۸۰۰۰۰۰ - بو دهشتلي عمليات انسان قصابلغي بايتاق اوزاقغه سوزولدی.

جنرال نك آتنيك آياغن قوچاقلاب «مينم ني قباحتم بار، مينی ني ايچون هيچ بر سببسز اوتوره - سز!» ديب قزغايچ و دهشتلي بر حال بله جلاب غغو اوتنگان و حقيقه ده معصوم ايكانلگي بيانوب طورغان ۱۷ ياشلك بر توركدن باشقه بو مكلرجه اسيرلر آراسندن هيچ بر جان بو دهشتلي قتل عامدن قوتيله آلماديلر. بو بالادن باشقه لری همه سي كمال سكوت و صبر بله اولومني كوتلر، قوللرینی اول كو كره كارينه صگره آغز لرينه قويوب - چونكه مسلمانلر نك سلاملری شولای - صوگ مرتبه اولمق اوزره اللهني سلاملير ایدی.

بولارنی آتوب اوتروب بترو مكن بولمادی. بولار بتمه سدن بورون بز نك صالدا تلر نك اوقلری بتدی. نهايت قالغانلرینی سونگوله لر گه باشلاديلر. بو قوط اوجقچ منظره باشلاچاج مين جداب قاراب طوراً آلامد تيزره ك قاچماغه مجبور بولدم. صوگندن كيچ بله اش بتروب قايتقان آفيسه لر دن بعضيلری آكلا تقان وقتده ايشتوب كنده وقعه نك دهشتي سببلي توكلرم اوره طوراً ایدی. منه بو نابلوده هيچ مبالغه يوق بو، غايت طوغری و حقيقتكه صوگ درجه موافق. حاضر يازغان وقتنده وقعه نك دهشتن خاطر لاو سببلي قوليم واعصابم تزه ب بلكه تصوير ايتوده بر آز قصور ايشكانمندر.

ناپاليونتك حياتنده غي شوشندي صحيفه لر آنك اوز حقنده مداح و دالقاو قلری طرفندن طوعا و كرها تصور و تصوير ايتولگان قهرمانلق درجه سندن نيقدرد اوزاق عادی بر جاني، جانوار بر وحشي ايكانلگن اثبات ايتوگه كافي بولسه كيره ك. صحيفه ۷۳-۷۶ بالاخصار.

(۲) ناپاليونتك نظقلری، امرنامه لری، مکتوبلری اوزينه مخصوص بر قوت و تأثير بله باشقه لر نقتدن ممتاز بر درجه ده. فقط بو قوت بو تأثير ناپاليونتك شخصنده توگل ده عصرنده ایدی. بو اختلال عصرنده فرانسه تختنده كيگنه بولسه ده آنك نطق و مکتوبی ازگنه نرسه دن متأثر بولوغه حاضر بر حالده طورغان هيچانلی و عصيتلی خلق اوزرنده شولوق تاثيرني اجرا ايتكان بولور ایدی.

۴) ناپالیوننگ حقیقی فلسفه و طوغری تاریخ طرفندن هیچ بر وقت عفو ایتولمیه چک حقسنز لقلرندن بریسی بتون دنیا اهالیسن بلا محاکمه اوزینه اطاعت ایتوگه جبرله وی، انسانیتی اخلاقسنز لقلغه طابا اوستره وی در. ناپالیون عصرنده فرانسه اهالیسی اخلاق جهتندن اولقدر سقوط ایتدی: حقیقتی یازاچق بر قلم، طوغرینی سویله به چک بر آغز، آنک طرفندن اشله نگان ظلم و حقسنز لقلرغه قارشی عصیان ایتوب چاربه چق بر قلب عادتا قالمادی. حاضردهده بزنگ استر اوز آرابزده غی، استر بتون آوروپاغه قارشی ضعیف لغمز و دوشکونلکمز ایشته شول ناپالیون اسارتی زمانندن قالما بر میراندر. صحیفه ۴۲۲-۴۲۳.

۵) ۱۸۲۱ سنه سی فیورالینک آخرینه طوغری ناپالیون بر دخی طورماق اوزره یاتدی. شول صوگ کونلرنده ده وقتنده بتون دنیاننگ خلقینی آباقلا ندرغان، حرکتکه کیتورگان ایدم. حاضر ایندی کوز قباقرمنی ده آچارلق قوتم قالما دیمنی؟ «دیب مرلدانه ایدی. ناپالیون طبقه اشانی ایدی، لهذا دو قوتور «آتو-مارشی» ننگ «جامیستوژن» ده غی باشقه دو قوتورلر بله ناپالیونغه بر قونسولتاسیون اجرا ایتوینه اعتراض ایتوب قبول قیلما دی. مع ما فیہ اولوم توشه گنده آناسی طرفندن ایتالیان بیارلرگان دو قوتور «آرنولد» نی غنه قبول ایتدی. فیورال ۱۵-۲۵ ده اوزینک وصیتلرن یازدردی. ۲۸ فیورالده اوزینک قلبن خاتونی «ماری لویز» که بیاررگه قوشدی. بتون انگلتره جراحلرینه اوزی اولگاچ بدینه قول تیدرولرن منع ایتدی. بالاسی ایچون هم شفاهی هم ده تحریری بیک مهم وصیتلر قالدردی، چونکه بالاسینک فرانسه تختنه اوطوروون کوته وشونگ بله تسلی ایته ایدی. فقط بو وصیتلرنک هیچ بر فائده سی بولما دی، چونکه اوغلی ایکنچی ناپالیونده آناسی یانینه سفر قیلورغه یعنی اولومگه حاضرلنه ایدی.

بو صوگ ساعتارده ناپالیونده ذاتا مکنوز بولغان و آنی اولجهده آره تیره متأثر ایته طورغان دینی حسده او یغاندی. ناپالیوننگ دینی حسی حقنده «تیبودو» «ناپالیون خاطره لری» اسملی اثرنده آنک اوز آغزندن ایشکان سوزلرینی توبه نده گیچه نقل ایته:

«بر یکشنبه کون طبیعتک تیره بر سکوتی ایچنده «مالیزون» سراینک باچه سنده کیزینه ایدم. بردنبر «Ruel» - رویل چیرکاو- ینک قاقغان طاوشلری قولاغیمه کلدی و مینم بتون چو چقلق خاطرلرمنی اویاتدی. بو تیره سکوت ایچنده ایشولگان چیرکاو طاوشندن بیک متأثر بولوب اوز اوزیمه «مادامکه بو چیرکاو طاوشی مینم اوزریمده شول قدر تأثیر اجرا ایته آلا، باشقه عادی و معتقد کشیلر اوزرینه بلکه نیکدر تأثیر ایته طورغاندر. مونک

مشهور داتون ایتمشلی «اگرده قزغان تیمرنی سز تیزگنه چوکلاب اوزرگه فائده لی بر صورتکه کرتمه سه گز اول سزنی باندراچا قدر». ناپالیونده فرانسه ملت و دولتی یاقدی و یقدی. چونکه بز آنی اداره ایته آلمادق، آنا رغه بتونلای ایرک و اختیار بیردک. «سه نت نهلن خاطره لری»، «منفاده گی ناپالیون» اسمی بله آتالوب یوروتلگان و آنک اوز قولی یا خود تلی بله یازلغان اثرلرگه کیسه ک آلا رده بعض بر محاربه لرنک تصویرینه عائد حقیقه گوزمل بعض بر صحیفه لر بار. فقط حقیقت حالده ایسه بولار ناپالیوننگ اوزینی مدافعه ایچون یازغان برر مدافعه نامه و یا خود ردیه دن باشقه بر نرسده توگل. آلا رغه اعتماد ایتوگه برده یارامی. ناپالیون اول اثرنده بعض بر محاربه لر و حادثه لر ایچون آلا رنی اشله گان وقتنده هیچده خاطرینه کیسه گان و بولما غان بعض بر معقول سبیلر طابوب قویا. شولای ایتوب اون سنه ظرفنده اوزینک اون بش میدارد آچه، بش میلیون فرانسزنی تلف ایتوونی معذور و معقول کورسه تمه کچی بولا. خلاصه: اوز تاریخن بولغاچمه توگل، اوزی تله گانچه یازوب قالدرا و شولای ایتوب تاریخی عدالت محکمه سنده مسئولیتدن قوتیلورغه تلی. صحیفه ۴۱۲-۴۱۳.

۳) ناپالیوننگ حیاتینک خلاصه سی اغفال و تزویردن عبارتدر. چرکین بر خودینک و فوق العاده فعالیت و عصیت سبیلی ناپالیوننگ طبیعت و اخلاق بوزولمش ایدی. ناپالیوننگ طبیعتی قارشیق و آنده ایتالیان قانی ده بار ایدی. دیناده بیک کوپ چککنه عائله گه منسوب بولغان زور کشیلر تقلید ایتو ایچون - مع التأسف - اوزلرندن باشقه کشینی مینسنمیلر. آلا رهم نمونه هم ده نسخه «قوییه» بولورغه تیلر. ناپالیونده شولارننگ برسی ایدی. آنک اوستنده قهرمانلر کییمی بولماسه آنی قهرمان دیب اویلا رغه ده ممکن بولماس ایدی. چونکه اول شول درجهده ضعیف ایدی.

غزتلر، مجموعه لر، شعرلرده گی حتی بتون مملکتکه جایلگان عوام جرلرنده غی ناپالیون حقنده یازلغان و سویله نگان صفتلرنک و منقبه لرنک هیچ برسی دیه رلک طوغری توگل. آلا رنک کوبسینک واقعگه مطابق توگل ایکانلگن ناپالیوننگ حیاتی و فعالیتی اثبات ایته. ناپالیون اوزینک فرانسه تختنه مستحق بر وارث بولما غانا غن بله ایدی. شوکارغه کوره اول همان «مین بو موقعه قوت بله کیلدم و بو اورنمنی قوت بله گنه صافلی آلا چقمن، لهذا میغان دائما کوچلی بولورغه تیوش و دائما صوغشوب جیگارگه کیره ک» دی طورغان ایدی. آنک بتون محاربه لری و میلیونلرچه آدملرنک قانلرن هدر ایتووی اوزینک استحقاقسنز آلمان تختنی صاقلا و ایچورگنه ایدی. صحیفه ۴۱۵-۴۱۶.

عصر لرحه ظلم ایتسه لرده آلا رتی ناپالیون تقینک اوندن برینه ده برابر کیلمی. صحیفه ۴۶۶.

(۷) پک عجیب: شوشی قدر ایس کیتکچ ظلم و جنایت که ارتکاب ایتوچی ناپالیون خرسیان ایدی هم ده اون طوقزنجی عصرنگ خرسیانلرندن (شولای شول شاتوبریان ائدی! مونده برده ایس کیتهلک نرسه یوق. چونکه ناپالیون نظری توکل ده عملی خرسیان ایدی). مونه آنک وصیتنامه سی شوشی ماده بله باشلی:

«مین روما و پاپا اعتقادنده یعنی قاتولیک دیننده قولم. موندن ۵۳ سنه مقدم ده شولوق مقدس دین اوزرینه طوغان ایدم». صحیفه ۴۴۱.

مونه تره ناپالیون نی اینه کوزندن اوتکه روبر تقید ایتوچی، آنارغه معاصر بولغانلقدن آتی یقیندن کوروب یلوب طانوجی، کیک معلوماتی، تیره نندن اوبلاوجی، اون طوقزنجی عصر فرانسز محررلرینک ال آلدنغی صقنده طوروچی «شاتوبریان» نگ «Mémoires d' outre tombe» اسملی اثرینک تورلی اورنلرندن عینا ترجمه ایتدیکم پارچه لر ناپالیونتک باشقه بایتاقنه صقتلری بله برابر ایمان و اعتقاد باینده غی درجه سن، مسلمان بولوب بولماغان ده تعیین ایتوکه ییتسه کیره ک دیب اولیم. اگرده ناپالیون - مسلمان بولو بر یاقده طورسون - مسلمانلرغه زور دشمن بولماسه، مصرده غی قیلانشرلی ده - شوراده بیان ایتولگان روشده - قوری بر نمایش و سیاستدن عبارت بولماسه ایدی شولوق مصر سفرنده مکرچه بی گناه اسیرلر تی شولقدن فجع بر روشده قتل عام ایتدرمه س ایدی. چونکه آلا ریت روسلو یاخود انگلیزلر شیکلی ناپالیونتک جهانگیر بولو فکیرینه فارشی توشمیلر ایدی هم ده ناپالیونتک قایسی غنه بر زمانده بولسون اسلامیتی قبول ایتارکه آزغنه میل ایتووی کورنگان بولسه ایدی آنک بتون حیاتی نی ال نچکه تقید ایله گندن ایله وچی «شاتوبریان» اسلامیتک ال زور دشمنی بولغانلقدن - شاتوبریانتک اسلامیتکه نی درجه دشمن بولغانلغینی آکلاو ایچون آنک «پاریژدن قدوس که یول خریطه سی» اسملی اثرینک بعض بر صحیفه لرینی گنه کوزدن کیچرو ییتسه کیره ک - ناپالیونتی بو نیتی ایچون چریتوب تقید ایتکان ویلک نق یامانلاغان بولور ایدی. حالبوکه بتونله ی ناپالیونغه تخصیص ایتولگان ۵۵۸ صحیفه لی قوجه بر کتابنده بو حقده برگنه جمله بولسون یوق.

۱۸۴۰ ده طوغان و ۲۹ سنه دن بیرلی «فرانسه آقادییه» بنده اعضا بولوب کیلگان، Jules Claretie. نگ یعنی فرانسزلرنک اعلم العلماسینک «ناپالیون» اسملی اثرندن:

تأثیری حقنده فیلسوفلر نی دیار ایکان؟ آنده غی بو تأثیر فوتینی یاخود بزده گی متأثر بولو خاصه سینی کیم شولای خلق ایتدی ایکان، دیدم».

۱۷۹۷ سنه سنده ناپالیون اوزینک «مصراطه» دن یبارگان بر امرنامه سنده اول زمانه قدر فرانسه دن قوولوب پاپا مملکتنه التجا ایتکان پاپاسلرنک تکرار مملکتده سربست باشی آلورلی، مناسطیرلرنک وقلرندن تریه له بولورلی، آنک اوزرینه حکومت طرفندن بر مقدار آخه لاتا یاردم آلورلی ایچون مساعده ایته ایدی. تولمه سدن بر نیچه آی مقدم دوقتور «آتومارشی» بله بولغان بر مصاحبه سنده اول دوقتورغه توبه نده گی سوزلرنی سوبلی ایدی: «سز مینم نی بولوومتی نلیسز؟ مین بر فیلسوف یاخود بر دوقتور توکلنم، فقط اللهغه اشانام. مین آتامنگ دیننده من - قاتولیک دیمه کچی بولا. چونکه آتاسی قویو قاتولیک ایدی) دینسز زندق توکلنم. سزده بیت اللهنگ بارلغن انکار ایته آلمی طورغانسزدر؟ چونکه بتون موجودات و همه حالات آنک بارلغن اثبات ایتوب طورالر و ال زور داهیلر ده آتی تصدیق ایتلر. سز دوقتورسکر. دوقتورلر ایه آلا ر بتون موجودیتلری بله اوزلرنک صنعتلرینه یا بشقان بولالر. آلا ر طبیعتدن باشقه بر موجودنگ بارلغینه اشانمیلر». صحیفه ۴۳۹ - ۴۴۰.

(۶) ناپالیونتک اسارت زنجیرینه یالکر آتالرغه به یله غنگن ایدی، بالالرنی ده همه سن آنک امر و فرمانینه تابع طوتو لازم ایدی. حکومتک جبرا آلوب کیتکان بالالرنی ازله و ایچون مملکتک ال اوزاق نقطه لرندن مک تورلی بلالرکه قاتلانوب کیلگان بیک کوب آتالرنک بالالرنی آلوب کیتوکه توکل، کوروگده موفق بولا آلمانیچه قان جلاب، کیلگان بیرلرینه تکرار قایتوب کیتکانلری کورنه ایدی. مونه شوشلای زورلاب کیترلگان بالالر پاریژده غی عسکری مکتبلرکه برله شدریله لر و مکتبیدن دینسز و اخلاقسز عادی بر قاتل بولوب بتوشلر ایدی.

عقللی، وجدانلی، وطن و ملت ایچون جدی روشده قایغروچی برر معلم چیغوب ده شا کردلرکه بر آز اخلاق و انسانیتدن بحث ایتسه، اول معلم حاضر متعصیق، فلسفه و ترقی دشمنانی باه تهمت ایتولوب ۲۴ ساعت ایچنده مکتبیدن قوولا ایدی.

اول بزنگ اوغلار بزدن اللهمسز، عائله سز و وطنسز یالکر ناپالیونغه طانوجی بر نوع اسیر مخلوقلر یتشدره و اوزینک شوشی تشکیلاتی بله بتون فرانسه نی اساستدن خراب ایته ایدی.

ناپالیون اوزینک اون سنه لک حکومتی ائاسنده یالکر فرانسزلرغه توکل، بتون انسانیتقه اولقدر کوب ظلم قیلدی و ضرر کیتدی که: نیرون دن باشلاب ال صوگنسته قدر روماننگ ال مشهور ظالملری

« آپریل اون بشنده وصیتلرینی یازدررغه باشلادی. اول اوزینک پارسده «سن» نهری بوینده، یاخود «لیون» ده ویاخود اوزینک طوغان شهری «آزاکسیو» ده دفن ایتواوون، اگرده انگلتره حکومتی جانسز تنندنده قورقوب مونارغه مساعده ایتمهسه Hule' s gate. طرفنده غی بر چیشمه بویینه کوملوون وصیت ایتدی. وصیتلرن تمام یازدروب بولغاچ اوزینک اڭ بورونتی وصادق خدمتچیسی «مارشان» غه قاراب: «همه اشلرینی ووصیتلرینی بو قدر انتظامغه قویغاچ اولمه ونک اوزی بر اوکنج توگلمی؟» دیدی. آپریلنک آخرلرینه طوغری ناپالیون وجود جهتدن بیک ضعیفله نوب بیک آورلق بله گنه سویلی طورغان بر حالگه کیسه ده فکری همان شول اولگیسی شیکلی پارلاق وتری حالده ایدی. برنجی مای ده مادام «بیرتراند» نی چاقروب آناردن خاتون و بالاسی حقنده خبرلر صوراشدردی. آندنصوک یانه پاپاس «Vignali» نی (بو پاپاس، طاغن بشقه برپاپاس برودوقتور بله مخصوص آناسی طرفندن ایتالیادن رومادن بیارلگان ایدی) قبول ایتدی چونکه ناپالیون قاتولیک اعتقادی اوزرینه اوله رگه تلی ایدی. اوچنچی دورتنچی مایده هیچ بر نسه آشی و اچه آلمایچه از ازگنه شکرلی صوجو تقالاب طورودی. بشنچی مای صباحلین ساعت ایکیده اڭ صوگنی ایکی سوزینی فرانسه واردو کله لرینی تلفظ ایتدی. آندنصوک هیچ بر حرف ده سوز ایته آمادی و بیک اوزاق عذابلانغاچ شولوق کون کیچ بله ۵ ساعت ۴۹ مینوته جان تسلیم ایتوب هیچ ده آچیلماق اوزره کوزینی یومدی». صحیفه ۱۱۷-۱۱۸.

منه موسیو «ژول» نک شوشی بیاناتندن ده ناپالیوننک قاتولیک کیونجه وفات ایتکانلگی شوندا ده بولسه آنک دینندن ده بیگره ک عسکر و صوغشقه اهمیت بیرگانلگی بیک آچیق بر روده آ کلاشیلا.

نتیجه: دیمک ناپالیوننک دینگه اولقدر اهمیت بیرمگانلگی، مسلمانلقنی قبول ایتو توگک آنی اوینه ده کیتورمگانلگی و قاتولیک دیننده وفات ایتکانلگی هیچ بر شک و شبهه سز ثابت بولوب چیغا. بو شولای، فقط نتیجه نتیجه نی بولا ایکان؟ ایندی آنی قاراب قاریق: مینم چه نتیجه نتیجه بر هیچدن عبارت. مینم چه ناپالیوننک مسلمان ویاخود خرسیتیان بولوب وفات ایتوننک آراسنده هیچ بر آیورما، اگرده فرضا، مسلمان بولغان بولسه ایدی حاضرده بزنگ ایچون مونک ده ذره قدر اهمیت، احمد تاج الدین افندی ایتکان شیکلی نه اسلام تاریخی و نه ده مسلمانلر ایچون اینه اوچی قدر قیمتی بولماس ایدی.

بز حاضرگی حالمز اعتباری بله بیک ضعیف دوشکون وکشی

سز بولساق ده ماضیمز نقطه نظرندن بیک قوتلی، کوته رنکی هر توری قهرمانلرغه مانک محترم تاریخلو بر ملت بولغاناغیزدن بزنگ رومالیرنک «سینار» لرینی، یونانیلر نک «اسکندر» لرینی فرانسزلرنک «ناپالیون» لرینی، آلمانلر نک «بیسمارک» لرینی زورلاب مسلمان یاصاب آلا ر بله اقتخار ایته رگه یاخود آلارنی اوزمزگه نمونه قیلوب طوتارغه هیچ ده احتیاجمز یوق.

بزنگ خالص اوز بابالرمزدن «تیمور» لرنگ «فاتح» لرنگ، «سلیم» لرنگ ده قهرمانلقلری یوغاریده سانالغانلرنگ هیچ برسندن آرتق بولماسه کیم توگل.

بزگه اگرده گونده لک غزته لرمز، هفته لق مجموعه لرمز نک صحیفه لرنده ماضیدن بحث ایتو مناسب و مونارغه زمان و مکان مساعده ایسه هیچ ده بزدن بولماغان بزگه برتینک فائده سی تیمه گان و بزگه اورنه ک بولورغه یارامی ده طورغان ثلله نیندی ناپالیونلر نی بر حیثک قویا طوروب شانلی و شرفلی اوز بابالرمزدن بحث ایتو اولاد واحفاد بزگه آلارنی نمونه ایتوب کیتو یه تشره ک بولور ایدی دیب اویلیم. یاخود آلاردن بحث ایتونی ده تاریخ صحیفه لرینه و مکتب معلملرینه بر اقوبده بیک صاناولی غنه غزته و مجموعله ر مزنگ ستونلرینی حاضرگی احوال و وقوعاتی یازارغه، بزنی هر کون گورگه طابان طاغن بر آدیم یا قفلاشدر بارغان مدهش دردلر مزی تشخیص ایتوب شولارغه درمان ازله رگه، تیره یاغمزده غی توری ملترنگ هر جهتدن - اخلاق جهتی مستش - ایس کیتکچ درجه - ده گی ترقیلرینی اوز ملت مزنک کوز آلدینه قویوب شولار شیکلی علملی، هنرلی، قوتلی، آخچلی بولورغه تحریض و تشویق ایته رگه و شونک ایچون توری چاره لر و بوللر طابوب کورسه تورگه تخصیص ایتو طاغن ده تیوشره ک بولماس ایدیمیکان؟

بز بودرجه ضعیف و زبون بولغاچ بزنگ بابالر بزنگ قوت وعظمتلرندن بزگه نی فائده؟ مینم چه بودرجه آیانچلی حالده بولغان اولاد و احفادنگ - اوزلرینه نمونه ایتوب طوطار ایچونگنه بولماسه ثلله نیندی شانلی و شوکتلی اجدادنگ مناقبنی غزته و مجموعه ستونلر نده ذکر ایتوب اوزی ضعیف بولغاچ آلارنگ قوت و قدرتلری بله اقتخار ایتورگه حتی یوق غنه توگل بولای ماقتانو آلار ایچون ضرر عیب و عار بولسه کیره ک. بز حاضر

انا ابن جلا و طلاع الثنایا متى اضع العمامة تعرفونی دیه چک بر حال و وضعیتده توگلمزده، لیس الفتی من یقول ابی کذا بل الفتی من یقول ها انا ذا دیه چک بر زمانده مز.

مادامکه بو مسئله اهمیتسز ایدی آلای بولغاچ نیگه مونک حقنده ستونلر چه یازدک، دیه چکسکر توگلمی؟

بودونی ایله قازینا باشلادیغی کوبدن معلومدر. عربلر تویه ایتی آشیلر. شول سببلی تویه مهنه زلی، اچلارنده گی نیچه یوز یللق آچولرنی صافلاب بر برندن انتقام آلار (تویه اچ کرلی حیوان). تورکستان مسلمانلارنده آشادیقلمری قوی طبیعتی - یواشلق و مسکینلک - ایگ مهم خاصه ایدیگی کمدن یاشرن؟ ات ایتی آشاغان تاتارلرده بر برینه تیشو، تشله شو شول قدر طارالغان که، بونسز طوراً آلمیلر. ملا و معلملری ده، سوداگر و عوامی ده بو عادتکه اسیر بولغانلر. صابر جان الفورماشی .

تربیه و تعلیم

مسکاوده خلق دارالفنونی

صوگنی یلرده یاشلرمزده اوقو هوسی ییک آرتدی . قایسی غنه مملکتی آلمان - بولارنک هر برسندده اوقوچیلرمن بار. اوقوچیلرنک کوبره ک قسمی روسیه مکتبلرنده . بو ایسه طبیعی بر حالدر، لیکن کوب یاشلرمز بعض بر سبیلر ایله روس مکتبلرینه کره آلمیلر. اورتا مکتب که کریم دیسه یاشی اوزغان بولا. یا که یاشینه قاراغانده حاضرلگی آز بولوب یوغاری صنفلرغه قبول ایتلمیلر. یا که امتحان طوتوب ده اورن بولماغانلقدن کره آلی قالار. شونلقدن بو یاشلرمزنگ بعضلری آتیسستاقه حاضرلر. لیکن کوبلری بونی آورسنوب بتونلهی دیورلک مکتبده اوقولرندن واز کیچه لر. اما شوشندی علم که صوصاغان یاشلرمز ایچون، شولوق اورتا هم عالی مکتبلرده گی شیکلی تحصیل ایتونک ایکنچی یوللری ده یوق توگل . شوشی یوللرنک برسی حقنده یازوب ، اوقوغه دردی یاشلرمزنی خبردار ایتو بلکه فائده لی بولور دیب اویلم .

بو آیتکان یولم مسکاوده «شانیافسکی» اسمنده گی خلق دارالفنونیدر.

بو علم یورطی آچلغانینه باری ه گنه یل بولوب روسیه ده ایگ ترتیبلی مکتبلردن حسابلا ندر. مکتبنگ توب مقصدی خلق غه خدمت ایتو، خلق آراسینه علم نوری طاراتودر. شونلقدن موندده هر کسکه کروب اوقو ممکندر. کرر ایچون مکتب فلان بترو شرط توگل . یالغز یاش ۱۶ دن کیم بولماسقه کیره ک. ۱۶ ده وکوبمی آرتق یاشده بولغانلرنی خاتون هم ایر بولسون قبول

الجواب : مونگ ایکی سببی بار: برسی نایالیون حقنده استفسار ایتوچی احمد تاج الدین افندینگ مینم الگ اسکى ۱۰-۱۲- سنه لک دوستلرمدن بری بولووی و آنک بو وقعه نی تاریخ اسلام ایچون ییک مهم بر مسئله دیب اعتقاد ایتووی - بلکه شولایدرده - ایکنجیسی : «شورا» ننگ ده بو مسئله ننگ اهمیتتی تصدیق و تسلیم ایتوب ییک طوغری جواب یازسه ده آنک بله گنه قناعتلاغنه نیچه مسئله نی آوروپاده اوقوچیلرغه حواله ایتووی . کشی هر دائم اوز دردینه گنه درمان ازله و بله مأمور توگل ، بلکه آره تیره قولندن کیلگان قدر بشقه لرینگ مر اقلرنی تسکین ایتو طورغان چاره لرنی ده آزارغه - وجدانل - مجبور بیت . بو ماده مینم مساک قانونلرنینگ الگ توپیلرندن برسی بولغانغه کوره مین ده مونارغه بوی صنورغه بورچلیمن .

حیوان ایتی ننگ آدمگه تأثیری

طعام مسئله سنده دیناده غی خلق ایکی الوغ گروهگه بولینه لر: «ایت آشاوچیلر» و «ایت آشاموچیلر» .

برنجی گروه خلق : «خدا حیواناتی بزنگ فائده مزغه یاراتقان. کوب حیوانلر اوله ننی و بعض حیوانلر باشقه حیوانلرنی آشاغان کبی طبیعت ننگ قانونی بو نیچه کشی ده حیوان ایتن آشاوچی ایتوب یاراتلغان» دیلر .

ایکنجی گروه ایسه حیوانتی طوتوب صویوب آشاوانی یرتقچلق صایلر. بونلر کشی ننگ معدسی اوله ن ذاتی آشاوغه خاص بولوب یاراتلغانلقنی دعوا ایتلر.

بونلرننگ سوزینه کوره، ایت آشاو کشیگه باشقه یرتقچ حیوانلرننگ ناچار خلقلرن بیره، کشی ننگ صاف طبیعتلیکن یوغالتادر .

بو گروهلرنک قایوسی حقلیدر، آنسن تیکشررگه اقتدارمن یوق. فقط ایت آشاونک بنی آدم که زور تأثیری بارلق شبهه سزدر. باخصوص آشاغان حیواننک طبیعت و خلق آشاوچی غه ده تأثیر ایتکانلک آچق معلومدر.

مثلا : آفریقاده زنجیلر (نیغرلر) آراسنده میمون (مایول) ایتی آشاو عادتی بار. واقعا بو زنجیلر میمون طبیعتلی ، اویون کولکی و تماشانی ییک سویه لر. قطای خلق هر توری جلان ، باقا و اوله کسهر آشیلر. شول سببلی آنلر ییک پچراق ، ناچار، ایسلی و پیس خلقدر. آوروپاده دو کغز ایتی آشاو کوب. دو کغزنک هر بر نرسه که اوز منفعتی نقطه سندن قارادیغی، هر کسکه بر تیگز یاقبلیق بروجی عادل قویاشنی سویده یکی ، هر اورنغه باروب

ایتهلر. همده مکتبک بارلق مقصدی اوقوغنه بولغانلقدن کرگانه، صنفقه کوچکانه و بترگانه امتحان ایتو اصوللری بتونله یوق. بترگان کشیلرگه هیچ بر شهادتنامهده بیرمیلر. فقط بونی تله وچیلر بولسه شول اوقوغان درس لرندن امتحان طوتوب شهادتنامه آلار. اما بونک بله باشقه حکومت مکتبلرنده گی شیکلی آیرم بر پراوا فلان برلمی .

مکتب پروگرام جهندن اوشبو ایکی آندیلینه گه بولنه : « آکادیمیچیسکی » هم « نا اوچنی - پوپولیارینی » . آکادیمیچیسکی آندیلینه سی عالی مکتب حسابلانوب مقصدی ده ترتیبلی و طولی فنی بلم برودر. بو آندیلینه سینه اورتا مکتب درجه سنده معلوماتی بولغان کشیلر کرلک. مثلا: حکومت نک عالی مکتبلرینه کره آلمی قالغان یاشلرگه، یا که بر عالی مکتبنی بتروبده آنده اوقی آماغان درس لرنی اوقوغنه تله وچیلرگه یا که بر بر فندن متخصص (اسپتسیالیست) بولورغه حاضرله نوچیلرگه .

بو آندیلینه ده گی بتون درس لر اوشبو ایکی گروپیانه بولنگان :
1) группа естественно-историческихъ наукъ.
2) „ общественно-философскихъ „

بیرنجی گروپیاده بارلغی ۲۰ توری درس بولوب همه سی ده شول طبیعات ایله ریاضیات فلرندن عبارت .
ایکنجی گروپیا درس لر ایکی گه بولنه :

1) общественно-юридическія науки,
2) историко-философскія науки.
دیماک بو ایکنجی گروپیا درس لرندن ایکی شعبه اشله نلنگان. بو شعبه لرده نیندی درس لر اوقلغانی اسملری ده کورسه ته لر : اولگیسینده کوربه ک حقوق ایله اقتصاد درس لری، ایکنجیسینده تاریخ ایله فلسفه درس لری .

مکتبک اوز پلانی بونجه بو اوج توری شعبه لرنگ هر برسینده اوقو مدتی ۳ یل . شونسنی ده ایتوب اوزارغه کیره ک : بو شعبه لرگه یازولوب اوقو مجبوری توکل . مکتبگه کروچیلر اوزلری هر بر تله گان درس لرنی صایلاب اوقی آلار. بره شعبه گه کرسون یا که باری برگنه درس اوقوسون و یا که آیرم بر پلان بونجه ۵ - ۶ درس اوقوسون - بو اختیارلر بتونسی اوقوچینک اوزنده . موندی حرک جهندن مکتبک اهمیت ییک زوردر. نا اوچنی - پوپولیارینی آندیلینه سی اورتا مکتب بولوب توب مقصدی برده اوقومی قالغان کشیلرگه اورتا تحصیل پرو و آکادیمیچیسکی آندیلینه گه کرلک ایتوب حاضرله ودر. بو آندیلینه سی ۴ صنف غه بولنگان . بو صنف لرنگ ده قایسینه بولسه ده کرو ایچون امتحان فلان کیره کمی . هر کم اوزینک

بلمینه قاراب تله گان صنفینه کره آلا . مکتبک اوز پلانی بونجه ۱نجی صنفی آزغنه اوقی یازا بلنگان کشیلرگه کرلک . ۲نجی ناچالنی مکتب بترگانلر ایچون یارارلق . بو ایکی آندیلینه دن باشقه بو مکتبده هر یلنی توری اسپتسیالنی قورصلر آچلا . قورصلرنگ مقصدی توری اورنلرغه معلوماتی اشچیلر یتشدرودر. قورصلری یارتی یا که برگنه یلق . بو یل ۵ توری قورص بار :
۱) کاویراتسیه اشلری قورصی .
۲) محلی اداره اشلری .
۳) پیدا گوکیچسکی (تربیه و تعلیم) قورصی .
۴) کتبخانه اشلری قورصی .
۵) پاتریبیتل جمعیتلرینه خدمتکارلر یتشدرو قورصی .
حاضرگی کونده بو توری قورصلرنگ ده نی قدر اهمیتلی ایکانلکاری هر کمگه معلوم بولسه کیره ک .
مکتبگه کرو شرطلری ایتکانمچه برگنه : ۱۶ یاشدن کیم بولماو . اوقو حقلری ده ییک اوچسوز : نا اوچنی - پوپولیارینی آندیلینه نک هر بر صنفنده یلق حق باری ۶ صوم . آکادیمیچیسکی آندیلینه نک هر بر شعبه سنده ۴۰ صوم . نه آیرم درس لر اوقوچیغه هر بر درسی ۵ صوم . قورصلرده ۱۰ بله ۲۰ صوم آراسنده . ایندی بو مکتبک خدمتی بلور ایچون اوتکان یلغی آتچوتی قاریق :

اوزغان ۱۳ - ۱۹۱۲ اوقو یلنده مکتبده بارلغی ۱۲۹ معلم بولوب بولارنگ باریسی دیورلک مسکاونک عالی مکتبلرنده گی پروفیسورلر هم ایگ مشهورلری . بتون اوقوچی ۳،۶۶۹ بولوب بولارنگ ۲،۳۰۰ آکادیمیچیسکی ، قالغان ۱۳۶۹ نا اوچنی - پوپولیارینی بله توری قورصلرده . بو اوقوچیلردن %۷۵ اورتا تحصیل کورگانلر . شول جمله دن %۱۱ عالی مکتب بترگانلر . %۱۲ عالی مکتبلرده اوقوب یوروچیلر . بتون اوقوچیلرنگ اورتا حساب بله یاشلری ۲۷ . اوقوچیلردن %۵۴ خاتون قزلر ، قالغان %۶۷ ایرلر . مکتبک یلق راصخودی ۱۲۰،۰۰۰ صوم بولغان . مکتب کتبخانه سنده بارلغی ۶۰،۰۰۰ جلد کتاب بولغان . آنده بو یلدن باشلاب نیمسجه بله فرانسوزچه تلرده اوقلغان . بو یل اچنده نیچه یوز مگ تکه لرگه توشولوب مخصوص مکتب بناسی صالدرلغان . بو یل دن باشلاب شونده حاضر اوقته لر . بو بنا ماتورلغی و زورلغی بله مسکاونک ایگ یاخشی مکتبلرندن حسابلانه در .
بو یل مکتبک آکادیمیچیسکی آندیلینه سنده بزندن ده ایکی اوقوچی طوتاش بار . کیله چکده ایندی بو مکتبده ده ایکی

صانولاشسہ، مثلاً: عارف ولی دن برہر نہرسہ صاتوب آلورغہ تلہسہ، لکن عارف باشدہ قیباتسوب، ولی اول ٹہیرنی صاتام دیگان جاغندہ آلمی قالسہ، ٹہ سوگندن، آنی بیک آلاسی کیلگانگہ کورہ، ایبدہ شی ولی صورغان حقنی (بہانی) بیروگہ کونسہ، مگر ایندی ولی کیری آیتوب، ٹلک صورغان حقینہ توگل، حتی آندن قیبات بہاغدہ صاتارغہ کونہسہ، حاصل بتونلہی صاتماس بولسہ، منہ شول چاقدہ سز عارفقہ ٹہ لگی مقالنی ٹہیتسہ کٹر اورنلی توشہر اییدیعی؟

(ب) ایکی قویاتنی بر بولی قوساک برسین دہ نونا

آلماسیک!

قویان حقندہ مادی نخلیلدن سوک:

ایکی قویاتنی بر بولی قوغاندہ نیچون برسین دہ طوتوب بولماس؟ قویان توغریسندہ غنہ شولایمی، ٹہللہ باشقہ جہ نلکلرنی شول رہوشچہ اولارغہ۔ طوتارغہ طرشقاندہ دہ بو توغری کیلہمی؟ مثلاً: بوری، آبو ہم تولکی جہ نلکلرنی طوتارغہ بولغاندہ دہ، شولای اوق، ایگیسن بر بولی طوتوب بولماسمی؟ اورمانلرغہ، یالان (صحرا) لرغہ، بلونقلرغہ چغوب، یرقچیلر اولاب، قوشلر آتوب یوروچیلر نی دیب آتالا؟ ٹہ، آلارننگ بولای یورولری یعنی کییک۔ جہ نلکلر توتارغہ ماتاشوب یورولری اوزی نی دیب آتالا؟ آنی تاغی باشقہ چہ آتاب، ٹہیتوب بولامی؟ (بو وقت، بالالر بر آز ابدراب قالورغہ و جواب بیرہ آلمیچہ تودرغہ ممکن۔ لکن آلارننگ بو ابدراشلیری، توبہ ندہ گی سؤل برلگاکچ بتہر)۔

مثلاً: برہر کشی برہر توری نہرسہ اشلب ماتاشسہ، آنگ نہرسہ سی بار دیب ٹہیتہ مز؟ سز نیندی توری اشلر بلہ سز؟ نیندی توری اشلر بولا؟ ٹہیتوب قارا کٹر ٹہلی!

کییک اولاولو۔ جہ نلکلرنی طوتو برہر توری اش رہ تینہ کرہمی، یعنی آگدہ «اش» دیب ٹہیتوب بولامی؟ کییک اولاونی ایکنچی توری ٹہیتہ آلماسمی؟

بر کشیگہ، ناق بر وقت ایچندہ بر برسینہ بتونلہی باشقہ بولغان ٹہللہ نیچہ توری اشلر اشلہرگہ ممکن بولامی؟ مثلاً: ناق بر وقت ایچندہ، کشی، اوراق دہ اورا، یازودہ یازا آلامی؟ یا کہ بر زماندہ اوق، حساب دہ چغازا، تاریخ درسی دہ اوقی آورمی؟ یاسہ، برہر کشیگہ بر وقت ایچندہ، کییم دہ تگہرگہ، آشق دہ چہ چہرگہ بولوزمی؟ شول ایکی توری اشلر ننگ ایکیسن دہ بر گہ جیناب اشلہو ممکنمی؟ نیچون ممکن توگل؟ اگر دہ بر وقت ایچندہ باری بر گہ اشلہ نہ آلا تورغان بر

اورنہ ۱۰ - ۱۰۰ بولووینی تلیک...

مکتبیک پروگرام آلدروجیلر بولسہ آدریس بو:

Москва Миусская площадь, въ канцелярію Моск. Город. Нар. Университета имени А. Л. Шанявскаго.

پروگرام حق ۵۰. دیمک پوجتہ راصخودی بلہ ۷ تینلک مارکہ یارلسہ یاری. مصطفیٰ مسکار. «وقت».

تل و ادبیات اوقتو اصولری

کویرلکانہ معالی مقالہ ہم آنہرنی اوفتودہ اور۔

نرک (نمونہ) لر:

(آ) نجرنی فزودنرہ صوغالر۔ تیمرجیلرنگ تیمردن ٹہیراشلہ گانلرن کورگانکڑ باری؟ تیمردن برہر ٹہیرنی داغابکک بوگوب اشلہو، یا کہ قاداق رہوشندہ اوچلی قیلوب یاصو ایچون، تیمرجیلر، تیمرلرنی ٹلک نیشلہ تہلر؟ قزدرلماغان تیمرلردن قاداق کبک اوچلی ٹہیرلر اشلب بولامی؟ یاسہ، یووان برہر تیمرنی قزدرمیچہ بوگہ آلارمی؟ تیمرلرنی قزدرروب دہ، ٹہزرنندہ (قزو جاغندہ) صوقماسہ لر، بلکہ صوونغاچ چوکشلہرگہ طوتونسہ لر، تہگان ٹہیرلرن اشلی آلورلری؟ آندن یہ نہ قاداق کبک اوچلی، یا کہ داغا شیکلی بوگولگان برہر نہرسہ یاصو ممکن بولورمی؟ (بو، بولا تورغان اشمی؟)۔

آلای بولسہ، تیمرجیلر، تیمردن تلہگان ٹہیرلرن اشلہو ہم آندن تلہگانچہ فایدہ الانو اوچون، تیمرنی نیندی جاغندہ صوغوب۔ چوکشلہب قالورغہ تیش بولا؟

ایندی مقالنی قاریق۔ آنگ معناسی نیچک؟ اول نی دیب ٹہیتہ؟ تاغی ٹہیتوب قارا کٹر ٹہلی: تیمرنی اوزینگ صوغورغہ۔ چوکشلہ نورگہ تیشلی وقتندہ صوغوب اوز وقتندہ اشلہ نمہسہ، آندن تلہگان ٹہیرنی بوگوب یا کہ اوچلاب بولامی؟ آندن قائدہ چغامی؟

یاری۔ ایندی شول مقالگہ ترہب، ہر اشنی اوز وقتندہ اشلہرگہ تیشلکنی آگلارغہ بولامی؟ مثلاً: ایگلرنی اشقلرنی قویولماس بورون، اوز وقتلرنندہ اوروب آلورغہ کیرہ کلکنی؛ یش آغاچلرنندن جہی کونی یعنی اوزینگ تیشلی وقتی اوتہمس بورون یشلرن آلوب قالو کیرہک ایکانن آگلارغہ یول باری؟

سزنگ آراکڑدن برکڑ، ایبدہ شندن برہر ٹہیر آلورغہ

فایداسز، یا که ناچار، کیشسز بولوب چقسه؛ منه شول اشنی اشله گان کشیگه: «یدی تابقر اولچه، بر کیس!» دیگان مقالنی اونوقان ایدکمنی؟ دیسه کز اورنی بولورمی؟
«کررکدن تلک چغارگنی اویلا» کبی مقالرده شول رده وشچه توشوندرلور.

د) **بر ناریرنه بونقه بولمی** • مادی تحلیلی یعنی تارینک نهرسه ایکانی، قایدا اوسووی، آ گاردن نیندی اشلر پشرلووی (مکن بولسه، تارینک، ناق اوزینک یمشله نوب اوتورغانده غی طیبی صورتن کورسه تورگه کیرهك) حقدده غی تیکشرونی بترگاندن صوگ: یالغز بر بورتک تاریدن آش بشروب بولامی؟ شولای بولسه، بر تاریدنغنه بز اوز تلگ گان فایده مزنی تابا آلامزمی؟ ایکیدن؟ اوچدن؟ الخ... نیچون؟ آلی بولغاچ، نیچک بولغانده، مثلا: کوب تازی بورتکلری بر یرگه جینالغانده می، نهله تاراو تاراو چه چلوب یاتقان چاقلرنده می، بز آلاردن بوتقا بشروب فایدا لانا آلامز؟

بردر اش توغریسنده، سز ایده شلر کز بلن یرگه اویو- شمیچه، بر برکز بلن برکیچه، برگه قوشامیچه، هر قایو کز اوز باشینه آیرم اشله سه، یا که اول اشنی قایسی برکز اشله ده قایسی کز اول اشکه برده بولشماشه؛ منه شولای ایتوب یالغز اشله- نگان اشدن کوب فایدا چغارمی؟

ایندی بو مقالدن، فایدالی، ایزگی اشلر توغریسنده همه کز برگه جینالوب، همه کز بر سوزده بولوب، بر برکزگه بولشوب، اول اشنی کومه کله ب اشله رگه کیره کلکنی آ کلا رغه بولورمی؟ شولای کومه کله ب، برگه له شوب اشله وگه قاتشماغان ایده- شلر کزگه، یا که بره کوب کشی اشلی تورغان اشنی بر کشیگه گنه تابشرغان، آنک اشله نووون برگنه کشیدن کوتکان آدمکرگه قارشنی نه لگی مقالنی نه یتسه ک یکاشورمی؟

«کوب توکورسه کول بولا» و «آیرلغان قوینی بوری آشی» کبی مقالرده شول طریقچه آ کلاتلورلر.

مقاللرنی، خصوصا کوچرلگان معنالی مقاللرنی، قرائت کتابلرینه کرتکانده ده، کتابنک قایسی صنفقه یازلغانلغن ایسده توتوب، بیک اعتبار بلن کرتورگه تیش. یعنی مقاللرنی، بالارنک آ کینه، آ کلاو قوتلرینک درجه سینه قاراب کرته بارو لازم. چونکه، کیرهك عادی مقاللر، کیرهك کوچرلگان معنالی مقاللر بولسون، معنا جهتدن، البته، توریچه بولالر. بیکل معنالیسی ده بولا. حتی بعض بر شوندی مقاللر بار، که آنلرنی عقللری، فکرلری، ذهنلری حاصل آ کلاو قوتلری طیبی تکاملینه ایرشکان اولوغ کشیلرده چاق آ کلاب یتلر.

نیچه تورلی اشلر تابلسه، بو مقال آنلرغه توغری کیلور ایدی؟ تاغی اوزکز، شوندی ایکی - اوج تورلی اشلر تابکر، که بو مقالنی آلا ر توغریسنده نه تورگه یاراسون.

آلی بولسه، بو مقال نینی بلدره ایدی؟ مقالنک اصل معناسن، نتیجه سن، کنایه لگن شا کردلر اوزلری آحق نه یته آلماسلر، معلم افندی اوزی بولشوب، شول نتیجه گه یتکرر:

«بر برسینه باشقه بولغان هم برگه جینالا آماغان نهله نیچه تورلی اشلرنی بارسن ده برگه - بر وقت اچنده اشله و ممکن توگل ایکان. بو مقال، بزگه، منه شونی آ کلاتا».

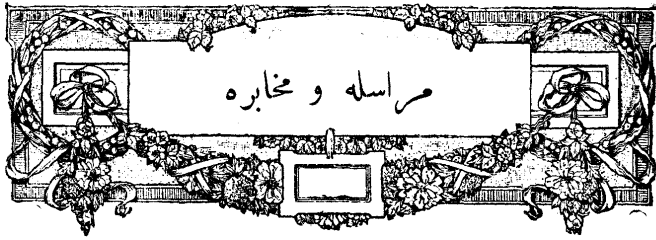
نه لگی مقال بلن بر مفهومده بولغان «ایکی کیمه نک قویرغن بر یولی توتوب بولمی.» و «ایکی قاربوز بر قولتقغه صیمی» کبی مقالرده شول طریقچه آ کلاتلورلر.

ج) **بری تابقر اولچی بر کیسی!** سز نیندی تورلی اولچه ولر بله سز؟ سیتسه بیک نه یرلرنی، کیملکلرنی اولچی تورغان قورالغه نیچک دیب اسم بره لر؟ کیملکلرنی آغاچ تگه رگه کماگه بره لر؟ سز ننگ کیملکلرنی کملر تگوب بریدی؟

کیملکلنی تگه رگه باشلاماس بورون نیشله تهلر؟ نه کیسمه س بورون؟ بره ر تگوجی (یا که بره ر اوز کیمن اوزی تگوب کیه رگه اویلاغان کشی)، کیملکلنی کیسکانده، یاخشیلاب اویلاب، آشقمیچه، ایبله بکنه، قات قات اولچه ب آلمیچه، اوستدن اوستدن گنه اویلاب، آشق پوشق (بیک آشغوب) کیسمه، سز شول کشینک تگ گان کییمی کیشلی بولوب چغار دیب اویلیسزمی؟ صوگنندن اول تگ گان کییمی کیشمه گانن کورگاچ، کیسکان چاغنده آشغوب کیسکه نلگینه اوکنمه سمی؟ (مثلا: کییمی، یه بیک کیگ، یایسه بیک تار بولوب چقسه).

نه، اولچه گان چاقده، آشقمیچه، قات قات اویلاب شوندن صوگفته کیسمه، اول تگو چینک تگ گان کییمی نیچک بولوب چغار؟ ایندی، آرا گاردن بره ر کز، اشلی تورغان اشن (کیرهك بیندی اش بولسه ده) یاخشیلاب اویلاب قارامیچه، آشغوب اشله ب قویسه، لکن صوگنندن اول اشنی ناچار، کیشسز بولوب چقسه؛ منه شول اشنی اشله وچیکر، صوگنندن شول اشینک ناچارلغن کوروب، آشغوب اشله گانلگینه اوکنمه سمی؟ یا که آ کلا شول اشنی قایتادن اشله رگه توغری کیلمه سمی؟ (بو اورنده معلم اوقو- یازو اشلرنندن، شوگ دائر مثاللر کیلترر. یعنی بالارننگ اوز اشلرنندن مثال آلور).

کیرهك نیندیگنه بر تورلی اش بولسه ده، باشده بیک نق اویلاب هم ایبله بکنه اشله نمسه، شول سببلی صوگنندن اول اش

مراسله و مخابره

پیریاول . مین روسچه دن تاتارچه غه بر نیچه فنی کتابلر ترجه ایتکچی ایدم . فقط فنی کتابلرغه اصطلاحلرنی نیچک استعمال ایتو خصوصنده ترده قالدیم . اوز تلبزده فنی اصطلاحلر بولماغاج ایدمه شلرمنک فیکرلرنی صورانغان ایدم تورلیسی تورلی جواب بیردی . بعضیلر ایسکیدن برلی اسلام دنیاسنده قوللانغان عربچه اصطلاحلرنی ؛ قایسی برلری آوروپا تللرنده (شول جمله دن روسچه ده) استعمال ایتلگنجه ایسکی لاتین و یونان اصطلاحلرنی آرتق کوره لر . شورا اداره سی بو خصوصده نی فکرده ؟

معلم حارت قربانعلیف .

شورا : اسلام (تورکیه) اصطلاحلرن آلوب یانلرینه قوس اچنده آوروپاچه اصطلاحلرنی ده یازغالاب کیتو آرتقدر . بونک ایله هر ایکی یافنک کوزه تکنان منفعلری یعنی بر یاقدن ملی فن ، ایکنجی یاقدن روسچه اوقوچیلر ایچون اوکغایلیق بو حالتده طابورغه ممکن .

فازانه . حضرت رسول زمانه سنده مسلمان مسجدلری ننگ مناره لری و مناره لرنده آی بولغانی ؟ بولماسه قای زمانده آی قویو چقغان ؟ اول آی نه گه علامتدر ؟ ضوئیه الطاهریه .

شورا : آی قویونک مسلمانلقغه هیچ بر تعلق ، آی علامتی ننگ هیچ بر قدسیتی یوق . مسلمانلرده آی رسمی علامت بولوب باری استانبول تورکلر قولینه کرگاندن صوگ باشلانا . مسجد مناره لرینه منووی آندن کوب صوگ بولوب بعض مملکتلر گه گنه خاصدر . حاضرنده اسلام دنیاسی ننگ کوبسنده مسجد مناره لرینه آی قویو عادتیی یوقدر .

آی علامتی قویو نیچک جفدینی حقنده کوب تاریخی تفتیشلر بولدی . بو مسئله ننگ ایگ زور علماسندن استانبول عسکری موزه مدیری احمد مختار پاشا حضرتلری آی ننگ ایسکی استانبولده بیزاتیه دولتی ننگ رسمی علامتی بولدیغینی و خریستیانلر طرفدن تقدیس قیاندیغینی اثبات ایتدی . مناره لرده حضرت رسولدن کوب صوگ پیدا بولدی . آنلرده ایران و روم اصول معماریسی ننگ تأثیری ابله در .

مثلاً : « آدم سویله ر ، یازمش کوله ر » ، « آت آیاغن تاغالاغانده ، باقا آیاغن قسدرایمش » ، « ایرباش ، خاتن موین » « آنا سوتی بلهن کرمه گان ، تانا سوتی بلهن کرماس » ، « ایشه ک تیریسینه بورونده ، آسران اشن اشله » ، « بختاینک کیمه سی قوریدن یوری » ، « یاتقا یالتغانچی ، جانکا قارمان » کبی تیره ن معنالی مقاللرنی ابتدائی دورتنچی صنفلر اوچون یازلا تورغان قرائت کتابلرندن اولگیلرینه کرونو شبهه سز ، ایرته ره ک بولاجق . نسقه سی : باشده ، حتی عادی مقاللرنک ده ایگ یگللرندن باشلاب ، بالالرنک جسماً ، روحاً و فکراً اوزگه رشلرینه . اوسو- لرینه قاراب ، شول نسبتده همان تدریج قانونی بویتجه حرکت ایته باررغه تیش ، بونک بلهن برابر ، مقاللر ، ممکن قدر اوزندن اول اوقولغان مقاله لرگه مناسبتلی بولسونلر . یعنی هر مقاله و فقره نک صوکنده اوزینه مناسبتلی مقاللر درج ایتله بارسون . معلم : عبدالرحمن سمدی .

علم اهلرینه هدیه

بنی اسرائیل قومی بیک واق سوزلی خلق بولوب یوق بار نرسه لرگه اهمیت بره لر ، غیبت سویله رگه یارانلر ایدی (اشسز و هنرسز خلقلرده عموماً بو نرسه عادت بولا و آرالرنده حکم سوره در) . شونک ایچون واق سوز برله موسی علیه السلامی ده بیک جفالیلر ایدی . کونلرنک برنده موسی علیه السلام : « ای ربم ! بو خلق تلینی میندن منع قیل ، بو روشده مینی بورچا سونلر ایدی ! » دیب دعا قیلدی .

اوشبو دعاسینه قارشلی الله تعالی حضرتلرندن : « ای موسی ! مین خلفنک تلینی اوزمدن ده منع ایتکام یوق ، آنلر مینم اوزم حقمده ده بیک ادبیز سوزلر و یوق نرسه لر سویلیلر . ایندی اوزمدن کیسمگان تلرنی باشقه لر دن کیسه چک توگلمن ، سزنک وظیفه گر صبر و تحمل قیلودن عبارتدر » دیب وحی کیلدی . جامع بیان العلم لابن عبدالبر .

تورک صراسی . (بلغارستان) تورکیه - بلغارستان آراد
 سنده غی استانبول مقاله سندن صوگ بز بلغاریا مسلمانلری «ایندی
 حکومت مقاله شرطلرینه موافق بزنگ ملی مکتب معلملرمنگ
 معیشتن تأمین قیلور، بالالرمز حفظ صحت که موافق مکتبلرده
 او قورلر» دیب امید ایته باشلاغان ایدک، مع التأسف آقرن آقرن
 الگ قولمزده بولغان داخود منبعلر ده بز دن آلا باشلادیلر.
 مثلا: صوگ وقتلرغه قدر اول مکتبلرمنگ باشلیجه داخودنری
 هر اولده خلق طرفندن مکتبلر فائده سینه کیسوب بیرلگان باصوردن
 عبارت ایدی . حاضر بلدییه اداره لری بولنلری مسلمانلردن طارتوب
 آلا باشلادیلر . مثلا: ١٥٠ یورت مسلمان، ٥٠ یورت بلغاری بار
 بولغان «ایسله پول» اولنده مسلمانلرنگ مکتب باصووی جبرا
 آلینوب بلغارلرغه بیرلیدی . ٣٥٠ یورت مسلمان و ٢٥٠ یورت
 بلغاری «وه توا» اولی مسلمانلرینگ مکتب قرلری ده جبرا
 آلینوب بلغارلرغه طابشرلیدی . ٨٠ یورت مسلمان، ١٥ یورت
 بلغاری بار قوشارنه اولنده مسلمان مکتبلرینگ سورلگان
 و چه چلگن باصوون بلغارلر جبرا آلدیلر . بلغارستانده «بوندن
 صوگ خصوصی مکتبلرکه بر آروپ قویو ممنوع ایسه ده، بو
 ایسکدن کیلمه مکتب باصورلری حقنده اجرا قیلنمی . اوسته وینه
 استانبول معاهده سی بوینچه عموما مسلمان مکتبلری خصوصی
 توکل، بلکه رسمی سانالار . شول سببلی بلغارلرنگ بو معامله لری
 هم بلغاریا زاقونلرینه هم استانبول مقاله سی شرطلرینه خلاف
 بولوب صرف ظلم در . بلغاریا حکومتینگ بز که ظلمینه بردن
 بر سبب بزنگ حقوقلرینی مدافعه قیلا آناومزدر . مثلا: مأمورلرنگ
 شول ظلم لری اوستندن صودغه بیرو کیره ک . اگر اوزمزدن
 یاخشی آدواقاتلر یتشدرمه سه ک بلغارلر آراسندن بزنی حمایه ایتیرلک
 بیک شهب حقوقشناسلر بار . ایکنچیدن مقیلرمنی مینیسترستواغه
 باروب پروتیسست بیان ایتیرکه مجبور قیلیق ؛ اوچنچیدن هر یرده
 مینیقلر یاصاب رادوسلاؤف حکومتینگ بو ایشینه رضاسزلغمزنی
 شاولیق . الحاصل زاقون دائر سنده نه اشلرکه ممکن بولسه همه سن
 اشلیک . ضیالی صنفمز و روحانیلرمز بو اشلده خلقغه یول
 کورسه تسون . مونه شولای ایتسه ک بز که ظلملرده بتهر ،
 حقلرمنی آورمز، اوزمز که ترقی یوللری ده آچیلور .

وقت . تورکیه ننگ اشلیکی و آچق فکری علماسندن
 خیری افندی وقفلر مینیستری هم شیخ الاسلام بولغاندن صوگ،
 تورکیه ده فوق العاده کوب، لکن بیک طاراو، فایده سز یاطا
 و کوبسنجه سؤ استعمال ایتله طورغان وقف صومالرنی بر ترتیبکه
 سالورغه، یوغالغانلرن ازلهب چقاررغه، سؤ استعماللرنی بتررکه
 قرار بیردی . بو ترتیبکه سالونگ باشن اول شوشی وقف صومالردن
 خالص بر مسلمان بانکه سی تأسیس ایتو دیب طابدی هم اوزاقلامی
 شوگا کیرشدی ده . بر طاقم یارتی ملالرنک مسلمانلرغه بانکه
 معامله سی، ربیح، فائض جائز می، توکل می دیب طورولرینه
 قاراماینچه، شیخ الاسلام صفتیه اوزی بونک جوازینه قتوا بیردی .
 خیرات ایهلرینک منگولک بولسون دیب یاصاغان صدقلرن فی الحقیقه
 منگولک یاصاو هم آرتدروب . آنک فایده سن کوبه یو شوندن
 باشقه توری طریق ایله ممکن بولمایه چغن تیره یاغنده غی کشیلرکه
 بیک تیز آگلادتدی . بانکه غه اوستاو توزولدی : باش سرمایه سی
 دورت میلیون ٣٠٠ مگ صوم بولاجق . بانکه ننگ آقسیه لری
 اسمله ب یازغان هم ده تورکیه مسلمانلری قولنده غنه بولوناجق
 ایدی . (عادتده بانکلرنک آقسیه لری اسمسز و تله سه کم قولنده
 بولورغه یاری) . اوقاف ناظرینک بولای ایتودن مقصودی خالص
 مسلمان خیراتی و مسلمانلر منفعتینه بولغان وقف صومالرغه غیر
 مسلمانلرنگ قاتناشولرن و بانکه ننگ آلاز نفوذینه توشوب کیتوون
 طیو ایدی . بانکه ننگ اوستاوی اولگورگچ خیری افندی آنی
 سلطان حضرتلردن تصدیق ایتدروب آدی ده اشکه کیرشدی .
 اوتکان اییون ننگ ٢٨ ده شول وقفلر بانکه سی حقنده غی لایحه
 تورکیه ننگ ملت مجلسنده قارالیدی . خالص مسلمان بانکه سی تأسیس
 ایتلووی . آنک خلیفه . شیخ الاسلام و مسلمان دولتینگ شورای
 امتی (ملت مجلسی) طرفندن رسماً تصدیق قیلنوب عملگه قویلووی
 اسلام تاریخنده . مک اوچیوزبلاق اسلام حیاتنده برنجی مرتبه در .
 سودا اشلری شوگا تره لگانلکدن مسلمانلر آراسنده بانکه ایله
 معامله ایتوچیلر کوب ایسه ده . شیکله نب، جیره نب طوروچیلری
 دخیده کوبردکدر . آچقلرن صاقلارغه بیرسه لرده حرام و گناه
 صاناب پراسیتن آلماینچه بانکه غه طاشلاب کیتوچی مسلمانلرده
 یوق توکل . شولوق استانبولنک اوزنده حاضرگی کونده شوندی
 واقعه لر بولوب طوراً . بانکه برلن معامله قیلوچی مسلمانلر
 آراسنده ده بو اش ایچون اوزلرن گناهی، عیبلی صاناوچیلری
 یوق توکل . حالبوکه . حاضرگی زمانتنگ بتون تره گی، بتون
 قوتی بانکه در . طوبلر، ملظقلر اشلی آماغانتی بانکلر اشلی . بانکلر
 انگلتره که هندستانتی، ایتالیاغه طرابلسنی، فرانسیده که فلسنی آلوب
 بیره آلاز . یورت یرلر هر توری ملک لر بارسیده بانکه اسیرلریدر .

♦♦

مطلب

ایکی اعلان

۱

سليم حضرتتک اوکازلی ملا بولغانینه بر نیچه یلار تولغان ایدی. اول ایسکی مدرسه لرده اوقوب چقغان بولسه ده، شول زمانتک یا کا فکر لیلرندن سانالا ایدی. چونکه اول، شهاب حضرت، مرجانی و عبدالقیوم ناصری لرنگ اثرلرن اوقوب آلارنی جن کو گنندن سویه ایدی.

سليم حضرتتک ایسکی ملالردن آیرلغان نقطه لری: «منطق، کلام مسلمانلق ایچون کیره ک توگل، حیر توگه ره ک، قویاش یورمی، حیر یوری، حدیث، تفسیر، تاریخ اوقو کیره ک دن عبارت ایدی. شول فکرده بولووی ایچون کوب ملالر آنی، دهری و ایمانسز دیب سوگه لرده ایدی. اول «مستفاد الاخبار» دن باشلاب تاریخ مطالعه قیلوغه کرشدی. کوب آزابلانا طورغاچ تاریخ اسلام، تاریخ عمومی، حتی تاریخ ادیاننده بر آز الوش آلدی. تاریخ ایله بر گه جغرافیا خریظه لرینه ده کوز صالوب جغرافیا دنده خبردار بولدی.

اول اوزی میشر بولوب آنا تلینگ یارتسی روسچه بولغانغه آنک اوستینه طبیعی نالاتی ایله بر آز طرشووی ده قوشاغاچ، روسچه غزته لر مطالعه قیلورلق روس تلنی ده بلدی. بر وقت اویازنده گی قارت آخون اولگاچ، دوخاونی صابرا نیغه باروب تیزگنه آخوندلق درجه سینی ده آلوب قایتدی.

۱۹۰۵ نجی یاده مطبوعات غه حریت بیرلگج بزنگ سلیم حضرت، قلم طووجیلردن، مدرسه لرنی اصلاح حقنده ایک زور طاوش چفاروچیلردن بولوب کیندی. بر زمانده سلیم حضرت تاغی بر یوموش بلهن «اوقا» غه باروب مفتی حضرت بلهن مجلسده ش بولدی. مفتی حضرت آنی بیک یازاندی. یاراتقانلقن قاضیلرغه ده سویله دی. سلیم حضرتتک ماقتا لورینه بر قاضینک اجی پوشوب، کیکه چکده اوز اورینه آنک قاضیلرغه قویلوون احتمال طوتا باشلادی. قاضی افندی نیچکده بولسه سلیم آخوندنک آیاغن چالوغه، مفتی آلدنده غی اعتبارن بتروگه جاین ازلی باشلادی. نیچکدر بر جونن تابوب سلیم آخوندنک اویازینه، آگا قارشی ایسکی فکرلی شریف آتی بر ملانی آخوند قیلدردی. آندن سوک شول اویازگه تیوشلی دوخاونی صابرا نیگ بویرقلرن سلیم

قابده باقده آلا شونده طابا آویشالر، آلارنک محمدسن ده باقده لر ترگنلهب آلا و اوزی تله گان باقده ایدی بیرلر. شونک ایچونده دنیانک هر طرفنده سیاسی استقلاللرن غائب ایکن اسلام حیاتنده باقده لر آیروچه بر اهمیتلی اورن طوتالر. اسلاملر ایچون سوندن سوک آجق یول اقتصادی ترقی یولی در. بالکتر اقتصادی ترقی سایه سنده گنه مسلمانلر اوزلرینک دیانت و ملتلرن صاقلی آلورلر و شونک سایه سنده گنه حیاتلرن نامین اینه آلورلر. و قنلر باقده سی تأسیس ایتو مسئله سن ملت مجلسینه کامیسییه رئیس ی داقلا د یاساغانده و قنلر مینیستری خیری افندی نک اشکلکی لکن، اوز وظیفه سن بیک یاخشی ایفا ایکنانلکن ذکر ایتوب آنی ماقطادی و: «آنک موندی بر باقده تأسیس ایتووی مسلمان خیرانینک یاخشی صاقلانورینه، آلارنک آرتووینه نی قدر فائده سی تیه، عموم مملکت ایچونده موندی بر مؤسسۀ مالیه ننگ شول قدروک فائده سی تیه چگی شبهه سزدر» دیدی. بغداد دیوتاتی عرب شوکت پاشا: «مسلمانلرغه فاض آلو، فاض یرو شرعا درست توگل، بناء علیه موندی بر باقده بونله ی آچماسقه تیوش» دی. لکن هر یاقدن آگا اعتراض ایتلر، بلمه گان اشکله قصلما، شیخ الاسلام آنک قنواسن بیرگان ایندی، دیلر. بغداددن ایکنچی بر دیوتات زهاتی افندی: باقده معامله سی و خصوصا موندی بر باقده تأسیس شرعا بیک درست دیب قچقرا. هر طرفدن قول چاپلر. مجلس مبعوثان بانق آقسیه لرن آلو ایچون مسلمان بولو شرطن قبول ایتو ایله برابر تورکیه تبعه سی بولو شرطن توشوردی. یعنی دنیانک هر یاق مسلمانلرینه بو بانق غه آچه طفارغه، آنک ترقیسینه خدمت ایتهرگه امکان بیردی. مونه، مگ اویچوز بل یا شاغانک سوکنده اسلام حیاتنده و خلافت مرکزنده برنجی رسمی مسلمان باقده سینک تأسیس ایتووی اوشبو روشچدر. الله بیرسونده موندن سوک ایندی موندی مؤسسۀ لر جهانتک هر طرفنده غی مسلمانلر آراسینه طارالسون. مسلمانلر حرام اش اشلیمز، دبه یوره کلری صقرانوب قورقا قورقا توگل، حلال اش اشلیمز، اهل اسلامی تهلکهدن، اقتصادی اسارتدن قوتقارا طورغان بیک زور خیرلی بر اش اشلیمز، دبه اشله سونلر ایدی.

قطعه

یوره کم صاندغنده عشقکی صاقلم طوتام گیزی
شولایده مایلی چولمه ک طشق یاقدن ایندی بیلگولی.

ک. پانیی.

۳

حضرت ۱۹۱۰ نجی یلده مای آینه «مسکاو زالا گچسکی»
صادنده بولغان «اتلر ویستافکک سنده» آتون میدال آغان
«شار» آتلی بیک زور بر اتنک فوتوغرافن «ایسکری» ژورنالنده
کوردی. آنی کورو بلهن اوزینک «آق ترناق» ی ایسینه
توشدی. حضرتنک اوینچه آق ترناقده شاردن برده کیم کبک
کورنمی ایدی. شول ساعتدن باشلاب آق ترناق حقنده حضرت
اویلانا باشلادی. آنی یاخشیراق تریه قیلا باشلادی. بر آی
یاخشی تریه قیانچاق آق ترناق بیک سیمردی.

یوقلق هر نرسه نی اویلاندراییت؛ حضرت اول آق ترناقنی
بیک ماتورلاب ساتارغه اویلان ایدی. حضرت اول آق ترناقنی
کوچق چاغنده. عادی کوچقلردن باشقه چه کوروب، بایار
اوراغندن قایتوب باروچیلردن بر صومغه ساتوب آغان ایدی.
«آق ترناق» تمام سیمروب ماتورلانچاق، حضرت آنک جون
تاراق بلهن تاراب، کیلوشسز جونلرن قایچی بلهن قرقوب آرسلانندی
هیبتلی صورتکه کرتدی. آندن سوک بر کون بازارلی روس اولینه
ایرتوب باروب آنک فوتوغرافن آلدردی. حضرتنک اویلاغانی:
آق ترناقنک فوتوغرافی بلهن برگه روس غزتلرنده اعلان
باصدروب ۲۵ صوم آچھلی بولمق ایدی. حضرت بر توتنی تون
بویی یوقلی آلمیچه اویلانوب چقدی، ایرته ظوروب نمازن
اوقوغاچده قولینه کاغد قلم آلوب توبه نده گی ایکی اعلاتی یازوغه
اوطوردی.

برنجی اعلان:

بو رسمده گی ساتلق اتنک هیچ بر کیلشمه گن بری یوق.
عقلی و خلقی برده آدمدن کیم توگل. کوزلری اوت کبک یانوب
طورا. جونلری قوندز جوننی کبک کیلشلی. اورگانده بیک
یاگفرتوب، اری طاوش بلهن اوزوب — اوزوب اوزه. اوزی
آتات. خبرلشو ایچون آدریس: . . . . .

ایکنجی اعلان:

آیلق ژالوینه آتمش صومدن کیم بولماو شرطی بلهن
خدمتکه اورن ازلیم. تاتارچه یاخشی یازام. روسچه دنده بر آز
اوقو هم یازو بلهم. روسچه برده توقالمی سوزله شه. حسابدن
اعمال اربعه نی یاخشی بلهم. برده اچیم، تارتمیم. خدمتکه آلوچی
بولسه اوکازمنی تاشلاب خدمتکه کرشم. قولمدن کیلگان نیندی
خدمت بولسه ده تارتمیم. آدریس: . . . . .

آخوندغه یهرمیچه، شریف آخوندغه یهره باشلادی. شولای
بولسه ده سلیم آخوندنک قاضی لقعغه قوبولو احتمالی همانده بتمه گان
ایدی. مفتی حضرت آنی همانده یاراتا ایدی. قاضی حضرت
آنی بتروگده این تابدی:

سلیم آخوندنک اویازندن کیلگان هر بر ملانی آخوندنک
خلافینه قوتورتا، قارا خلقنی قوتورتورغه دیملی باشلادی. بر
آزدن سوک طرشوونک یمشی کورنوب، قارا خلقنک آخوندغه
ناچار قاراولرند ایشته باشلادی.

کونلرده بر کون سلیم حضرتنک اولندن ایکی قوستان.
یاگا مسجد صالو طوغروسنده اول خلقندن وکیل بولوب دوخاونی
صابرانیاغه کیلدیلمر. قاضی حضرت آلارنی چه یله ب سلیم آخوندنک
اوستندن: «آراقی اچو و باشقه شریعتده حرام اشلرنی قیلغانن
بیان قیلوب» دوخاونی صابرانیاغه عریضه بیردروگه قوتورتدی.
بر آز کوندن سوک دوخاونی صابرانیاغه عریضه ده کیلدی. قاضی
حضرت اول عریضه نی مفتی حضرتکه بیک کیره کلی اشلر ره تنده
قیلوب کورسه تدی. سلیم آخوندنی اوگتله وگه، شریف آخوندغه
دوخاونی صابرانیه طرفندن فرمان کیتدی.

۲

سلیم آخوند یاگا ملا بولغان چاقلرنده یاخشیفنه کون کوروب
طورسه ده بالالری بولغاچ کون کورووی آورایدی. ایزگیلرگه
تل تیدره دیب خلقی آگا عشر، صدقه لرنی ده آز بیره باشلادیلر.
اول خلق قاشنده ایمانسز بولوب تانولا باشلادی. آنک تورکیچه
خطبه اوقولرینی ده (دین بوزو) دیب قاری باشلادیلر. آنک فاندلی
وعظلرنک گل کیرسن آکلی باشلادیلر. سلیم حضرتنک کون
کوروی کوندن کون آورایا بارا، کبره کاری کوندن کون
آرتا یارا، بالالرن چیتکه یهروب ترتیبلی مکتبلرده. اشقوللرده
اوقوغه ده وقت یاقیلاشدی، اما آچه یوق. آچه یوقلق، کون
کورو آورانو اوستینه حضرتکه «وجدان عذایی» دیگان بر بلا
بولقدی: اول کوب اوقو، کوب تیکشرو ایله. دین و حقیقت
اسمندن قیلغان اشلرنک خرافات و یالغان ایکانن آکلادی.
مسلمانلرنک جن دیندن چیتده رهک یورولرن اویلاب هم ئوزینک
قاره خلق کوکلن تابو ایچون شول خرافاتلرنی حقیقت اورتنده،
بلکه حقیقتدن آغه توتوغه مجبور بولوینه چندن اچی پوشا
باشلادی. الله حضورینه نارغان چاغنده بیک الوغ اویاتلی بولو
و عذابه دوچار بولوون اویلاب بیک بورچلیدی. کوب اریلانا
تورغاچ ملالقتی تاشلاب باشقه بر کسبگه کرشوگه، الله غه جن
کوکلدن قلق قیلوغه قرار بیردی.

قدرده کیره کلی بولماغان اوبلانوب بیک قایغرا باشلادی. نیشه سون؟
 أسلوب اوله آلمی ایندی.

سلیم حضرت بر کون آتون چاناسن چیکدی ده آق ترناقنی
 ایهرتوب اولدن چغوب کیتدی. اعلانغه قابشی بیرلگان جواب
 خطلری اچنده ایلی چاقرم یرده گی بر «بیار» مارجه سی
 (بامیشچیتسه) ننگ خطی بار ایدی. خط یازوچیلرنگ ایک باقی
 اول بولغانغه کوره آق ترناقنی آنده آلوب کیتدی.

حضرت اولدن چقماچده «یونچماسون» دیب آق ترناقنی
 چانغه اوظورتدی. آق ترناقنک موشنده غی قایشقه ترلگان، توپه
 کبک واقغه قنکغراولری چانا چالورغه توشوب بهرلگانده ماتور
 ایتوب چاتراغان طاوشلر چغارالر ایدی. یولده کیتوب بارغانده
 حضرت آق ترناقنک ماگنایندن سیپاب: سین بختلیسنگ آق
 ترناغم! سیننی مسکودنده، صاماردن ده چاقرالر نه مینی...
 مینی... دیب کوزندن یاش بورتکلری چغاردی.

۵

بوچکین فامیلیه یایارنک تولگانینه اوج یل بولغان ایدی.
 آنک توقز مک دیسه تینه جبری سوکلی خاتونی بله ن بر یاشلی
 اوغابنه فالغان ایدی. مادام بوچکینا ایری اولگاج جبرلرن صاتوب
 شهرده توروغه اویلاسه ده، اول اوجماخ شیکلی جبردن آیرلو
 آور طوبولدی. جبرنک اورتاسندن آفغان ماتور صولری؛ بالقلی،
 اوردکل کوللری؛ صاندوغاچلی اورمانلری بوچکینانی بهر مه دیلر.
 زور قاین آغاچی توبنده تیمر ره شه تکه ننگ اچنده گی سوکلی
 ایرینک قبری ده آنی اوزینه تارتوب طور ایدی. اول شونده طور
 باشلادی. ایری بار وقنده غی کبک ایری اولگاجده ایکی - اوج
 مک دیسه تینه آشلق چه چه ایدی. آننگ تورا تورغان یری،
 بیک ماتور باغچه ننگ اورتاسنده، ایکی قاتلی ویک زینتلی اوی ایدی.
 مادام بوچکینانک آصو قزل یوزلری، قارا قاش و اوزون
 کرپکلی ماتور کوزلری، کیشلی، تازا و آری گلوده سی، شایان
 و اوینچاقلی بیک کوب یاش باریتلرنی قز قدرسه ده، اول آلا رغه
 بیک التفات قیلمی ایدی. مادام بوچکینانک طور مشنده اچ پوشو
 دیگان نرسه ده یوق ایدی. اول: ایرتن تورغاچ سهوکللی اوغلن
 اویناتوب، یا که یاینو اویناب یا که آطقه منوب آوغه چغوب،
 یا که کانطورنده حساب بله ن شغله نوب کوننگ اوتکانن سیزمی ده
 قالا ایدی.

۶

ایکندی وقتی یتکانده سلیم حضرت بوچکینانک اغیشه سینه باروب

بو اعلانلرنی یازوب بترگچ برنجیسن روسچه بر غزته
 اداره سینه و ایکنجیسن مسلمانچه بر غزته اداره سینه بیهردی.
 ایکنجی اعلان باصلوب چغو بله ن مشهور «دینی زورنال» ده
 آنک حقنده «قوتورغان آخوند» عنوانی نقید و هجولی بیک
 اوزون بر مقاله باصلدی.

اعلانلر بیهربوب اوج آتا اونکاج سلیم حضرتکه توری
 یاقدن خطلر کیه باشلادی. اول اتدن بیگردک اوز توغروسنده
 بر خیرلی جواب بولونی کیره کسسه ایدی. لکن اول اومصندی،
 کیلگان بر خط آق ترناق توغروسنده بولوب چقدی. قابشی
 مسکودن. قابشی صاماردن... بیکر میله ب شول اعلانلرغه جواب
 خطی کیددی. شول خطلردن بیک ایکیسیگنه حضرتنک اوز
 توغروسنده بولوب قالغانلری بارچه سی آق ترناقنه ایدی. آق
 ترناق توغروسنده غی خطلرنگ بارچه سی بر مفهومده بولوب:
 اتکننی آلوب کیلوب کورسه ت. بارسه آلورمن، بارسه ده
 یاراماسه ده یول راستخودگنی کورده من. ایوانوا، واسیلیوا. میخایلو
 وغیرلر... کبک خاتونلر فامیلیه سی اهضا قینغان خطلر ایدی.
 آلا ر اچنده بیک برگنه ایر کشی امضاسی بار ایدی.

حضرتنک اوز توغروسنده کیلگان خطلرنگ برسی،
 مدرسه شا کردلرندن، ینه برسی، تبرچی تاتار بایندن بولوب
 چقدی. مدرسه شا کردلرندن کیلگانی:

السلام علیکم و علی من لدیکم... سلیم آغای! بزنگ
 مدرسه گه بر استورز کیره ک ایدی، کیلوگه تله سه ک آغه دورت
 صوم ژالونیه آخا خا خا...: چورطانبایف.

اما تیرچیدن کیلگان خط:

السلام علیکم... به لشر، قویماقلم، قاز بوطلری آشاب
 طالملی باشلاغان ایکانسنگ، آلی بولسه میگا کیل! پشمه گان
 آرش ایپی بزده بیک ته ملی بولا، قورتوغه ننگان تیریلرنی
 قارا اوللارغه میگا بر مالای کیره ک. آغه یش صوم ژالونیه.
 جاباطا یاصی بیه ک آلتی صوم بیره من. اهضا...

۴

حضرتنک اعلانلرن اول خلقی ایشوب: «سلیم آخوند
 مالایلقغه اورن نزلی باشلاغان» دیب کوله باشلادیلر. باشقه اولنک
 کشیلری، بازارغه بارغان سلیم حضرت اولنک کشیلرینه:
 «ملاغر مالایلقغه اورن ازلیمنی؟» دیب بوط چابوب کوله لر
 ایدی. تیره یاقده غی ایشاندرد «بد دعا تگان ملا» دیب سویلیر
 ایدی. آندی کولو و مسخره قیلور حضرتنک اوز آلدنده ده
 بولغالی باشلادی. حضرت. بو دینده، بو طوره شده آق ترناق

حضرت آنک کيلوشسز، بالارغنه قوشقان آتن ئه تئورگه اويالانقراب تورغانده، بوچکينا:

ايتوگر گاصپودين موللا! تاناچه آتن ده ايشتيم ئه لي، ديدى. حضرت ايرکلى - ايرکسز:

« آقترناق »، ديدى. بوچکينا: (نچکه وموزيقه لي طاوشى بله ن): آقترناق! آقترناق ديب انده شکاج، آقترناق برده يانسيميچه اورندقده اوطورغان بوچکينا ننگ اوستينه سيکروب تزلرن قوچاقلادى.

بوچکينا: مالاديس! ديب ماکلين سپادى. يوزنده آرتق بر قوانچ اثرى کورسه تدى.

مادام بوچکينا، حضرتکه قاراب:

— چايگه رحيم ايتوگر گاصپودين موللا! ديب ايکنچى بولمه گه چغورن اوتندى. چايگه چقديلر. آق ترناق ده برگه چقدى. بوچکينا اوسته لدن بر ييجينيه آلوب آق ترناقده تاشلادى. آق ترناق ايسنه ب قارادى ده برگنه تشاهب يوتوب يبه ردى. تاغى برنى تاشلادى. آسن جبرگه توشرميچوگ اوزى بله ن طوتوب آدى. آندن سوگ بر کيسه ک شىکر تاشلادى. آقترناق آنى ايسنه ب قارادى ده آشامادى. بوچکينا کولوب:

— آق ترناق، قالا کورمه گان موژيك کبک ئلى، ديدى. مونه بو ساعت آقترناقنک سعادتينک باش مينوتلرى ايدى. اول ايندى آبزارده سالام اوستنده ياتودن و قازان يوونديلرن اچودن قوتولدى.

بوچکينا: — گاصپودين موللا! کوبى صويسز بو اتکه؟ .. اوزگر بلوگر مادام صوفيه.

— مين بلسه م، ايکى يوز سوم دين. شوگا رضا بولورسىمى؟ حضرت سويونونوندى نى ئه تئورگه بلميچه بر آز طوروب: — چن کوگلدن رضامن، مادام صوفيه، — ديدى.

حضرت بوچکينا ننگ تکلفسز سوزله شووندىن فائده لانب، اوز حالن آگلاندى، خدمتکه اورن ازله گانلگن سوزله دى. بوچکينا بر آز اويلاب تورغاچ:

— مينم حاضرده اوپراؤلايوشچيم يوق، اگر تله سه ک مين سيني اوپراؤلايوشچيلکگه قبول ايتهم. ايلق ژالونيه ک يتمش يش سوم بولور، آشاو اچو، کوارتير بارى ده ميندن بولور، — ديدى. حضرت، بوگا تاغن آرتقراق سوينوب، چن کوگلدن قبول ايتوون بلگر تدى. حضرت بو اويلانماغان بختنگ قارشى چغوب اوزينه يولداس بولووينه بيک سويندى. ايندى اوزن اول آغايلىنگ کولکوسدن قوتولغانغه حسابلا دى. بوننگ ايچون خداغه چن کوگلى ايله شکرانه قىلدى.

يتوب قاپقا تو بينه توقتادى. بوچکينا، حضرتنگ کيلگانن يوغارغى اويگ تره زه سندن کوروب تورغان ايدى. آق ترناق بله ن حضرتى اوز يايينه آلوب کروگه گورنچينين چغاردى. گورنچينى چقغان چاقده سليم حضرتنگ چاناسن اربلى - واقلى بيک کوب اتلر صروب آلوب آق ترناقنى تالاماقچى بولالر ايدى. آق ترناق آلارنک آبالاغانينه برده التفات قيلمىچه، سالغان قابقلى و قارلى کوزلرى بله ن خوجه سماق بولوب قاراب چاناده تىک گنه اوطور ايدى. گورنچينى حضرتنگ آتن مالايلرغه تابشروب، آق ترناق بله ن ايکون شول ادبىز اتلردن کوچکه آيروب اويگه آلوب کردى ده بيک زيتلى بر زالدىن اورن کورسه تدى. اويگه کروگه اويره نمه گان آق ترناق زالغه کروگه تله مه سه ده، گورنچينى ننگ بويرغى بله ن حضرت آنک موينده غى قايشندن توتوب سورب آلوب کردى. اول قدر زيتلى زالنى کوروى حضرتنگ ده برنچى گنه مرتبه ايدى. قارشوسنده غى زور کوزگوده آق ترناق اوز صورتن کوروب باشقه بر ات ديب بلدى. اول صورتى بيک ياغملى کوروب قولاق سلکو بله ن آنى سلاملا دى. اولده شولاي قولاق سلکوب سلام قايتاردى. آق ترناق قويروغن سلک گانده اولده سايکدى. آق ترناق اوينارغه تله ب آگا تابا آتلاغانده اولده قارشى کيله باشلادى. آق ترناق، سيکروب باروب کوزگيگه بهرلوگه تله گانده حضرت چاق طوتوب قالدى.

حضرت بر نيچه مينوت طپتتغنه اوطورغاندىن سوگ اچکى بولمه دن قشترتاغان يفه ک کيملرى بله ن مادام بوچکينا کيلوب چقدى. بيک سيردک اوچرى تورغان، حور قزيسماق بو خاتون حضرتنگ کوزلرن قاماشروب، يوره گن تره تدى. حضرت آنک هيبتى آستينه کوملوب، اوزن ئله نيندى بر آور يوک باسقان کبک طويدى. اما، اول آچق يوزلى، تريبه لى و زيره ک خاتون حضرتنگ اول حالن سيزوب اوزن بيک ساده کورگازدى، بيک التفات بله حضرتکه قولن صوزدى. حضرتده بيک تيزگنه ايسن جيوب، تيوشلى معامله نى اورينه يتکردى.

بوچکينه، حضرت بله ن کورشوب اوطورغاچده آق ترناقغه دقت بله ن قارى باشلادى.

بوچکينا: — «تله مه س بيت» ديب حضرتنگ يوزينه قاراب، «يوق تشله مى» جوابن ايشکاج آق ترناقنک ماکلاندىن سيياپ! صالحى قولافلرن کومش کبک بارماقلى بله طوتوب کوته رگه له ب قويدى.

— نيچه ياشنده بو؟

— اوچ ياشنده.

— آتى نيچک؟

ایمانی بله ن قیلا، خلق کوکلن طابو ایچون دین اسمندن قیلغان خرافاتلرغه برده باش ایمی، آلا رغه چن کوکلندن نفرت قیلوب توبه و استغفار قیلدی. اول. وجدان عذابندن قوتولوب، اوزن روحانی بر نور اچینه چوملغان کوره باشلادی. اول ایندی سلیم حضرت. سلیم آخوند آتن طاشلاب. «گاصپودین اوپراؤلایوشچی» بولدی (۱). سلیم، بوچکینانک ایمنیه سینه کوچوب باروب طور باشلادی. اویلا یاخشی، آشاو-اچو مول، خدمت ییکل، بولار اوستینه بوچکینا، سلیمنگ الوغ اوغلن اوز حسابندن روسچه اوقوغه یباردی.

آق ترناق، بوچکینانک تریه سنده یگرهك ماطورلانو ب طازاروب کیندی. آنی هر کون صابونلاب یووندرالر، خوشبو یلر سورتلر، آشاغانی ایت ده بیچینه، اچکانی قایماق ده سوت، کوندزلی اوزینه مخصوص کاراواتده مامق توشهك اوستنده یاتا، نونده... بوچکینانی کورگنده اول آنک بله اوینی، آنک اوستینه سیکره، قوچاقای، بیتلر یالابده آلا. آنک طورمشی سلیمنگ طورمشدن کوب یاخشی بولدی. سلیم، آخوند چاغنده اول آزارده طور ایدی. تقدیر حاضر آنک کیریسن ایله ندردی. سلیم، قایسی بر چاقلرده بومش بله بوچکینانک اوینه کرگاتنده آق ترناقنی ده کوروب چقا ایدی. باشده راق آق ترناق سلیمنی کورگاتنده آنک یانیه کیلوب قویرقلرن سلکوب طورسده، صوگنه راق برده التفات قیلمی باشلادی. حتی بر کرگاتنده قالون طاوشی بله ایکی ردت اوروب ده قوبیدی.

سلیم، آق ترناقنک اول طورده شینه کونله شه باشلادی. آنی بر کورگاتنده، اوزی آخوند چاغنده آنک عادی بر ات بولوب آزارده صلام آراسنده یاتقانن ایسینه توشروب، هم آنک یبار بولوینه اوزینک سیبچی بولغانن آگلناتوب وعظ قیلماقچی بولسه ده آگلناتوب بولغانن اول فکرندن قایتیدی.

سلیم آق ترناقنی چنلابوق دشمان کوره باشلادی، آنی اوزینه «رقیب» کبک طانی باشلادی. آلیاوت بولوغه آق ترناقنه کوره اوزن حقلی دیب بله ایدی. آلیاوت بولوغه قزغوی ثلله نیچه مگ دیستینه بیر ایچون توگل، ماطور باغچه، ماطور اویلا ایچونده توگل... اول سویه و چن کوکلدن سویه ایدی. آلیاوت بولوغه سلیم اوزن حقلی کوره ایدی؛ نه، مادام بوچکینا کنی حقلی کوره صوگ؟

بو سؤال سلیمنی بتونلهی آبدراتا ایدی. قایچاقده، موژیکلر کیفینه اسیر و طوتقن بولوب طور ووندن قوتولوب بو بختکه ایرشوینه آق ترناق سیبچی بولغانن اویلاب، (۱) مینده بوندن صوگ «سلیم» دیب گنه یازام ایدی.

بوچکینا آق ترناقنه قاراب: سلطان؛ دیب انده شکان ایدی، آق ترناق یاتقان اورتندده قیلمدلمادی.

بوچکینا: — نه، سین اوز آتکنی بتونلهی اونوتقانسک ایکان، — دیب آق ترناقنک قولاغندن طارتوب قویغان بولدی. حضرت، بوچکینانک بو سوزلرینه آچو آرالاش آبدراو یله ن قاراب طور ایدی، بوچکینا حضرتنک حالن آگلادی ده آق ترناقنک حکایه سن سوزله وگه طوتوندی:

— «گاصپودین موللا! بو آق ترناق توبنده اوزمنکی ایکانیه برده شیگم قالمادی. سزنگ بو اتنی آغان وقتکردن طوتوغری بر آظنه الک مین آنی باغچه ده اویلاب یورگن چاغنده یوغالتقان ایدم. شول وقتده کیتکان اوراچیلردن شیکه نگان ایدم.

اول اتلر باشده ایکاو ایدی، برسی بر آی الکیگنه بر دشمان طرفندن ئولترلدی. اول اتلرنی (کوچقلرنی) مین صاراتف غویبرناسنده غی آتامنگ ایمنیه سندن آلوب کیلگان ایدم. الوغ آغام آلا رنی، قافقازغه معدن صوینه بارغاتده شول یاقده غی بر آلیاوتدن اوچ یوز صومغه آغان ایکان. اول اتلر ایکیسی بر — برسینه ییک اوخشاغانلر ایدی. اول ئولگانیه ده بوسی کبک چم قارا و آق ترناقلی ایدی. ئولدرلگانی «بویان»، بوسی «سلطان» اتلی ایدی.

مادام بوچکینانک اتنی سلطان اتلی قوشوونه حضرتنک حمیت ملیه سی قوزغالسه ده، بوچکینانک هیبتی هم تگی آچیلر، اول حمیتی ییک تیز باصدیله. حضرت، بوچکینانک آق ترناقنک حکایه سن ایشتکاج، ایکی یوز صومنگ اله کمه سلگن اویلاب بر تورلی اچی پوشقان سماق بولوب یاق - یاغینه قارانغاندن بوچکینا سیزنوب، آق تشرن یالتراتوب تبسم قیلدی ده: «بورچلما گز گاصپودین موللا! ایکی یوز صومنی مین سزگه سلطامنی طابوب کیترگانگر ایچون بیرم، «بویان» م ئولگانیه ییک قایغولی بولوب طورغان چاغنده بو سلطانی کیترگانگرگه چن کوکلندن تشکر قیلم» دیدی.

۷

سلیم حضرت بوچکینا بله ن وعده له شوب قایتقاجده، اوکازی بله ن برگه استغفا نامه سن دوخاونی صابرا نیغه یباردی. شول وقتده اوکازن طاشلاغانن خلقغه ده بلگرتدی. بوندن صوگ کیشیلر نیقدر کولسه لرده، آلا رغه برده التفات قیلمیچه ییک «شاد» یوری ایدی. اوکازن طاشلاغاچ اول اوزنده بر تورلی کیسکک و آزادلق سیزوب، اوزن بر تورلی کیگ و باقی طورمشده ایتوب اویلی باشلادی. اول ایندی خداغه قیلغان عبادتلرن چن

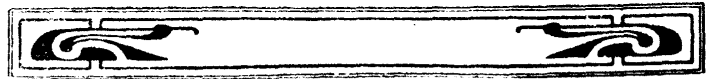
بترو ہم آطہر و مهاجر مسئلہ سن حل ایتو ایچون صدر اعظم سعید حلیم پاشا ایلہ یونان باش مینیستری و نہ زیلوس یاقن کونلر دہ آوروپادہ بر شہر دہ کوریشورگہ بولدیلر . مطبوعات بو ملاقات نگ یاخشی بر تیجہ سی بولوغہ اشغی ، چونکہ آزادہ غی اختلافی بیک زور طابا .

استانبول دہ مصر خدیووی عباس حامی پاشاغہ هجوم یاصالدی . آنی مصرلی یاش بریگت آتوب یارالادی . قاتل شونودوق اوترلدی . تور کیدہ دہ گی روملرنگ باش روحانی ادارہ سی (بطریقخانہ) ایلہ حکومت آراسی صوگ درجہ بوزولدی . بطریقخانہ «تور کیدہ ظلمندن شکایت ایچون آوروپا دولتیرینہ اینچیلر ہیٹی یاردی . آنک بو جر کتینہ تور کیدہ حکومتی شدت ایلہ جواب بیرمکچیدر . ۸ ایولدہ ایران شاہی احمدخان ۱۷ یاشینہ یتوب بالغ اعلان ایتلدی وتاج کیدی . تاج کیو تاراتلغان مجلس مبعوثان اعضا لری حضورندہ مشروطیتکہ صداقت کہ آند ایتو ایلہ یاصالدی . بو گاجہ صی شاہ اسمندن مملکتی ادارہ قیلغان نائب السلطنہ نصر المملک مملکتدن کیتہ در .

صوگفی آتانیگ ایگ زور واقعہ لری آوستریا - مجارستان ایلہ صربیا آراسندہ سیاسی مناسبت کیسیلور . «بوسنہ» نگ سرای شہرندہ آوستریا ولی عہدی اوتریلو «بوسنہ» نی آوستریادن آوب صریہ غہ قوشارغہ طریشقان بر سیاسی فرقہ اشی ایکانک و بو فرقہ گہ صربیا حکومتی نگ و جما . عتی نگ یاردملہ شکانلگی بلنگان . شول سبیل آوستریا حکومتی صریادہ غی بو حرکتی طامرنندن باصارغہ لزوم کوروب صریاغہ بر نوطہ بردی . بو نوطہ دہ مذکور «یوگ صریا» حرکتی باصلسون ایچون صربیانگ کوب تدیرلر قیلوون طلب ایتدی . بو طلبلر اعتبارگہ آنو صربیانگ استقلالن بترو درجہ سنہ توشرو بولاچغندن صربیا آگا کوغہ دی . بو آرقادہ ایکی آرادہ سیاسی مناسبت کیسلدی . صوغش حاضر لکلری (مویلیزاتسیہ) باشلادی . گیرمانیا و ایتالیا حکومتلری آوستریا یاغندہ ، روسیہ و فرانسیہ ایسہ صربیانی حمایہ ایتو طرفندہ در .

موقت محرری: عبدالرحمن فخرالدینف .
ناشری: «محمد شاکر و محمد ذاکر رامیفلر» .

آگا کونجیلک قیلماسقہ اوزن - اوزن اوگتله سہ دہ . مادام بوچکینانگ جاذبہ لی و دلبر یاراتلشن کورگانده . اختیار سز آق ترناقنی بو دنیادن یوغالتوب اوزی آق ترناق بولاسی کیلہ ایدی . لکن الکیکی اوپراؤلایوشچی دہ سلیم شیکلی اوایلانوب «بویان» نی ٹولتر گانی ایچون اورندن چغار لووی ، سلیم نی اول اویندن طوقتا ایدی . سلیم آغای اولاق برلر دہ قیلغہ قاراب تزلہ نہ دہ : ای خدایم ! مینی وجدان عذابندن قوتقاردک ، اما ، اما آندندہ آورراق بر عذابقہ یولقدردک ! . . . صبر و توزم بیر خدایم ! . . . دیب دعا قیلہ ایدی . صابر عبدالمف . «طوقاق» .

حوادث

فرانسیہ رئیس جمہوری بر نیچہ مینیستری وعسکر ہم فلوط باشلقری ایلہ پیتربورغہ کیلوب پادشاہ حضرتلری ایلہ کوریشوب کیتدی . بیک صمیمی بولغان بو ملاقاتدہ صوگفی سیاسی واقعہ لر حقندہ مهم کیگاش بولغان و ہمہ مسئلہ لردہ ایکی مملکت بر فکر دہ بولغانلق بلنگان . پیتربورغ ، مسکاو ، ریفا ، تیفلیس و باشقہ بیک کوب قاللردہ اشچیلرنگ سیاسی سبب ایلہ اش طاشلاولری بولدی . پیتربورغدہ بر نیچہ کون بونچہ ۱۵۰ مک ، قای کونلر دہ ۱۹۰ شار مک کشی اش طاشلادی . اختلال جری جبرلاولر ، قزل فلافلر کونارولر ، اورامغہ چغوب چوالولر بولدی . بو زاباستوفقار پالیسہ نگ اشچیلر حقندہ شدتلی معاملہ سنہ پروتیسٹ یوزندن ایمش . حکومت ترتیب بوزوچیلرغہ قارشی شدتلی معاملہ قیلوب بعض اورنلردہ فوق العادہ لر اعلان ایتدی . صوگ کونلر دہ روسیہ نگ ہر طرفندن آچلق خبرلری کیلہ . مملکتنگ طشقی سوداسی روسیہ ایچون زبانی روش آغان اوستینہ مملکتدہ آچلقدہ بولسہ مملکتنگ مالیہ سی خطرہ لی بولور ، دیب قورقو طودی .

تور کیدہ ایلہ یونانستان آراسندہ غی اختلافی طاتولق ایلہ

«شورا» اورنبورغہ اوہ بشہ کونرہ بر ہفتانہ ادبی ، فنی و سیاسی مجموعہ در .

ТАКСА ЗА ОБЪЯВЛЕНИЕ: НА 2-Й СТРАНИЦЪ ОБЛОЖКИ
30 КОП., НА 3 И 4 СТР.—20 К. ЗА СТРОКУ ПЕТИТА.
Адресъ: г. Оренбургъ, редакция журн. „ШУРО“.

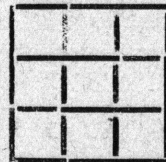
آبونہ بدلی: سنلک ۵ ، آتی آیلق ۲ روبلہ ۶۰ تین .
«وقت» برلن برگہ آلوچیلرغہ:
سنلک ۹ ، آتی آیلق ۴ روبلہ ۶۰ تین در .

بر نرسه بار. آبی معلمدرده شاگرددرده بهلر، شونگ برله
يک کوب چوالالر. اوزی چوین کبک قارا بولسهده اورنلاشدرر
ایچون آق اورن حاضرلیلر. باشینی آباغی اورنینه و آباغینی باشی
اورنینه قویسه گز و اورتاسینی کورمه گان گه صالحسه گز قار کبک
آق و اگرده حرفلرینی ترتیب برله کیری اوقوسه گز اوزگرنک
بر کیساکگر بولور. مونی ماقتاوچیلدره کوب یامانلاوچیلدره .
سز شونی تابگذره «شورا» اداره سینه یازگر! . .

قارنداشگر امینه سلیمانوا .

قوی، صغر هم آت کبک حیوانلرنک اینه کوزندن اوتکانینی
کوروجی بولماز، چونکه بو اش ممکن توگل . اما «فیل» نک
اینه کوزندن اوتووی ممکن هم مونی کوروجیلر بیک کوب . سز
شوشی اشنی ممکن تاباسزمی؟
عبد الحئیر عبدالایوف . کرکی - بخارا .

هر شاقاقغه بر حرف قویوگر . وستکی و اوگنی باغانالر
تاریخی الوغ بر اسلام شهرن، ایکنجی باغانالر بر حیواتی ،
اوچنجی (صولغی و آستق) باغانالر بر توری اوله تی کورسه تسونلر .

اداره ده هوایلر:

«بزنگ حاللر» هم ده «مدینه پوله میتی» اسملی مقاله لر

باصلمازلر . «مکه» برله «مدینه» ده طوروجی آدملر «پوله میت»
آناچق یرده ادب و تربیه ، انصاف و حسن خلق نمونه لری آتسه لر
یاخشیراق بولور. الله تعالی نک حرمندن ، رسول الله نک دفن
ایتولگان اورندن خلقلر پوله میت آتلونی توگل بلکه خلوص
و محبت اورقلری آتلونی کوتوب طورمقده لردر . هر حالده «مکه
پوله میتی» ، «مدینه پوله میتی» سوزلری شنیع و منفور تعیرلر
بولسه کیره ک . قولگزدن کیسه حاصل حمیده حقتده مثال بولگر
موگا اقتدارگر بولماسه «پوله میت» آتمه گر . سزدن صمیمی صورتده
رجامز اوشبودر .

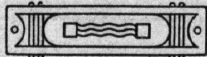
معالم نورعلی افندی گه : مذکور وصیتک فارسچه سینی ،
مکن بولسه تورکیچه ترجمه سینی ده برابر کوندرسه گر گوزل
بولور . خیام رباعیلرینی تورکیچه ترجمه لری برله برلکده یباررسز .
فقط آراق و شراب حقتده غی رباعیلری بولماسون ایدی .

معالم صفا المولی افندی گه : ترجمه گر باصلمادی .

فارسچه و عربچهدن شعرلر ترجمه قیلوب یباروجی افندی گه :
ترجمه لر اوزاسلوبمزرده و ترجمه ایکانلکلی حتی بلنماز درجه ده
بولسون ایدی . «شروط الصلاة» کتابی ترجمه سینه اوخشادیغی
سیلی ترجمه گرنی درج اینه آلمادق ، معذور کورگر!

فضیل جانبایوف افندی گه : شول مسئله «حضرت محمد»
کتابنده آچیق روشده یازلمشدر . آبی شرح و تفسیر قیلورغه
لزوم بولماسه کیره ک . شونگ ایچون مکتوبگر باصلمادی .

«شورا» ده باصلور ایچون یبارلگان مقاله و مکتوبلر ، سؤال
و شعرلر ، قصه و حکایتلر کاغدلرنک برگنه یوزلرینه قارا برله یازلغان
بولولرینی ، اوقولماسلق درجه بورغالاب ته تی لهب یازلماونی و امضالری
تمام قویولورینی ، یول آرلری آچیق و ایرکن قالدربولب یازولورینی
مخابرلرمزدن صمیمی روشده اوتنه مز .

«شهبال» زورنالی

استانبولده چقا طورغان رسملی زورنالرنک ایک اعلا وایک نفیسی ۱۵ کونده بر مرتبه چقا طورغان «شهبال» مجموعه سیدر . بو زورنال
ادباتدن علم فن، صنعت، مدنیتدن و ترقیات عصریه دن بحث ایته . رسملری غایت گوزهل اقتخاب ایتله . کاغدی و باصلووی بیک نفیسی
اولوب ، یاورویا رسملی زورنالردن قالشیدر . بونک هر نسخه سی ابو ایچون بر زینت در .
آبونه حق روسیه ایچون یلغه ۱۰ صوم ، آلتی آی غه ۵ صوم .

آدریس : 9-10. Константинополь. Въ ред. журнала „Шагбаль“. Стамбуль. противъ Новой-почты № 9-10.
آغهنی عادی پیراوادنی بلانقه ایله . آدرسنی یالگر روسچه غنه یازوب یباررگه ممکندر . آندن زورنال کیله چک آدرسنی روسچه
اوقوناقلی و آچیق اشوب یازارغه تیوش .

Ш У Р О

№ 14.

Юль 15 = 1914 ГОДА.

اسلام مجموعه سى

استانبولده اونيش كونده بر چقا طورغان
دينى و ادبى ژورنالدر. ابونه حقى روسيه ايچون
يللغى ۳ سوم ۵۰ تين، ياروم يللغى ۲ سوم. آقچه نى
عادنى پيراؤادنى بلانقه ايله يباررگه، آدرىنى ده
روسچه غنه يزارغه مكن. آندن ژورنال كيله چك
آدرىنى آچيق و اوقورلق ايتوب يزارغه تيوشلى.
آدرىس:

Константинополь (Гурция)

Чагаль-оглы „Джамият-Хайрия-и-Исламия,
редакция „Исламъ Маджмугаси“

زینگر جہی ناک
فاتوشقهسى ۵ تين
صاتولادر
قامپ'نيه زینگر ناک
همه مغازینلر نده.

ياشكى باصلوب چقدى « احمد مدحت افندى »

توركيانك مشهور اديبلر ندىن بولغان احمد مدحت افندى احوالى حقنده يازلغان بر اثر درر. مندرجه سى اوشبو نوسهلردن عبارت :
احمد مدحت افدينك ترجمه حالى. عمر سوروى. طبيعت و اخلاق. تاليفلىرى. سورگونلىكى و سلمايه مدرسه سى. تورك ادبىاتى
و احمد مدحت. سيوطى، احمد مدحت افندى و تولستوى. روسيه مطبوعاتى و احمد مدحت افندى. مکتوبلىرى. اوشبو مسئلهلر حقنده
بولغان فكلرلى : دنيا ياراتلووى، طوفان، نوح پيغمبر لسانى، قران كريم، عشق، تكامل قاعده سى و قران، حوا و ادم عليه السلام،
اوروپانك دىنسلرلى، ازدواج، رسم و صوزت، تاريخ اديان، تاريخ بشر قران كريم ترجمه سى، تعدد زوجات، تستر و حجاب، تورك
قومى، خاتونلر، قزلرغه جيت تلرر اوقوتو، بشرنك ياراتلوونده آبروملق و باشقهلر. انتقادلر و طغىلر. احمد مدحت افندى و روسيه
مسلمانلىرى. احمد مدحت افندى حقنده محترم داملا عالجان حضرت مکتوبى. صوك كوئى.

۱۴۴ بيتدن عبارت بولغان و استانبول حرفى ايله باصلوب احمد مدحت افدينك ايكي تورلى رسمى ايله زينتلنگان بو اثرنك حقى
۵۰ تين. پوچته ايله ۶۰ تين. ادرس : «وقت» اداره سى.